

Млади
истраживачи
Србије

Волонтерски сервис Србије

„Definišimo i afirmišimo volontere“

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ
И СПОРТА

„Definišimo i afirmišimo volontere“
Program jačanja kapaciteta udruženja mladih
Ministarstvo omladine i sporta – Republika Srbija

„Definišimo i afirmišimo volontere“

Publikacija je rezultat projekta „Definišimo i afirmišimo VOLONTERE!“ – Proces izrade PLATFORME za razvoj politike za volonterizam u Republici Srbiji. Projekat je finansiran iz budžeta Republike Srbije – Ministarstvo omladine i sporta.

Izdavač:

Mladi istraživači Srbije
Bulevar umetnosti 27
11070 Novi Beograd
+381 11 311 13 14
office@mis.org.rs
www.mis.org.rs

Za izdavača:

Tanja Petrović

Urednik:

Dušica Trnavac

Autori:

Dragana Tar
Ivana Petrović
Živka Vasilevska
Andrej Bojić
Milan Milenković
Dušica Trnavac
Jelena Ristić

Prelom:

Avangarda, Novi Beograd

Štampa:

Alta Nova, Zemun

Tiraž:

500

**„Definišimo i afirmišimo VOLONTERE!“
Program jačanja kapaciteta udruženja mladih
Ministarstvo omladine i sporta – Republika Srbija**

Sadržaj

I mi to možemo...

a učimo i od drugih

Podrška razvoju volonterstva

Kako država pravi povoljan okvir za razvoj volonterstva	11
Afirmativne mere za razvoj volonterstva	13
Istraživanja o volonterstvu	14

Primeri iz prakse volonterskih programa

Volonteri u programima socijalne i zdravstvena zaštite	17
Volonteri za bolje obrazovanje	24
Volonterski korak ka zaposlenju	27
Volonteri u javnom životu – sport, kultura i javne manifestacije	29
Još neki načini volontiranja	31
„Virtuelni“ volonteri – Volontiranje preko Interneta	31
Radni kampovi	32
VolonTurizam	33
Različiti akteri promocije volonterskog rada	35
Javne institucije	35
Korporativno volonterstvo	37

Pa šta čekamo...?	39
-----------------------------	----

Definicija i afirmacija

vs. birokratija i regulacija!

Komparacija legislativnog regulisanja volonterizma u Evropi	43
---	----

Pravni okvir za razvoj volonterizma u Srbiji	49
--	----

Ko se bavi volonterstvom u Srbiji?

Na putu smo da saznamo...

O ciljnoj grupi i metodologiji anketiranja	62
Rezultati ankete u vezi sa volontiranjem u organizaciji	63
Našli smo kao veoma korisno i zanimljivo:	65
Dobrodošli u volontersku zajednicu Srbije ☺! Začetak baze volonterskih organizacija u Srbiji	66

Opšte o volonterstvu.

Ponavljjanje je majka učenja.

Osnovni pojmovi	87
Važna dokumenta	89
Završni dokument jedanaestog bienala Međunarodne organizacije za volonterski doprinos (IAVE) ..	89
Rezolucija Generalne skupštine UN, 10. januar 2002.	90
Preporuke Vladama za izgradnju sistema za podršku volonterstva	90
Izvodi iz dokumenta na međunarodnom nivou koje podržava European Volunteer Centre	92
„Rezolucija o volonterstvu“ Evropskog parlamenta iz 1983.	92
Deklaracija 38 o radu volonterskih servisa, dodata poslednjem članu	92
Sporazuma u Amsterdamu 1999. godine	
Izjava Evropske komisije o „Promovisanju uloge volonterskih organizacija i	92
institucija“, SOM (1997) 241	
Međunarodna godina volontera 2001.	92
Preporuke Evropskog volonterskog centra	93
institucijama Evropske unije	
Zaključci Međusektorske radne grupe	95
„Definišimo i afirmišimo volontere“	

„Najlepše stari na svetu su za Dž“...

... ako mislimo na pomoć, podršku, solidarnost, dobru volju, humanost, entuzijazam, prijateljstvo, ljubav, razumevanje, toleranciju, saosećanje, razmenu, razvoj... nadamo se da se slažete.

„Najlepše stari na svetu su za Dž“ je moto projekta „Definišimo i afirmišimo volontere“ kojim smo želeli da doprinesemo afirmaciji teme, na naš način.

Mi smo Mladi istraživači Srbije, organizacija civilnog društva koja se volonterstvom bavi već 20-tak godina, kroz Volonterski Servis Srbije i ostale programske sektore.

Organizujući programe, okupljajući i razmenjujući volontere, kroz istoriju smo puno puta bili u situaciji da se preslišavamo i preispitujemo misije našeg volonterskog programa: Da li planirani projekat osigurava ispunjenje osnovnih načela i principa volontiranja? Da li smo predvideli i omogućili volonterima i korisnicima volonterskih usluga sve informacije, adekvatnu obuku i pripremu, podršku tokom projekta, priliku za upotrebom naučenog i za nastavak projekta? Da li su prava svih aktera u procesu zagarantovana? Da li je finansijska održivost projekta-programa ostvariva? Da li su predviđeni uticaji značajni i merljivi?

Susretali smo se sa različitim izazovima. Postali smo prepoznata i referentna organizacija u regionu, Evropi i svetu. Kao volonterska organizacija pozvani smo da predstavljamo naš kontinent na Generalnoj skupštini UN – povodom Međunarodne godine volontera 2001. Učestvovali smo u mnogim stručnim skupovima, tematskim projektima i programima gde smo delili i prenosili naše iskustvo volonterske prakse drugima.

Ono što je uvek nedostajalo je dovoljno resursa za sve zamisli koje smo imali.

Nekada su to ljudi i vreme, nekada nepovoljan društveni momenat, skoro uvek mala finansijska podrška za ovu vrstu programa (kako u našoj zemlji, tako i šire), vrlo često nepostojanje okvira za realizaciju programa – jer volontiranje nije bilo prepoznato pa samim tim i nedefinisano, tema nije bila uključena u politike niti u generalne programe podrške...

U poslednjoj dekadi došlo je do blagih pomaka. Sve češće su i preporuke za uključenjem volontera, za izražavanjem volonterskog doprinosa u realizaciji projekata, potom i inicijative za stvaranje legislativnog okvira za ovu sferu društvenog života.

Ipak, kod nas, nešto nedostaje. Možda je to, jednostavno, svest i razumevanje o tome šta volontiranje zaista jeste, a šta nije, kakva je njegova moć u mobilizaciji i izgradnji društva, ko su inicijatori, od koga zavisi „dobra volja“, čemu je volontiranje sredstvo, kako se može upotrebiti za izgradnju vrednosnih sistema.

I dalje smo volontirali, menjali, doprinosili i zagovarali... Imali smo puno saradnika u civilnom svetu, međunarodnim organizacijama i stručnjacima.

Institucionalno, prvi put smo dobili partnera u državi kroz osnivanje Ministarstva omladine i sporta, izradu Strategije i Akcionog plana za mlade u Srbiji. Volontiranje kao tema našlo se u ciljevima i merama ove politike, kao sredstvo za mobilizaciju mladih i njihovo aktivno učešće u društvu. Planski i budžetski predviđena je i mogućnost za projektovanje i sprovođenje volonterskih aktivnosti.

Na *Konkurs za finansiranje i sufinansiranje projekata usmerenih ka realizaciji ciljeva planiranih nacionalnom strategijom za mlade*, u programskoj oblasti „Aktivno učešće mladih u društvu - doprinos uspostavljanju mehanizama za podsticanje, organizovanje i vrednovanje volonterskog rada mladih“, javili smo se sa projektom „**Definišimo i afirmišimo VOLONTERE!**“ - proces izrade PLATFORME za razvoj politike za volonterizam u Republici Srbiji.

Predložili smo izgradnju platforme, koja će u budućnosti biti osnova za izradu volonterske politike u našoj zemlji. Smatramo da je ovo jedini pravi, sistematski i demokratski put da se sagledaju i projektuju odnos države prema volonterstvu i onima koji se njime bave. Želeli smo da okupimo zainteresovanu javnost i da sa njom podelimo razmišljanja o tome: kakva nam je situacija u vezi sa volonterstvom, šta je potrebno uraditi i na koji način započeti rad na politici.

To smo uspeli tako što smo formirali međusektorsku radnu grupu sa predstavnicima 20 referentnih organizacija i insti-

tucija. Sastajali smo se u pet uzastopnih, projektnih, meseci i diskutovali na pomenute teme u cilju *osiguravanja aktivnog učešća svih sektora pri uspostavljanju i funkcionisanju strukture za razvoj volonterizma*. Konstatovali smo stanje, sačinili zaključke i napravili preporuke. Ova Radna grupa bila je i inicijator uključenja organizacija civilnog društva u proširenu radnu grupu za izradu Zakona o volontiranju, proces koji vodi Ministarstvo rada i socijalne politike Republike Srbije.

Paralelno sa radom međusektorske radne grupe na našem projektu, okupili smo dva tima: istraživački i pravni koji su radili na ostvarivanju ciljeva:

- *Identifikovati segmente u društvu u kojima volonteri rad može najviše doprineti;*
- *Pronaći mesto i mogućnosti u državno-pravnom okviru za donošenje specifične zakonske regulative za volonterizam u Srbiji.*

Projektni tim se takođe bavio sakupljanjem primera i preporuka kojima bi realizovali ostvarivanje ciljeva vezanih za: *Definisanje uloga i statusa volontera i Usvajanje mehanizama i koraka putem kojih će se država obavezati da volonteri rad bude valorizovan*. Takođe, sprovedeno je anketiranje organizacija civilnog društva na osnovu kog je sačinjena prva baza volonteriskih organizacija u Srbiji.

„Definišimo i afirmišimo volontere“ je projekat kojim smo sebi postavili za vodeći cilj *Doprinos javnom poštovanju i vrednovanju volonteriskog rada, kao i prepoznavanju mogućnosti i potencijala koje volonteri rad uključuje kao značajan resurs za razvoj društva i svakog pojedinca u njemu*.

Verujemo da smo u projektnom periodu od 01. septembra 2008. do 31. marta 2009. godine, uspeali da ostvarimo sva očekivanja koja smo postavili.

Nadamo se da će vam sadržaj koji sledi dati obrazloženje zašto smo izabrali baš ovakav put za realizaciju projekta i za ovakav pristup pitanju volonterstva u našoj zemlji.

Anterfile

Verovatno ste do sada primetili da smo u pominjanju teme u fokusu koristili izraze volontiranje, volonteri, volonterstvo.

VOLONTERSTVO, oblik preuzet iz Velikog rečnika stranih reči i izraza (Ivan Klajn, Milan Šipka, 2007) i Rečnika srpskoga jezika (Matica srpska 2007), nosi sledeće značenje: /dobrovoljni, besplatan rad, volonteriška služba/

Iako pomalo neuobičajeno u govoru, volonterstvo je izraz kojim smo po preporuci lingvиста, zamenili reč volonteriizam. Ne očekujemo da se promeni priroda i navika upotrebe jezika u širim razmerama. Svakako želimo da ukažemo da naš jezik poznaje i ima definiciju reči za koju smo dugo vremena bili u nedomoci: *da li je u pitanju samo internacionalizam ili da je bolje koristiti nešto drugo čemu ćemo dodati i reč rad* – što nas uvodi u druge sfere života. J

Za sada govorimo o društvenoj pojavi i ličnom opredeljenju pojedinca – VOLONTERSTVU.

U ovoj publikaciji o tome vam pričamo kroz četiri poglavlja:

I mi to možemo... a učimo i od drugih – kojim nam istraživački tim i autori rada Dragana Tar¹ i Ivana Petrović² daju objašnjenje i primere za upoređivanje – pozitivne volonteriške prakse u svetu i kod nas. Autorke su posvećeno i sa puno truda birale u mnoštvu primera baš one koji mogu biti motivacija i uzor našim organizacijama i institucijama za postavljanje i unapređenje volonteriške prakse - svakako afirmativno!

Definicija i afirmacija vs. birokratija i regulacija! – je poglavlje u kom su nam autori Živka Vasilevska³, Andrej Bojić⁴ i Milan Milenković⁵ prezentovali pravne okvire za razvoj volonterstva, kroz rešenja drugih zemalja, ali i kroz „studiju slučaja Srbija“. Verujemo da ćete ovde pronaći odgovore na mnoga aktuelna pitanja. (!?)

Ko se bavi volonterstvom u Srbiji? Na putu smo da saznamo... – poručuje vam projektni tim i autor pikaza rezultata

anketiranja organizacija civilnog društva, Dušica Trnavac⁶. Napravljen je izvod iz baze volonterskih organizacija, onako kako su se učesnici u anketiranju izjašnjavali. Sada imamo početni okvir za stvaranje volonterske zajednice Srbije! **Opšte o volonterstvu.** Ponavljanje je majka učenja – podsećamo se uz pomoć autora prikaza Jelene Ristić⁷ na volonterske definicije, rezolucije, važeće dokumente, preporuke. Tu su smešteni zaključci i preporuke međusektorske grupe koja je radila na ovom projektu. I tu je samo početak definisanja i afirmisanja volontera u Srbiji!

Želimo da se najsrdačnije zahvalimo:

- svim članovima projektnih timova, konsultantima istraživačkog tima Igora Miloševića⁸ i pravnog tima Aleksandra Ristića⁹. Velika zahvalnost autorima tekstova koji su nam predstavili krajnje produkte petomesečnog obimnog i temeljnog rada.

- svim učesnicima Radne grupe, koji su učestvovali u kreiranju zaključaka i stali iza preporuka - svojim organizacijama i institucijama i svojim ličnim imenima. Zahvaljujemo se Emiri Mešanović¹⁰ i Aleksandru Petroviću¹¹ koji su nam pomogli u osmišljavanju i realizaciji rada sa radnom grupom, svojim velikim iskustvom u regionalnim i međusektorskim procesima.

- svim učesnicima, saradnicima i partnerima u procesu izgradnje nacionalne platforme za razvoj volonterstva u Srbiji.

- volonterima, za sve što urade, a ovim povodom - na inspiraciji!

„Najlepše stvari na svetu su za Dž“...

... ali ova priča nije. Projekat i knjiga finansirani su iz budžeta Republike Srbije.

Zahvaljujemo se Ministarstvu omladine i sporta na razumevanju, podršci, partnerstvu, deljenju zabrinutosti, naporima za rešenje, na doprinosu definiciji i afirmaciji volontera u Srbiji.

Volontirajmo!

Urednik

Dušica Trnavac

U Beogradu, marta 2009. godine

¹ Dragana Tar, nezavisni konsultant; dugogodišnji saradnik Mladih istraživača Srbije

² Ivana Petrović, student, Biološki fakultet, Univerzitet u Beogradu; volonter Mladih istraživača Srbije i Univerzitet

³ Živka Vasilevska, članica NVO Centar za razvoj neprofitnog sektora; bavi se različitim aspektima pravne regulative za NVO, uključujući i onu koja se odnosi na volontiranje

⁴ Andrej Bojić, student, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu; član Alumni grupe volontera Narodne kancelarije Predsednika Republike

⁵ Milan Milenković, student, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu; član Alumni grupe volontera Narodne kancelarije Predsednika Republike

⁶ Dušica Trnavac, projektni menadžer, Mladi istraživači Srbije

⁷ Jelena Ristić, koordinator Volonterskog Servisa Srbije, Mladi istraživači Srbije

⁸ Igor Milošević, izvršni direktor Asocijacije za demokratski prosperitet – Zid; Koordinator Upravnog odbora za izradu Strategije o volontizmu u Crnoj Gori

⁹ Aleksandar Ristić, diplomirani pravnik; dugogodišnji saradnik Mladih istraživača Srbije; zaposlen u Ministarstvu spoljnih poslova

¹⁰ Emira Mešanović, izvršna direktorica Mreže mladih jugoistočne Evrope

¹¹ Aleksandar Petrović, asistent na Geografskom fakultetu, Univerzitet u Beogradu; dugogodišnji saradnik Mladih istraživača

I mi to možemo...

...a učimo i od drugih

Čudo se sastoji u sledećem – što više daješ, više imaš!

Leonard Nimoy

I mi to možemo...

...a učimo i od drugih

Dragana Tar / Ivana Petrović

Volonteri su snaga svake zajednice i države. Nije preterano reći da volontiranje izgrađuje društveni i ljudski kapital, povećava društvenu uključenost, izvor je pomirenja i obnove podeljenih društava, instrument permanentnog učenja. Ono uvećava zbir veština, energije, lokalnog znanja, osnažuje iskustva i društvene veze, a pored toga doprinosi i lokalnoj ekonomiji.

Nasuprot naglašenom individualizmu i matrijalističkim vrednostima, širom sveta se snažno razvija zajednica ljudi koji deluju iz vere u doprinos zajednici, dobrovoljni rad i solidarnost. U želji da inspirišemo razvoj volonterstva u Srbiji, sakupili smo tek poneke od mnogobrojnih primera volonterskih programa u drugim zemljama. Ovo poglavlje publikacije ima za cilj da ukaže na slobodu i raznovrsnost pristupa u izražavanju društvene podrške volonterskim inicijativama. Programi koje predstavljamo se razlikuju po akterima, nivou i oblastima organizovanja. Vode ih nevladine organizacije, državne agencije, lokalna samouprava i biznisi – svi u cilju promocije odgovornog odnosa prema društvenim problemima i njihovom rešavanju.

Ovakve prakse se temelje na prepoznavanju i promociji vrednosti volonterskog rada, počevši od jednakog vrednovanja doprinosa koji daju volonteri različitog porekla i društvenog statusa, snazi pojedinca za društvenu promenu, principu jednakosti i uzajamnom poštovanju i komplementarnosti volonterskog i plaćenog rada, slobodi i kreativnosti u volonterstvu. Vodeći se primerima koji slede, videćemo da su pitanja liderstva, kao i lična i grupna inicijativa od fundamentalnog značaja. Ne manje važne su i institucionalne mreže i strukture koje promovišu i implementiraju mehani-

zme, kao i politička volja da se volonterski doprinos prepozna, prizna, promoviše i podrži.

Poseban odeljak je posvećen volontiranju u društvenim institucijama, zatim različitim oblastima uključivanja volontera, politikama za razvoj volonterstva uključujući afirmativne mere i istraživanje volonterstva. Ukazujući na pozitivne rezultate angažovanja volontera, kroz izveštaj se navode primeri koji pozivaju, hrabreći uspešnim rezultatima, da osmislimo, započnemo ili se uključimo u neki od brojnih projekata čiji je smisao veći doprinos sopstvenoj zajednici i pomaganje drugima.

Primeri su grupisani u nekoliko oblasti, i odabrani su na osnovu par osnovnih kriterijuma – inovativnosti ili tipičnosti i primenjivosti u našem kontekstu. Otvaraju brojna pitanja: Koliko je volonterski rad uslovljen socio-kulturnim faktorima, a koliko afirmativnim merama politike i zakonodavstva? Da li je postavljanje vrednosti koje promovišu volonterski rad – solidarnosti, brige o ugroženim grupama, „društveno korisnog rada“ dovoljan element, ili je potreban snažan splet motivacionih i afirmacionih mera koje će promovisati volonterske politike? Koje strukture i institucije – bilo formalne ili neformalne podstiču a koje ograničavaju razvoj volonterstva? Koji su mehanizmi razvoja i afirmacije vrednosti dobrovoljnog doprinosa razvoju društva? Kakve su posledice potpunog odsustva senzibilizacije društva za oblast volonterskog rada?

Volonterstvo se kao model i vrednost uči još u ranoj mladosti i onda ostaje za ceo život. Uključimo volontere u sve oblasti društvenog života i prepoznamo da svako ima čemu da volonterski doprinese.

Vreme je na našoj strani. Poklonimo ga. Hajde da volontiramo!!!

Podrška razvoju volonterstva

Kako država pravi povoljan okvir za razvoj volonterstva

Države koje odluče da razviju volonterstvo, to rade sistematski i podršku pružaju u sklopu razvoja osnovnih strategija za volontiranje. Razlike nastaju u načinu primene tih strategija i oblasti za koje se odlučuju. Zajednička crta politika volonterstva u razvijenim zemljama je da vlade shvataju da volontiranje treba podstaći aktivnim merama, kao što su finansijski paketi za volonterske servise i organizacije, obuka u menadžmentu i promociji i drugim temama, kao i niz mera koje omogućuju finansiranje od strane građana i privatnog sektora. Stoga se, u nekim zemljama, donacije za humanitarne i volonterske organizacije smatraju važnim i kvalifikuju se kao poreske olakšice koje podstiču građane da finansiraju volonterske aktivnosti. Evropski volonterski centar je platforma saradnje za organizacije koje se bave promovisanjem volonterskog rada. Na adresi http://www.cev.be/1-news_home-EN.html naćićete detalje o nacionalnim politikama, statistici, motivima za volontiranje starih i novih država članica EU. Istovremeno u

POSLEDNJA VEST 2011 evropska godina volontera

U Direktoratu za obrazovanje i kulturu Evropske Komisije, u februaru 2009te je objavljeno da poćinju pripreme za **Evropsku godinu volontera 2011**. Ovo je odgovor na skoro dvogodišnju kampanju 19 razlićitih volonterskih mreža, koje je koordinirao Evropski volonterski centar, sa željom da se prizna i unapredi rad preko 100 miliona ljudi koji volontiraju u EU. Oćekuje se da se vrlo brzo napravi program obeležavanja ove godine koji vodi alijansa najvećih volonterskih organizacija Evrope.²

SADu radi institucija *Corporation for National and Community Service* jedna od nekoliko koje imaju veliki uticaj na volonterski sektor. Pored godišnjeg budžeta od skoro milijardu dolara, ova vladina ustanova bira oblasti od strateške važnosti za razvoj društva i volonterstva, u kojima onda pravi prioritetne programe. U planu od 2006 do 2010. godine navedene su strateški bitne oblasti u kojima se sprovode programi u celoj SAD.¹

Vlada Velike Britanije 2004. godine uspostavila je takozvanu **Raselovu komisiju** (predvodio je Jan Rasel) sa ciljem poboljšanja nacionalnog okvira za omladinsku akciju i volonterski rad. Na osnovu konsultacija i sugestija preko 700 organizacija iz civilnog, poslovnog i javnog sektora, kao i 6000 mladih koji su učestvovali u istraživanju, napravljen je Raselov izveštaj koji predlaže mere usmerene na poboljšanje strukture samog sistema omladinskog volontiranja, kapacitete organizacija i obuhvat volonterskih pozicija. Na osnovu tih preporuka, lansiran je niz programa i inicijativa:

¹ Pet prioriternih oblasti je: uključivanje većeg broja volontera, bolja budućnost za sve mlade u SAD, uključivanje studenata u programe u lokalnim zajednicama, uključivanje baby boom generacije u volonterske programe, podrška pripremi za programe za reakciju u nepogodama i prirodnim katastrofama. Više informacija se može naći na http://www.nationalservice.gov/about/focus_areas/index.asp

² European Volunteer Centre (CEV), the Social Platform, the World Organisation of the Scouts Movement, the Red Cross/European Union Office, the European Youth Forum (YFJ), the older peoples platform AGE, Caritas Europa, volonteuropa (CSV), Solidar, the Confederation of European Senior Expert Services (CESES), ENGAGE business network, EURAG, Johanniter International, the European Association of Voluntary Service Organisations (AVSO), the European Non-Governmental Sports Organizations (ENGSO and ENGSO Youth), Youth Action for Peace (YAP), the Euclid Network and Eurodiaconia.

program grantova za organizacije koje žele da rade sa mladim volonterima i uspostavljena je finansijska podrška za sedam nacionalnih organizacija i mreža koje imaju ulogu da obučavaju i osnažuju male organizacije i projektne ideje. Vlada se obavezala da investira milion funti za milion novih volontera, dok je niz velikih kompanija poput T-Mobile, ITV, KPMG, MTV, Tesco, Sky doniralo dodatna sredstva. Za implementaciju Inicijative osnovana je nova organizacija „V“ koja radi na programima volonterskog aktivizma mladih od 16 do 25 godina. U međuvremenu je finansirano na stotine malih projekta kroz različite segmente podrške – *V cash mašinu* koja finansira ideje za volontranje mladih u iznosu od 2.500 funti, kao i program „dinar na dinar“ koji usmerava sredstva iz privatnog sektora, i na već prikupljeni novac daje maksimalno 100% dodatne donacije.

- <http://archive.cabinetoffice.gov.uk/russellcommission/>
- www.vinspired.com
- www.wearev.com

Afirmativne mere za razvoj volonterstva

Priznanje i afirmacija volonterskog rada je jedan od ključnih faktora koji doprinose većem uključivanju u programe i široj društvenoj podršci.

Jedan od mnogih citata o volonterima i volonterstvu glasi: „Volonteri nisu plaćeni ne zato što njihov rad ne vredi, već zato što nema cenu!“ Društveno priznanje i afirmacija uvek su adekvatna nagrada i što više je to javna ocena društva, veći je stepen konsenzusa o značaju i vrednosti ovakvog učešća u zajednici.

Poreske olakšice

Dok samo volontiranje ne utiče na smanjenje poreza u Sjedinjenim Državama, troškovi koji su vezani za volontiranje se oslobađaju poreza, pa se na primer u nekim slučajevima troškovi goriva za prevoz, kupovina uniforme koju volonterski posao zahteva, sitni troškovi koji nisu nadoknađeni (poštanski ili telefonski troškovi) odbijaju od poreza.

Besplatno u prirodu

Kao nagrada volonterima koji registruju 500 sati volonterskog rada u nekoliko federalnih agencija koje se bave poljoprivredom, prirodom, ekologijom... ekvivalenti Ministarstva poljoprivrede i Ministarstva unutrašnjih poslova³ Sjedinjenih Država izdaju **Propusnicu za volontere (Voluntary pass)** koja omogućava ulazak u sva turistička područja prirode i sporta, kampove, zaštićena područja, nacionalne parkove... Imajući u vidu da je američka porodična tradicija da se na ovim mestima provode godišnji odmori, ovakva vrsta stimulacije je dragocena za dalju mobilizaciju volontera. Redovna cena propusnice je 80 \$. Više informacija na sajtu

- <http://store.usgs.gov/pass/volunteer.html>
- <http://www.nps.gov/appa/supportyourpark/upload/500%20hour%20VOLUNTEER%20PASS.pdf>

Volonterski centar Osijek jedanput godišnje dodjeljuje **Volontersku nagradu** radi afirmacije volonterstva kao poželjne društvene vrednosti kroz vrednovanje doprinosa pojedinaca i organizacija koje rade za opšte dobro. Pod pokroviteljstvom Grada Osijeka i Saveta za razvoj volonterstva koje sačinjavaju ugledni pojedinci iz zajednice, nagrade se dodeljuju na nivou grada i regije i to za pojedinačan volonterski angažman, najbolji primer volonterskog programa kao i doprinos poslovnog sektora razvoju volonterstva.

- <http://www.osvolonteri.com/nagrada1.php>

³ Nadležnost ove insitucije ne odgovara našem shvatanju „unutrašnjih poslova“ pod kojim razumemo pre svega policiju, već se bavi javnim domenom – teritorijom, javnim zemljištem, bolnicama, univerzitetima, manjinskim grupama, penzijama, patentima... svime onim sto je važno za unutrašnji život i razvoj nacije.

Volontiranje za obrazovanje

Američki predsednik Barak Obama je najavio uvođenje novih poreskih kredita za obrazovanje: učiniće školovanje u koledžu dostupnijim tako što uvodi novi Američki poreski kredit. Ovaj univerzalni kredit osigurava da je trošak od prvih \$4.000 školarine besplatan za većinu Amerikanaca, što pokriva dve trećine troškova školarine za prosečni državni koledž ili univerzitet.

Specifičnost programa je da će korisnici ovih sredstava imati obavezu da doprinesu 100 sati rada u zajednici, volontiranja u bolnicama, državnim institucijama ili nevladinim organizacijama.

Alternativa u sudskim presudama

Individualni doprinos razvoju zajednice se ponekad koristi kao alternativa u izricanju (uglavnom prekršajnih) presuda pred sudovima. Pozadina ovakvog razmišljanja je da je pružanje neke usluge zajednici mnogo svrsishodniji način kažnjavanja nego zatvorska kazna. Protivnici upozoravaju da se ovakvom angažmanu time daje negativna konotacija čime („volonterski“) rad u zajednici biva negativno asociran. Ponekad je moguće uključiti se u rad progama po izboru a nekad je to odluka suda (kada osoba koja je nesavesno odlagala dubre ima zadatak da čisti duž nekog puta ili neko ko je vozio pod dejstvom alkohola ima zadatak da se pojavljuje pred razredima u školama da bi se pojasnile moralni i pravni razlozi zabrane vožnje pod dejstvom alkohola). Iako ovakav oblik rada nema odliku dobrovoljnosti (pa se sa pravom pitate da li je volotnerski) smatra se da predstavlja volonterstvo u službi rehabilitacije počinitelaca nekog prekršaja ili krivičnog dela. Države koje ga uvode smatraju ovakvu vrstu „društveno korisnog rada“ kao dobar mehanizam društvene reintegracije ovih osoba, smanjuje troškove boravka u zatvorima, povećava korist za društvo i prevenira recidiv u kršenju zakona.

- www.avoid-jail.com
- www.alternativesentencing.org

Istraživanja o volonterstvu

Prema istraživanju Univerziteta Džon Hopkins iz 2007 godine (Merenje civilnog društva i volonterstva), udeo civilnog sektora u bruto društvenom proizvodu je 5-7% – otprilike koliko doprinose finansijski ili gradjevniski sektori pojedinačno. Ovi zaključci su izvedeni na osnovu podataka dobijenih iz statističkih zavoda osam zemalja – Australije, Belgije, Kanade, Česke Republike, Francuske, Japana, Novog Zelanda i SAD), a još dvadesetak zemalja sveta je u svoj sistem zvaničnog statističkog praćenja uvelo volonterški rad. To je pokazatelj prepoznavanja značaja civilnog sektora u nacionalnim ekonomijama i društvu. Kao i preduzeća, posebno mala i srednja, mnoge volonterske organizacije i fondacije su takodje aktivne i na ekonomskom planu jer prodaju određene proizvode, daju usluge za koje su plaćeni, stvaraju viškove koji se kasnije ponovo ulažu.

Doprinos ovog sektora ekonomiji je zaista značajan, a slično se može reći i za volonterski angažman. Veoma je teško odrediti novčanu vrednost za jedinicu vremena volontiranja. Volonteri obezbeđuju mnoge neopipljive koristi koje nije lako kvantifikovati. Svojim učešćem pokazuju do koje mere organizacija ima podršku zajednice što nije lako izmeriti, kao ni njihov uticaj na razvoj participativne demokratije ili uspostavljanje odnosa u etnički ili religijom podeljenim društvima.

Pored podataka koji pokušavaju da novčano izraze vrednost volonterskog rada, brojna istraživanja daju uvid u motive, deo populacije koji je uključen u programe volontiranja, tip organizacija ili temu kojoj se najpre posvećuju, demografske karakteristike samog volontera/i volonterke, barijere za volontiranje, razloge za nevolontiranje itd. Sve ove informacije su ključne da bi se unapredili programi za selekciju i menadžment volontera.

Postoje nacije za koje se sa pouzdanošću može reći koliko su sklone volontiranju; tako 12 miliona Kanađana ili 45% radno sposobne populacije volontira što na godišnjem nivou iznosi oko milion redovnih poslova, dok prosečno sva-

ko u Kanadi volontira 168 sati godišnje.⁴ U SAD je to oko 26% stanovnika tog uzrasta, koji su uglavnom bili angažovani kroz crkvene ili omladinske i obrazovne organizacije.

Postoje specijalizovane institucije koje prate volonterstvo sa različitih aspekata kao na primer Institut za volontersko istraživanje i volonterstvo Engleske (www.ivr.org.uk) koji je specijalizovana istraživačka i konsultantska organizacija koja je nastala kao odgovor na sve veće istraživanje volonterskog sektora. Oni su i autori četiri nacionalna izveštaja o volontiranju.

Šta su odlučujući faktori za veći ili manji broj volontera u zajednici? SAD nacionalni izveštaj o trendovima i statistici volonterstva u 2007. ukazuje na nekoliko faktora: intenzitet vezanosti identiteta za određenu zajednicu, vreme provedeno u prevozu, socio-ekonomске faktore u zajednici kao što je obrazovni nivo (broj volontera raste sa stepenom obrazovanja) i stopu siromaštva (manje je volontera u siromašnijim zajednicama ali istovremno volonteri svojim akcijama smanjuju siromaštvo), i na kraju kapacitet civilnog sektora u određenoj zajednici. Izveštaj sadrži i listu gradova i država sa brojem volontera, stavljajući Mineapolis i Salt Lake City na vrh liste po procentu volontera u ukupnom stanovništvu starijem od 15 godina.

⁴ Pun izveštaj može da se nađe na http://www.givingandvolunteering.ca/pdf/CSGVP_Highlights_2004_en.pdf

Mnoštvo podataka, izveštaja i ideja za istraživanje ili izračunavanje koristi volonterskog rada u vašoj organizaciji možete naći na sajtovima:

- <http://www.worldvolunteerweb.org/resources/research-reports/national.html>
- <http://www.community.ups.com/philanthropy/focus/volunteer.html>
- <http://learningtogive.org/papers/paper20.html>
- <http://www.community.ups.com/philanthropy/focus/volunteer.html#volunteer>
- <http://www.givingandvolunteering.ca/Reports.asp>
- http://www.volunteeringinamerica.gov/assets/resources/VIA_Brief_FINAL.pdf
- http://www.pointsoflight.org/downloads/pdf/networks/business/membersonly/3_Bureau_of_Labor_Statistics_Volunteer_Service_Indicator-2003.pdf

Inicijativa „Izvor“ jedinstveni je primer istraživanja volonterstva u Srbiji. U okviru Inicijative je urađeno ispitivanje o statusu volontera u institucijama, organizacijama i lokalnim zajednicama. To je ostvareno kroz radionice sa volonterima, fokus grupe sa predstavnicima lokalne zajednice i ispitivanje potreba NVO kroz upitnik. Više na

- http://www.nshc.org.yu/pdf/mkolosnjainenin_prez.pdf

Vrednost sata voloniranja izražena u dolarima: 1980 – 2007

1980:	\$7.46	1988:	\$10.39	1996:	\$13.47	2004:	\$17.55
1981:	\$8.12	1989:	\$10.82	1997:	\$13.99	2005:	\$18.04
1982:	\$8.60	1990:	\$11.41	1998:	\$14.56	2006:	\$18.77
1983:	\$8.98	1991:	\$11.76	1999:	\$15.09	2007:	\$19.51
1984:	\$9.32	1992:	\$12.05	2000:	\$15.68	2008:	biće objavljeno u proleće 2009
1985:	\$9.60	1993:	\$12.35	2001:	\$16.27		
1986:	\$9.81	1994:	\$12.68	2002:	\$16.74		
1987:	\$10.06	1995:	\$13.05	2003:	\$17.19		

Izvor: www.independentsector.org/programs/research/volunteer_time.html

Primeri iz prakse volonterskih programa

Koliko je teško smisliti program za volontere?

Kakva su i da li postoje ograničenja?

Da li neka vrsta programa posebno odgovara ideologiji volontiranja ili ju je moguće izraziti kroz bilo koju aktivnost?

Umesto odgovora pogledajmo primere koje smo prikupili iz različitih baza volonterskih aktivnosti širom sveta.

Ko bi se i ovoga setio!!!

Oblasti uključivanja volontera

Dnevni centri za socijalnu brigu, škole, amaterske pozorišne trupe, centri za bolesti zavisnosti, domovi za stare, crkve i crkvene organizacije, lokalno obezbeđenje u kvartovima sa visokom stopom kriminala, dnevne kuhinje, muzeji, galerije, spomenički kompleksi, zatvorske institucije, parkovi, omladinske organizacije, sportska udruženja, sigurne kuće, nacionalni parkovi, istorijski kompleksi, orkestri i amaterske trupe...

GDE JOŠ PRIMAJU VOLONTERE!!!

Volonterski rad u našoj kulturi istorijski vezujemo za dobrotvoran rad, udruženja za pomoć, aktiviste Crvenog krsta, pomoć u nesrećama i situaciji prirodnih nepogoda, i konceptu radnih akcija iz posleratne obnove Jugoslavije.... Omladinske radne akcije (takozvane ORA) su bile naročito prisutne nakon završetka Drugog svetskog rata i imale su za cilj da obnove i izgrade privredu, infrastrukturu, naučne, sportske, kulturne objekte. U prvim posleratnim radnim akcijama milioni omladinaca gradili su autoputeve, pruge, fabrike, čak i čitave gradove. Novi Beograd, pruga Brčko – Banovići, Auput „Bratstvo-jedinstvo“ (Beograd – Zagreb), Jadranska

magistrala, obnova zemljotresom pogođenog Skoplja, neki su od najpoznatijih primera. Odnos prema ovakvom obliku omladinskog aktivizma često ide u krajnosti – od idealizovanja i romantične percepcije bivših Akcijaša pa do otvorenog prezira prema akcijama kao ideološkom instrumentu koji je bio u funkciji izgradnje partijskih karijera. Uz očigledan pečat vremena koje nose, Omladinske radne akcije su u doba socijalističke Jugoslavije bile jedan od modela dobrovoljnog rada koji vremenom nestaje. Čime se danas ispunjava ta praznina i kako osmisliti kvalitetne i primerene programe volonterskog rada koji odgovaraju sadašnjici?

Klasifikacija primera volonterskih programa po oblastima ima samo za svrhu da na neki način organizuje pregled prema idejama u različitim oblastima angažovanja, obzirom da je volonterski rad moguć na praktično svakom poslu i mestu.

Volonteri u programima socijalne i zdravstvene zaštite

Programi volontiranja u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite su deo redovnog državnog sistema socijalne politike u većini razvijenih zemalja. Kod nas je volontiranje u ovoj oblasti organizovano uglavnom kroz rad nevladinih organizacija koje se bave pojedinim društveno ugroženim grupama i njihovom zaštitom. Imajući u vidu ograničenost resursa da se odgovori na tranzicione pritiske i potrebe osetljivih grupa, volonterski rad je oblast sa velikim potencijalom za proširenje postojećih kapaciteta za socijalnu brigu. Treba svakako napomenuti da iako volonteri ne naplaćuju svoje vreme i znanje, volonterski programi nisu besplatni – oni zahtevaju vreme, novac i posvećenost, ali kako potvrđuju rukovodioci socijalnih službi u Velikoj Britaniji – uključivanje volontera u realizaciju programa socijalne brige državnih institucija je visestruka dobit u odnosu na investiciju. Neki od narednih primera to ilustruju:

Moćan glas u dečjem životu

„Kad si dete, obično te ne slušaju... Sve dok ne dobiješ CASA volontera.“

CASA Sudski imenovani specijalni zastupnici za decu (Coart Apointed Special Advocates)

- www.nationalcasa.org

U preopterećenom sistemu socijalne zaštite, životi zlostavljane i zanemarene dece se ponekad izgube u stotinama sličnih slučajeva. CASA volonteri to menjaju. Imenovani od strane nadležnog suda, CASA volonteri su „zastupnici“ ili „staratelji ad litem“ čija je uloga da pred sudom najbolje što mogu zastupaju interese svojih šticećenika – dece koja su zbog neadekvatnih uslova života u svojim porodicama, zlostavljana ili zanemarivana, sada žive u hraniteljskoj porodici ili instituciji staranja o deci, ili su u procesu preseljenja od jednog do drugog roditelja ili člana proširene porodice.

Skoro četvrt miliona dece je bilo uključeno u program tokom 2007. godine a istovremeno, program je okupio, obučavao i podržava blizu 60.000 volontera. CASA je nacionalna volonterska organizacija koja u Sjedinjenim Državama obične građane uvodi u status sudskih punomoćenika za decu. Oni nisu pravnici ili advokati, oni su samo ljudi koji prijateljski prate život deteta, i lobiraju pred sudom za najbolje rešenje.

Kakav je odnos između dece i volontera

Najčešće je CASA volonter zadužen samo za jedan „slučaj“ jedno dete ili braću i sestre – i njima je u potpunosti posvećen sve dok se ne nađe trajan i siguran dom. Dok se u dečijem životu mnogi smenjuju u procesu postupka zaštite dece, ovi volonteri su stabilni oslonac i konstanta koja treba da pomogne deci da izdrže teškoće.

Specifičnost programa i uloga volontera

Iako ne može da zameni roditelja, CASA volonterka ili volonter svojom brigom simuliraju roditeljsku. Njihova uloga je da kroz nezavisno istraživanje i razgovor, saznaju što više o detetu i njegovom statusu iz ugla socijalnog radnika, roditelja, hraniteljske porodice, psihologa, učitelja ili bilo koje druge osobe koja dolazi u blizak dodir sa detetom a pre svega uzimajući u obzir uzrast i sve socio-kulturne faktore, sazna kako se samo dete oseća i kako bi volelo-la da se situacija razreši. Tu su da pomognu oko učenja, kontaktiraju sa školom i profesorima, podučavaju decu kojoj je potrebna dodatna podrška. Imaju ulogu medijatora kad su u pitanju konfliktna strana da bi se došlo do najboljeg rešenja za dete, i naravno, obaveštavaju sud o svim promenama i pojavlju se na svakom saslušanju kod sudije da bi zastupali interese deteta i dali svoje svedočenje kad je potrebno.

Prema istraživanju koje je uključilo sudije koji presuđuju u slučajevima povrede porodičnog prava, od 550 koliko je bio uzorak, 90% ima iskustva u radu sa CASA volonterima. Ne iznenađuje da se sudije odlučuju da upravo za najteže i najkomplikovanije slučajeve odrede zastupnike dece pred sudom. Da postanete volonter nije potrebno prethodno zna-

nje i obuka. Nakon provere, svaki kandidat pohađa 30 časovnu obuku i zatim mu se dodeljuje prvi slučaj. Očekuje se da posveti oko 10 časova mesečno, i to sve dok se ne reši pitanje trajnog smeštaja deteta što u proseku traje oko godinu i po. Supervizori daju podršku i prate svaki korak volontera a brojne publikacije, uputstva i mreža volontera su tu za svaku nedoumicu.

Šta su izazovi?

Često se deca bolje osećaju i lakše poklone poverenje volonterima koji razumeju socio-kulturne specifičnosti njihove zajednice, pa je zato naglašena potreba za uključivanjem volontera različitnog etničkog i rasnog porekla. Potreba je posebno izražena jer je udeo afro-američke dece u sistemu hraniteljstva duplo veći u odnosu na njihov udeo stanovništva. Kampanja potencira uključivanje volontera u odnosu na volonterke, da bi se dečacima omogućilo druženje i uticaj muškog uzora u njihovom životu. Na preko 90.000 dece Hispano porekla, koja su trenutno u sistemu hraniteljstva ima nešto manje od 2000 volontera istog etničkog porekla. Naročito su potrebni volonteri koji govore španski i engleski jezik, jer iako se sva komunikacija sa sudom ili institucijama obavlja na engleskom, neposredan kontakt sa decom na njihovom maternjem jeziku je veoma važan.

Prema zvaničnim statistikama, u Srbiji je trenutno u oko 3.500 hraniteljskih porodica smešteno skoro 4.500 dece. Istovremeno kroz domove za decu i omladinu bez roditeljskog staranja godišnje prođe i delom ostane preko 2000 dece. Potrebno im je da se pokrene veliki neiskorišćeni volonterski potencijal, možda ne pred sudom, već za brigu i podršku odrastanju i srećnijem detinjstvu.

Vreme je da svi možemo...

Volontiranje kao put ka društvenoj uključenosti

Ispitivanje je urađeno u Velsu na uzorku izbeglih lica i azilantata koji su volontirali: SVI ispitanici ocenju to iskustvo kao značajno u integraciji, dok 85% tvrdi da im je volontiranje pomoglo da izgrade samopouzdanje.⁵

Aktivirajmo se na uključivanju SVIH socijalno osetljivih grupa u volonterske programe radi bolje društvene uključenosti u Srbiji.

Volontiranje je od izuzetnog značaja za lično osnaživanje i društvenu uključenosti pojedinca. Programi koji uključuju sve volontere, su od posebnog značaja. Život sa bolešću ili invaliditetom može da postane lakši uz volonterski posao, a motivi za volontiranje su univerzalni. Oni uglavnom uključuju želju za ličnim razvojem – mogućnost da se dobiju nova znanja i veštine i put ka mogućem zaposlenju, veće učesće u životu zajednice, želja da se podrži rešenje nekog problema, promena životnog stila, druženje i upoznavanje novih ljudi... Volontiranje osoba sa invaliditetom, teškoćama u razvoju ili bolesnih, direktno podstiče preispitivanje i razbijanje stereotipa jer se menja tradicionalna slika – od ljudi kojima se pruža podrška i pomoć, ka pojedincima koji i sami daju, pomažu, i u svakom pogledu zaslužuju (i dobijaju) jednako vrednovanje i priznanje za doprinos koji daju zajednici. Organizacije koje žele da uključe i volontere koji imaju bilo koju vrstu specifičnih potreba treba da imaju u vidu niz pitanja. Pre svega bi trebalo da organizator volontiranja razume prirodu barijera kojima se ljudi sa invaliditetom ili nekom bolešću susreću i kako da ih prevaziđu. Bez obzira da li je pitanju gubitak mobilnosti, oštećenja vida ili sluha, blaga demencija kod starih osoba, smetnje u razvoju, psihološki i psihijatrijski problemi i obolenja, moguće je naći načina za uključenje u programe volontiranja. Koristi za organi-

⁵ „Volunteering works: Volunteering and social policy“ Institute for Volunteering Research and Volunteering England, September 2007

zaciju koja ima ovakav volonterski program su brojne – moguće je mnogo bolje odgovoriti na potrebe korisnika i ciljane grupe ako u svojim redovima imate osobe koje imaju posebno znanje i veštinu, ili posebno lično iskustvo, organizacije imaju veći ugled u zajednici, promovišu timsku koheziju i osećaj da se u tom preduzeću ili organizaciji istinski brine o ljudima itd.

Ne postoji volonterski zadatak koji ne toleriše neku vrstu invaliditeta ili oboljenja – pisanje za bilten, izrada web sajta, administrativni rad, obuka i trening, teleapel, rad u prodavnici čiji prihod ide u dobrotvorne svrhe, popis skladišne robe u humanitarnom programu, mentorstvo dece, organizovanje druženja za starije, saradnja sa lokalnim vlastima u kampanjama, itd.

Brojni izazovi za ovakvu vrstu programa ukazuju da je bez koordinisane saradnje institucija i civilnog sektora teško na njih odgovoriti. U pitanju su stavovi i predrasude, nedostatak razumevanja i znanja o potencijalu lica sa invaliditetom, strah i nerazumevanje – mišljenje da zdravstveni problemi mogu da budu razlog nepouzdanosti volontera, fizičke barijere koje onemogućuju pristup i nefleksibilna radna sredina, nedostatak fondova da se naprave neophodna infrastrukturna poboljšanja ili otklone komunikacijske prepreke (uvedu znakovni tumači ili publikacije na Brajevoj azbuci). Imajući u vidu da osobe sa invaliditetom nemaju u ovom trenutku jednake mogućnost, prilike i izbore u mnogim oblastima života, od izuzetne je važnosti da se otvore programi volontiranja kako bi se u ovoj oblasti u potpunosti omogućila inkluzija i puno vrednovanje svačijeg doprinosa na jednakim osnovama. Zato je inovativnost ovog pristupa očigledna jer se u razvoju alternativnog oblika zaštite omogućava uspešnija uključenost u socio-ekonomski život.

Vodič za razvoj programa za volontere sa invaliditetom

- http://www.equalityhumanrights.com/Documents/DRC/Useful%20Documents/guidance_for_volunteer_opportunity_providers_apr07.pdf

Vodič za uključivanje starijih osoba sa invaliditetom ili drugim oštećenjima

- http://www.volunteering.org.uk/NR/rdonlyres/207D7D73-6EB4-4DC6-8CF7-8D58A9E8AD78/0/G_Toolkitforinvolvingolderdisabledvolunteers_FINAL.pdf

Nekoliko organizacija koje u svojim redovima imaju volontere sa nekom vrstom invaliditeta ili zdravstvenog oštećenja:

- www.supportedvolunteering.org
- Community Service Volunteers (CSV) – www.csv.org.uk
- Do-it.org – www.do-it.org.uk
- Scope Response – www.scope.org.uk/volunteer
- National Association for Voluntary and Community Action (NAVCA (formerly NACVS) – www.navca.org.uk/about/nacvsredirect.htm

Volonteri penzioneri?

Penzioneri mogu da budu volonteri ali volonteri ne idu u penziju...

Dok se u Srbiji fenomen volontiranja vezuje uglavnom za mlade, oko trećina svih volontera u Velikoj Britaniji su osobe starije od 65 godina.

Integracija i smanjenje socijalne izolovanosti starijih lica obezbeđivanjem zdravstvene, pravne, socijalne i psihološke podrške je već isproban oblik volonterskog programa. Crveni krst Srbije već šest godina realizuje Program brige o starijima pod nazivom „Dobrosusedska pomoć“. Programom je obuhvaćeno 84 organizacije Crvenog krsta, blizu 10.000 starijih osoba koje su usamljene, slabog zdravlja i lošeg imovinskog stanja, bez rodbine i u stanju socijalne potrebe.

Novi kontekst i uslovi u kojima se čitavo društvo nalazi znače i potrebu da se aktivnosti Crvenog krsta prilagode, pa se programi zasnovani na deljenju materijalne pomoći koji su po svojoj prirodi skupi i zavise od spoljnih donacija, zamjenjuju ekonomičnim, efikasnim i fleksibilnim programi-

ma u kojima je glavni resurs čovek: volonter, osoba spremna da svoju energiju, entuzijazam i sposobnosti upotrebi kako bi svojim sugrađanima pomogla da žive dostojanstvenije i bolje.

Zanemarujemo činjenicu da postoji i veliki broj starijih ljudi koji su još uvek vitalni, ne toliko materijalno ugroženi i u stanju su da sopstvenom participacijom u društvu utiču na podizanje kvaliteta života. Društveni potencijal starijih ljudi u zajednici je *nedovoljno iskorišćen* merama usmerenim na održavanje vitalnosti ove grupacije pa se u radu sa volonterima pojavljuju dva nova cilja:

1. osnaživanje volonterskog rada, intrageneracijske solidarnosti i podsticanje participacije starijih u zajednici
2. razvijanje pozitivne društvene klime prema starijima i intergeneracijske solidarnosti.

O programu „Dobrosusedska pomoć“

Korisnici Programa su lica starija od 65 godina koja nisu institucionalno zbrinuta, stari sa veoma niskim nivoom socijalne sigurnosti, samačka staračka domaćinstva, korisnici narodnih kuhinja, stari u stanju socijalne potrebe koji ne ostvaruju pomoć od drugih organizacija. Cilj je da starija osoba ostane što duže u svom okruženju, kao i da se motiviše da što duže koristi svoje fizičke i mentalne potencijale, i da pri tom umanju potrebu za raznim vidovima institucionalne pomoći starijim licima. Glavna prednost je u tome što se uglavnom zasniva na volonterskom radu, osoba koje su se opredelile da deo svog slobodnog vremena posvete jednom humanom cilju – brizi o starijim osobama, ovo je u osnovi i jedan od uslova održivosti Programa.

Značajan broj volontera programa brige o starima i sami pripadaju grupaciji starih. Kroz ovakvo angažovanje pronašli su ne samo način da pomognu svojim komšijama već i da ponovo uzmu aktivnu ulogu u društvu. Njihovo znanje, umeće i humanost su njihov doprinos borbi protiv stereotipa o starima koji su i danas široko rasprostranjeni u čitavom svetu.

Trenutno je u Subotici programom obuhvaćeno 100 starijih koje obilazi 35 volontera. Volonteri Crvenog krsta su obični,

humani ljudi koji su odlučili da deo svog slobodnog vremena posvete pomaganju starim, nemoćnim i usamljenim građanima. Njihova pomoć je pomoć dobrih suseda, pomoć saosećajnih osoba koje žele da pomognu svojim komšijama da im starost bude lakša, zdravija i dostojanstvenija. Raznovrsne aktivnosti zadovoljavaju različite potrebe starih, od zdravstveno-preventivnih (merenje krvnog pritiska, šećera u krvi, odlaska po lekove i recepte i slično) preko pomoći u kući, pa do psiho-socijalne podrške. Svi volonteri prošli su odgovarajuće obuke potrebne za ovu vrstu posla. Ipak, od svega je važnija njihova posvećenost svojim korisnicima, organizaciji i principima međunarodnog pokreta Crvenog krsta.

- Crveni krst Subotice
www.surecross.org.rs/briga-o-starima-vise/

Još neke organizacije koje imaju programe za starije volontere

- VITAa – volunteering in the third age
<http://www.wrvs.org.uk/vita/tomandgwen.htm>
- NVO Lastavica iz Surčina www.lastavica.org.yu

Kad život curi...

Volonteri za jedanaesti sat

Volonteri su često humani ljudi. I hrabri.

Rade na zbrinjavanju pacijenata koji boluju od teških i neizlečivih bolesti. Zajedno sa timovima profesionalaca različitih profila (lekari, medicinske sestre, socijalni radnici, psiholozi, sveštenici), omogućavaju pacijentima da postignu najbolji mogući kvalitet života u poslednjim fazama bolesti.

Volontiranje u hospisu

Hospis je specijalizovana ustanova koja pruža pomoć pacijentima koji boluju od teških i neizlečivih bolesti, što podrazumeva kako kontrolu simptoma bolesti tako i psihološku, socijalnu i duhovnu podršku pacijentima i njihovim porodicama. Pacijenti ne dolaze u hospis da bi tu ostali do kraja svog života, već da se reše neki od teških simptoma bolesti kao što su bol, mučnina, gušenje. Hospis pruža psihosocijalnu i duhovnu podršku pacijentu u teškoj situaciji,

sa kojom ne može sam da se izbori, ali pruža i mogućnost porodici da „predahne“ od danonoćne brige i nege svog člana. Obzirom na težinu bolesti, dešava se da pacijenti u ovim ustanovama i umiru. Programi volontiranja u hospisima su uobičajeni i ovde predstavljamo program Covenant Hospisa iz Floride i Alabame.

Volonteri prolaze kroz obuku koju organizuje Conevent Hospis i to orijentacioni trening za sve potencijalne volontere a zatim posebnu obuku za one koji će biti u kontaktu sa pacijentima i porodicama. Posebna obuka postoji za tinejdžere koji se pripremaju da budu volonteri u hospisu.

Programi koji postoje su:

- Podrška pacijentu i porodici – poseta pacijentima bez obzira da li su u kući, staračkom domu ili bolnici da bi se članovima porodice omogućio kratak odmor, obavljanje nekih sitnih poslova, prevoz pacijenata itd.
- jedanaesti sat – psihološka podrška i prisustvo da bi se omogućilo da pacijent ne umre sam. Zbog izuzetne osetljivosti zahteva dodatnu obuku.
- Sećanje i tuga – program gde volonteri zajedno sa porodicom žale za dragom osobom koja je umrla;
- Misli o životu – volonteri pomažu porodici i pacijentu da se sete lepih zajedničkih trenutaka i tako uz ljubav i opraštanja razmišljaju o dobrim uspomena koje dele;
- Volonteri iz crkvenih organizacija – uključeni su u izradu rukotvorina, uređivanje bašte, aranžiranje cveća, pripremu hrane i posete porodicama i pacijentima kako bi im pomogli u svakodnevnom aktivnostima.

Takođe, program Covenant Hospisa uključuje volontere koji pomažu u administrativnim poslovima, organizovanju donatorskih dešavanja, prikupljanju sredstava i sponzorstava, dok ambasadori volonterskog programa zastupaju Covenant hospis na zdravstvenim sajmovima, konferencijama i javnim skupovima.

Program palijativnog zbrinjavanja je tek u začetku u Srbiji, na primer BELHospise u Beogradu, organizuje obuke za sve zainteresovane uključujući i volontere, ali još uvek ne-

ma šireg organizovanog i sistematskog pristupa u uključivanju volontera u ovaj vid brige i zaštite.

- www.covenanthospice.org

Pod istim krovom

Homeshare je inovativni i nagradeni program koji omogućuje da stariji ili bolesni ljudi dobiju pažnju, pomoć i društvo u svojoj kući dok zauzvrat volonterima daju prostor za život, sobu, ili deo stana, kuće, i to bez nadoknade. Program je zasnovan na te-

snoj superviziji, obuci i nizu procedura i pravila da bi se napravio pravi spoj između vlasnika stana i novog stanara. Trenutno je program operacionalizovan u Londonu gde su cene iznajmljivanja životnog prostora visoke, ali je pored ovog motiva neophodno da volonteri imaju istinsku želju i ineteresovanje da pomognu starijima u obavljanju jednostavnih poslova, nabavci, spremanju obroka i da provedu malo vremena u druženju sa njima.

Vitalise organizacija ima misiju da prema visokim standardima promovise i organizuje inkluzivna kratka putovanja i odmore za osobe sa nekom vrstom invaliditeta kao i njihove pratioce. Vitalise u svoje programe uključuje volontere čiji značaj potencira u obezbeđivanju uslova za zanimljiv i aktivan boravak svih gostiju kojima volonteri pružaju asistenciju i društvo. Preko 6000 volontera pomaže u realizaciji programa u 5 Vitalise centara u Velikoj Britaniji, gde osobe sa invaliditetom provode vreme. Volontiranje može da bude dnevno – za manifestaciju i dešavanje u toku dana, a najčešće su to višednevni boravci tokom jedne „smene“ gde volonteri žive sa „gostima“!

- <http://www.vitalise.org.uk/Vitalise-Centres-and-Services/Home-Services/Homeshare>
- <http://www.vitalise.org.uk/Volunteer/Overview.aspx>

Zajedno koračamo do ozdravljenja

Podrška i razumevanje je nekad najbolji lek

Organizacija Breast Cancer Connections (BCC) u atmosferi topline, saosećanja i razumevanja pruža informacije i podršku koja je primerena za svaku ženu koja boluje od raka dojke. Preko 400 volonera svake godine učestvuje u programu podrške da bi centar svakodnevno funkcionisao.

Volonteri koji mogu da budu žene koje su već prošle same kroz slično iskustvo ili je bliska osoba bila bolesna ili jednostavno žele da se uključe u ovu oblast, mogu da pomognu kroz sledeće volonterske programe:

- TELEapel – da budu prva tačka kontakta sa klijentima, pružajući im podršku, slušajući njihova pitanja i brige, informišući ih o BCC uslugama koje su im najpotrebnije;
- prijatelj – koristeći sopstveno iskustvo pomažete ženama koje boluju od raka dojke, informacijama, ohrabrenjem i prijateljstvom kad je najpotrebnije;
- planiranje zdravstvenih pregleda – pomaganjem klijentima da organizuju i formulišu pitanja i traže informacije od svojih doktora;
- pirkupljanjem literature – osvežavanjem BCC biblioteke i web prezentacije člancima iz novih naučnih časopisa, knjiga i drugih publikacija;
- organizovanjem nedeljne sesije pitanja i odgovora gde lekari odgovaraju na pitanja klijenata i informišu ih o najnovijim dostignućima kad je u pitanju lečenje raka dojke dok psihoterapeut vodi razgovor grupe.

Administrativna i organizaciona podrška volontera u BCC-u obuhvata dopunu baze podataka klijenata, rad u biblioteci, prikupljanje sredstava, organizovanje dobrotvornih dešavanja, administrativne poslove fajliranja i sređivanja dokumen-

tacije, dizajn i prelom biltena, istraživanje mogućnosti za konkurisanje za sredstva, pripremu predloga projekta, učešće u savetodavnoj grupi medicinskih radnika koji pripremaju nove informacije za klijente Centra za rak dojke itd.

- <http://www.bcconnections.org/volunteer-a-give/volunteer>

Dobrovoljno za preventivno

Kako da se uključim u rad Omladine JAZAS-a

Omladina Jugoslovenske asocijacije za borbu protiv side – Omladina JAZAS-a se bavi prevencijom HIV/AIDS-a i pružanjem psihosocijalne pomoći ljudima koji žive sa ovom bolešću.

Ako ste ambiciozni, kreativni, sposobni i spremni na timski rad a imate nešto slobodnog vremena koje želite da posvetite humanitarnom radu i borbi protiv side, Vi ste prava osoba za članstvo u Omladini JAZAS-a!

Različite vrste aktivnosti gde je moguće volontirati uključuju:

- program vršnjačkog obrazovanja ili peer podrška;
- savetovanja jedan na jedan;
- AIDS info i SOS služba;
- grupe samopomoći;
- stručna pomoć (pravna /socijalna);
- treninzi/edukacija;
- kućne posete;
- podrška u vođenju aktivnijeg društvenog života (besplatne posete kulturnim ustanovama, traženje posla)

- www.jazas.org.yu

Prekretnica

Program „Prekretnica“ je usmeren na pomoć i podršku mladima koji imaju problema sa upotrebom alkohola i drugih psihoaktivnih supstanci, mentalnim obolenjem ili teškoćama u učenju. Kroz mentorstvo, obuku, programe zaštićenog stanovanja, sticanje veština, znanja i socijalizaciju, mladima se pomaže da se izbore sa zavisnošću ili da razumeju svoju bolest i da razviju samopouzdanje. Traže se volonteri počev od baštovana u centru u kom žive mladi koji se leče od bolesti zavisnosti pa do asistenta u odeljenju za marketing i komunikaciju i volontera koji su zaduženi za pružanje podrške u kriznim situacijama,

- <http://www.jobs-at-turning-point.co.uk/volunteering.asp>

Residential Detox and Rehab

Helping you to turn your
life around

With over 40 years of experience we
can help you tackle your drug or
alcohol addiction

Call 08456 029 408
or [click here for more info](#)

Programi učešća volontera u socijalno-zdravstvenoj zaštiti različitih društvenih grupa, borbi protiv siromaštva i inkluziji su veoma brojni, i pronaćićete ih i u drugim poglavljima, kad volonteri putuju u druge zemlje da se uključe u rad sa decom, ili kada predstavljamo program korporativnog volonterstva i učešća u građenju kuća za socijalno ugrožene...

Volonteri za bolje obrazovanje

Obrazovanje je put iz siromaštva i put ka razvoju pojedinca i društva. Učešće i pomoć nekome ko je na tom putu inspiriše veliki broj volonterskih programa, počev od savetodavnih struktura kao što su saveti roditelja u školama, dodatne nastave za decu koja imaju teškoće u učenju, pa do volontiranja kao dela obrazovanja i sticanja praktičnih znanja učenika i studenata. Izuzetnu ulogu u obrazovanju imaju uzori, uspešni ljudi iz javnog života, sportisti, umetnici, medijske ličnosti, koji svoju popularnost i stil života stavljaju u službu obrazovanja mladih, baš kao na primer UNICEFovi ambasadori u programu „Škola bez nasilja“, a što da ne i u nekom od programa koje vi osmislite.

Ponovo napominjemo, volontiranje se uči u mladosti, i ostaje za ceo život. Zato su programi za promociju volontiranja obrazovni sami po sebi!

Studenti pomažu Americi

Istraživanje koje je analiziralo trend volontiranja mladih od 16-25 godina u SAD u periodu od 2002. do 2005. godine, pokazuje da su oni veoma aktivni članovi društva. To se prevashodno odnosi na učenike i studente koji najčešće volontiraju u obalsti obrazovanja i to tako što mladima od sebe drže predavanja iz oblasti o kojima imaju nešto više znanja, daju časove koji su besplatni, pomažu vršnjacima koji imaju probleme, rade sa ljudima koji su prošli kroz prirodne katastrofe i kojima je pomoć najpotrebnija. Evidentno je da se nakon terorističkog napada 11. septembra 2001. povećao broj studenata volontera, pa i volontera uopšte, kao odraz soli-

U sklopu fakulteta radi Biološko-istraživačko društvo „Josif Pančić“ koje okuplja studente različitih godina i pruža im mogućnost da se uključe u rad neke od sekcija koje postoje u ovom društvu. Aktivnost studenata, redovno pohađanje sastanaka društva i učestvovanje u terenskom radu, studentima, pored neprocenljivog iskustva i znanja, donosi i 2 EPSB po semestru. Ovo je dobar primer objedinjavanja volontiranja i aktivnosti studenata u okviru njihove struke.

darnosti i većeg osećaja zajedništva⁶. Pitanje je kakav će uticaj dolazeća globalna finansijska kriza imati na razvoj volonterstva? Jasno je samo jedno, društvima i organizacijama koje nisu dovoljno investirale u volontere u „dobrim“ vremenima, neće biti lako ni sada. Važno je da i naša volonter-ska zajednica dodatno osmisli načine da se vrednosti volonterstva promovira i usvoje i u vremenu krize, možda baš zato što shvatamo da smo svi ranjivi i da nam pomoć može zatrebati. Zato je važno dati doprinos uvek kad možemo.

- www.nacionalservice.gov

BOLONJA – Neiskorišćeno znanje nije znanje!

Fakulteti u Srbiji su usvojili pravila Bolonjske deklaracije i prihvatili način studiranja koji je zastupljen u većini evropskih zemalja. Bolonjska deklaracija predstavlja jedan drugačiji pristup učenju u odnosu na dosadašnji, jer podrazumeva kontinuiranost i omogućuje studentima da studije nastave u bilo kojoj drugoj zemlji koja je takođe deo Bolonjskog sistema. Još jedan bitan aspekt je pokušaj da se spreči da obrazovni sistem proizvodi „mašine“ – stručnjake koji se bave usko specijalizovanom oblašću, ali bez aktivnog učešća u kreiranju i sprovođenju promena u zajednici u kojoj žive. Time potencijal mladih i inteligentnih ljudi ostaje ograničen i u najvećoj meri neiskorišćen. Zato se studenti već od prvih godina studija putem volonterskog rada upoznaju sa sopstvenim društvom, učestvuju u rešavanju problema i potreba.

Pored kredita koji se stiču proverom znanja, postoje takozvani „slobodni krediti“ koji studentima donose određen

⁶ Prema podacima Nacionalne službe SAD, broj volontera 2002. iznosio je 2,7 miliona, a 2005. godine 3,3 miliona.

broj bodova koji im je neophodan da bi uspešno završili godinu. Po Zakonu o visokom obrazovanju svaki student ima pravo na po dva slobodna kredita (koja vrede 2 ESPB po Evropskom Sistemu Prenosa Bodova) po semestru u toku osnovnih studija.

Naravno, osim volontiranja student može da te bodove osvoji i na druge načine tj. preko seminarskih, naučnih radova, izbornih predmeta... Biološki fakultet Univerziteta u Beogradu je uveo ovaj sistem i studenti imaju mogućnost da budu volonteri u:

- Botaničkoj bašti „Jevremovac“
- Zoološkom vrtu
- humanitarnim i ekološkim organizacijama različitog tipa
- na nekom od Instituta (sređivanje arhive, prepariranje insekata, sakupljanje uzoraka neophodnih za istraživanja).

Pedeset sati volonterskog rada studentima donosi 1 EPSB. Dosadašnja praksa pokazuje da veliki broj studenata koristi ovaj način da osvoji neophodne bodove. Da bi proverili kako to funkcioniše u praksi, za ovu priliku sproveli smo anketu na uzorku od 100 studenata II godine biološkog fakulteta.

Dva pitanja na koje su studenti odgovarali bila su:

1. Da li ste i gde do sada volontirali?
2. Da li znate gde se može volontirati?

Zaključci su sledeći:

Iako u našoj zemlji postoje brojne ekološke i humanitarne organizacije civilnog društva, 70% studenata ne zna da može da volontira i u njima. Kao problem se javlja nedovoljna informisanost studenata zbog čega je volonterski rad uglavnom ograničen na Zoološki vrt i Botaničku baštu, i eventualno udruženje studenata u sklopu fakulteta. Jasno je da je raznovrsnost nevladinog sektora velika, i da bi se verovatno svaki student pronašao u jednom od programa ali upravo je ta raznolikost ono što studenti Biološkog fakulteta ne koriste!

Na sajtu studenata ovog fakulteta jasno je ponuđeno volontiranje i u ovim organizacijama, ali studenti jednostavno previde taj deo jer verovatno ne znaju mnogo o njima niti o

programima koje one nude. Pojedini studenti smatraju da im volontiranje u ovim organizacijama neće pomoći u sopstvenoj struci i da je to gubljenje vremena. To ukazuje na neobaveštenost o programima koje ove organizacije nude, od kojih su mnogi veoma povezani sa biološkim naukama, s tim što dominiraju ekološki programi ili programi zaštite životne sredine koji se bave smanjenjem zagađenja i održivim korišćenjem prirode, kao i problemom zaštite ugroženih vrsta. Sa druge strane, ovaj nalaz ilustruje nizak stepen društvenog aktivizma mladih koji se teško mobilišu za uključivanje u društvene promene, ali on PRE SVEGA govori o nedovoljnoj informisanosti i odsustvu razumevnja i koncentrisane ponude za volontiranje koja bi potekla iz neke vrste volonterskog servisa ili centra.

U svakom slučaju, lepo je što imamo fakultet koji je shvatio poentu Bolonjske deklaracije i uključio svoje studente u volonterske programe. To može da bude inspiracija i drugim fakultetima da organizuju nešto slično i na taj način lobiraju kod studenata da neiskorišćeno znanje nije znanje i da zadatak akademskog građanina nije da bude „veliki stručnjak“ izolovan od dešavanja u sopstvenom društvu, već da svoje obrazovanje i znanje koristi kao aktivan član zajednice u kojoj živi i stvara.

- www.biolozini.net

Pomoć u učenju i obrazovanju dece iz siromašnih porodica

Generations Incorporated je nevladina organizacija koja radi u Bostonu u Masačusecu čija je misija da kroz intergeneracijsku saradnju i angažman starijih od 55 godina pomogne deci da lakše steknu znanje i savladaju program osnovnog obrazovanja u kom zaostaju. Organizacija ima četiri vrste programa u kojima uključuje volontere:

- **Pomoć da naučimo slova:** Volonteri se sastaju sa osnovcima dva puta nedeljno da bi kroz intenzivnu obuku pomogli deci koja imaju teškoća da nauče da čitaju ili zaostaju za svojim vršnjacima.
- **Pismenost u razredu:** Volonteri pomažu učiteljima ili vaspitačima u predškolskom uzrastu da deca razvi-

ju znanja i veštine koje su neophodne u usvajanju znanja koja su vezana za pismenost i druge oblasti školskog programa.

- **Mentori u pauzi za ručak:** volonteri se sreću sa učenicima četvrtog i petog razreda u zanimljivim igrama, kulturinim i sportskim aktivnostima i sa njima razvijaju intergeneracijske odnose i druženje.
- **Inicijativa za matematiku i „srpski“:** Kroz partnerstvo sa srodnom organizacijom volonteri se susreću barem jednom nedeljno sa učenicima starijih razreda koji imaju problema sa predmetima matematike i engleskog (tj. maternjeg jezika).

U programu koji se zove Tim iskustva (Experience corps) u toku jedne godine preko 300 volontera radi sa više od dve hiljade đaka. Od volontera se očekuje da se svakodnevno angažuju oko 2 sata u periodu dok su deca u školi – od 09 do 17 časova, a oni koji volontiraju i više od 10 sati nedeljno mogu da dobiju i „stipendiju“ koja je neka vrsta nadoknade. Pored Tima iskustva, postoji i veliki broj drugih državnih programa kao što su AmeriCorps, Vista AmeriCorps, Commonwealth Corps itd. Neki ne zahtevaju nikakve a neki ozbiljne kvalifikacije, daju veću ili manju naknadu ali se i dalje zovu volonterski programi, jer je iznos nadoknade nedovoljan da bi se ovaj rad smatrao plaćenim radom.

- <http://generationsinc.org/>

Još jedan dobar primer podrške u obrazovanju i sticanju znanja je VOX – partnerski projekat dve organizacije Oxfordshire Learning Disabilities NHS Trust i Millennium Volunteers u Velikoj Britaniji. Volonteri koji su postali učesnici ovog projekta rade sa osobama, naročito decom, koje imaju teškoće u učenju. Ono što je još značajnije jeste da podstiču mlade koji imaju teškoća u učenju da i sami budu volonteri i da učine nešto za svoju zajednicu. Time ne samo da stiču ličnu satisfakciju jer se povećava stepen inkluzije, već pomažu i osobama koje nemaju ovakvih teškoća da prevaziđu sopstvene predrasude i razumeju različite nivoe funkcionisanja kao korisnog člana društva.

Neki prosvetni radnici nemaju strpljenja za rad sa decom koja sporije i manje efikasno uče od drugih, naročito ako se

radi sa velikim grupama dece u kojima većina normalno ili nadprosecno brzo usvaja novo gradivo. Ukoliko i imaju strpljenja, nema dovoljno vremena ili osoblja da se posvete manjim grupama dece, i da tako, radeći sa svakim detetom pojedinačno, iz njih izvuku maksimum. Zadatak volontera nije, stoga, da zameni prosvetnog radnika ili roditelja, već da se obezbedi dodatno vreme za decu sa teškoćama i da se ona osećaju poštovano, a ne diskriminisano. Rezultati ovakvih programa pokazuju da je moguće doći i do prevazilaženja teškoća u učenju.

Specifičnost programa: Ovde treba obratiti pažnju i da je ovo partnerski projekat između dve organizacije – jedne koja okuplja osobe, naročito decu, sa teškoćama u učenju i druge koja okuplja volontere koji sa njima rade. Ukazujemo na poželjnost saradnje između volonterskih organizacija i organizacija koje okupljaju grupe kojima je potrebna neka pomoć, a time se postiže veća efikasnost u komunikaciji i povezivanju ljudi.

Vodič „Poboljšanje veština i životnih mogućnosti kroz volontiranje“ je na adresi:

- <http://www.volunteering.org.uk/WhatWeDo/Student+Volunteering/Further+Education+Volunteering/Information+Resources/fetoolkit.htm>
- <http://www.voluntaryworker.co.uk/student-volunteering.html>

Irska, kao zemlja sa razvijenim volonterskim programima, ima niz primera dobro organizovanog volonterskog sektora. Specifičnost je jedan potpuno novi pristup volontiranju u programu koji se fokusira na pomoć pacijentima zaraženim virusom HIV-a.

Razmena iskustava i učenje kroz Globalni volonterski program zaštite od AIDSa

Nakon složene obuke o prevenciji AIDSa, četiri volontera su otišla da rade u Južnu Afriku, i Nigeriju gde živi veliki broj ljudi zaraženih HIV-om. Radeći sa njima oni su edukovali lokalno stanovništvo, posebno mlađu populaciju, a zatim su se vratili u Irsku, svoju domovinu, da prenesu drago-

cena iskustva koja su stekli u radu sa osobama obolelim od HIV-a i drugim volonterima i zdravstvenim radnicima na istom području.

Ovakav način edukacije omogućava i zemljama koje nemaju mnogo iskustva sa HIV obolelima da nauče i razumeju različitu prirodu ugroženosti, a tako se stvara i povezanost između zemalja koje su pogođene visokim stopama obolelih i zemalja koje su dovoljno razvijene da novčano i u vidu lekova pomognu. Tu je svakako i humani smisao volontiranja koje podrazumeva rad sa teško obolelim osobama – od side ili neke druge bolesti. Drugi tipovi volontiranja su često mnogo zanimljiviji i privlačniji, dok je rad sa teško obolelim ljudima tegoban, mučan i često blokiran predrasudama i nedovoljnom informisanošću. Kao posledicu imamo shvatanje da takvu vrstu angažmana treba izbegavati, postoji strah od zaraze, predrasuda da su oboleli nestabilni, promiskuitetni, korisnici droga...

Zato, naglašava se u dokumentu koji prati ovaj program, svaka država mora da se bori protiv ovakvog mišljenja i njegovog propagiranja i da omogući potencijalnim volonterima da bolje upoznaju tematiku vezanu za HIV, da razumeju koliko je potrebno podrške obolelima koji često bivaju odbačeni i od sopstvenih porodica i da programima javnog zagovaranja lobiraju za obolele. Naša država, nažalost, kao i mnoge druge, nema programe koji ovo omogućuju, čime se iz neosnovanih razloga uskraćuje tako potrebna podrška i prijateljstvo.

- <http://www.volunteeringireland.ie/> – Volunteering Maters-issue 18/7

Volonterski korak ka zaposlenju

Veza između volontiranja i zapošljavanja je jedna od kontroverznih tema. Nesuglasica se tiče primene principa dobrovoljnog i besplatnog angažovanja koji su ponekad nejasni u programima koji se zovu volonterski a podsećaju na zaposlenje. Postoje dva različita pristupa ovoj temi – prvi koji podržava mišljenje da je samo rad bez naknade volontiranje u tradicionalnom smislu i drugi koji koncept volontiranja proširuje

ka svim oblicima rada koji nisu tržišno plaćeni – gde se učesnicima daju određene volonterske nadoknade, „stipendije“, „materijalna podrška“ itd. i koje se ponekad uvećaju čak i do najnižih zarada.

Primeri:

- Razvojna Agencija Istočne Engleske poziva partnere na implementaciju projekta koji je namenjen pre svega nezaposlenom i ekonomski neaktivnom stanovništvu kog je prema statistikama u regionu 21% od radno aktivnog. Da bi se smanjio problem siromaštva i nedovoljne konkurentnosti radne snage, planira se aktivacija i mobilisanje osoba koje se inače ne uključuju u volonterske programe kako bi kroz tu vrstu angažmana stekli dodatne veštine i uz mentorsku pažnju osmislili svoj povratak ili ulazak na tržište rada.
- U pitanju su dugoročno nezaposlene osobe ili lica sa invaliditetom, samohrani roditelji koji žive u siromaštvu... Program je utemeljen na sistematičnoj podršci kroz obuku i umrežavanje kako bi se korisnici, osnaženi i sa više samopouzdanja, aktivno uključili u traženje posla.
- Ovakav tip programa se finansira kako iz nacionalnih, lokalnih, ali tako i iz fondova Evropske unije. Donekle podseća na program javnih radova koji zapošljavanje koriste kao instrument socijalnog i regionalnog ekonomskog razvoja, podstičući zapošljavanje rizičnih kategorija nezaposlenih lica, jer se zarade kreću od zakonom minimalnih pa do donekle uvećanih za više stepene stručnosti. Međutim ono što je ključna razlika je da ovaj program ne predviđa mrežu podrške i obuke koja se pruža u engleskom ekvivalentu.
- Volonterski rad je dobar način da mladi ljudi steknu iskustvo i praksu koja će im omogućiti da lakše pronađu stalni posao, ocena je i Nacionalne službe za zapošljavanje u Srbiji koja je 2008. godine sprovela projekat u okviru kojeg je finansirala pripravnički staž za 1.060 nezaposlenih. Za vreme pripravničkog staža volonteri su imali novčanu pomoć od 10.000 dinara mesečno. Staž je za osobe sa visokom stručnom spre-

mom iznosio 12 meseci, za one sa višom devet meseci, a za volontere sa srednjom stručnom spremom šest meseci. Prema podacima NSZ iz decembra 2008. godine 50 % ovih ljudi posle odrađenog staža pronašlo je posao.

- Obzirom da od ukupnog broja nezaposlenih, gotovo 30% čine mladi od 16 do 30 godina, Nacionalna služba za zapošljavanje vidi ovaj vid volonterskog angažovanja kao način sticanja prakse i znanja za pronalaženje posla.

Promovisanje zapošljavanja

Volontiranje igra važnu ulogu u sticanju znanja i veština i unapređivanju pozicije na tržištu rada. Volonteri stiču različite veštine i iskustvo i volontiranje predstavlja važno neformalno obrazovanje u radnoj biografiji. Nezaposlenost mladih je visoka u mnogim zemljama, a naročito je ponekad teško naći prvi posao. U pojedinim slučajevima volontersko iskustvo može da bude presudno jer može da pruži uvid u to kako u stvarnosti funkcionišu pojedina zanimanja.

Iako volontirski rad može da ima pozitivan uticaj na šanse za zaposlenje, volontiranje nikako nije zamena ili alternativa. Takođe ne treba očekivati čuda, jer su slučajevi različiti i dok mnogi ispitanici istraživanja ne primećuju da im donosi neke posebne dobiti, sa druge strane skoro 40% ispitanih studenata koji su volontirali, tvrdi da je to iskustvo odlučujuće uticalo na tok njihove karijere koja nije bila direktno vezana za predmet studiranja. Volontiranje je takođe mehanizam za trajno učenje i usavršavanje odraslih, a pre svega osoba iz najranjivijih društvenih grupa, put da se osnaže i aktivno uključe kroz usvajanje novih znanja i veština, pa time moguće dođu do zaposlenja ili se vrate u obrazovni sistem.

Volontiranjem do zaposlenja

Volontiranjem do zaposlenja je program Volonterskog servisa koji ima za cilj uključivanje dugoročno nezaposlenih osoba u volonterski program kako bi dobile nove veština i znanja a time poboljšale svoju poziciju na tržištu rada.

Obuka se organizuje uz individualnu podršku i planiranje prema potrebama korisnika, koji imaju za cilj da izgrade samopouzdanje i veru u sopstvene kvalitete. Nije predviđen određen set koraka već program povezuje volontera-ku i organizaciju domaćina na način koji će omogućiti njihovu saradnju i razumevanje – nekada je to jedan a nekada niz sastanaka koji se organizuju. Očekuje se da volontiranje traje 3 do 6 meseci, mada neki ostaju mnogo duže, a nakon toga im se nudi mentorski praćenje i podrška u traženju posla tj. pomoć u pisanju radne biografije, vežba pripreme za poslovni intervju, obuka kako tražiti i selektovati oglase itd. Svi korisnici moraju da budu nezaposleni i mada se „prednost“ daje prethodnim osuđenim, beskućnicima, izbeglicama, samohranim roditeljima ili osobama koje se leče od bolesti zavisnosti, a svi koji žele da povećaju svoje izgleda za posao mogu da se jave.

- http://www.go-em.gov.uk/european-old/docs/approved_projects/nottmcvs-leaflet.pdf
- <http://www.nottinghamcvs.co.uk/volunteer/individuals/employment.htm>
- <http://www.york.ac.uk/inst/spru/pubs/pdf/ves1.pdf>

Volontiranje tokom studiranja

Studentsko volontiranje nije radna praksa koja je ponekad obavezna da bi se položio neki ispit ali je svakako značajan deo kontinuiranog sticanja iskustva i obogaćivanja životne i radne biografije.

Neki od primera učeničkih i studentskih volonterskih programa koji su povezani sa poljem studiranja su:

- studenti medicine koji vrše vršnjačku obuku za prevenciju različitih bolesti
- učenici ugostiteljske škole koji spremaju obrok za siromašne
- studenti fizičke kulture koji organizuju program za rekreaciju dece u lokalnoj zajednici
- učenici škole za frizere i kozmetičare koji kao deo prakse daju besplatne tretmane roditeljima dece sa teškoćama u razvoju, da bi se oporavili i predahnuli od dnevnih obaveza

- studenti planiranja pomažu lokalnoj zajednici da se isprojektuje i uredi park
- studenti političkih nauka učestvuju u programu koji ima za cilj podsticanje učešća javnosti u donošenju odluka itd.

Pored ovih, moguće je organizovati nebrojeno mnogo različitih programa za volontere, studente i učenike ali je specifičnost nabrojanih to što pruža iskustva relevantna za oblast studiranja.

Koristi koje se u ovakvom procesu ostvaruju su višestruke:

Za studente

Volontiranje u biografijama tek završenih učenika i studenata, izgleda jako dobro – kao radno iskustvo koje inače ne bi imali, i pojačava šanse za uspeh aplikacije ako želite nastavak školovanja ali i za zaposlenje. Kroz volonterski rad stižu se brojne veštine kojima nas ne uče u školi – upravljanje projektima ili komunikacija, veštine prezentacije, vođenje grupe itd. Volontiranje otvara različite opcije u životu, proširuje vidike, pomaže studentima da naprave mrežu kontakata, da komuniciraju sa različitim sektorima i prihvate ulogu aktivnih građana. Za mnoge početak karijere u komercijalnim granama se oslikava početkom u civilnom sektoru ili volontiranjem u nekom od programa rada u zajednici.

Za obrazovnu instituciju

Gradi reputaciju u zajednici i kontakte sa drugim institucijama iz obrazovnog ili drugih sektora javnog života. Indirektno poboljšava rezultate studenata koji postaju vrlo motivisani za oblasti koje studiraju, a time se povećava rejting škole. Učvršćuje moralni kodeks studentske zajednice koja je vezana za vanobrazovne aktivnosti u školi ili fakultetu.

Za zajednicu

Studenti su nosioci pozitivnih primera i na njih se ugledaju mnogi mladi u zajednici. Jača se kohezija zajednice i kapacitet da se određena pitanja i problemi reše kroz koordinisanu saradnju javnog, privatnog i civilnog sektora.

Banka dobre prakse i primera kako se mogu organizovati programi volontiranja može se naći na adresi:

- www.volunteering.org.uk/goodpractice
- http://www.eeda.org.uk/files/Volunteering_into_Employment_ITT_Final.doc
- <http://www.voluntaryworker.co.uk/student-volunteering.html>
- Student Volunteers Network
<http://svnetwork.ning.com>
- http://www.cns.gov/for_organizations/highered/engaging_students.asp
- SEND projekat: mladi kroz kreativnost razvijaju veštine koje mogu da prenesu drugima
<http://sendproject.wordpress.com/>

Volonteri u javnom životu – sport, kultura i javne manifestacije

Volontiranje u muzejima, bibliotekama, na koncertima, organizovanje kulturnih manifestacija, izložbi, koncerata ili predstava je razvijen oblik volonterskog rada. Time se često uspešno spaja hobi ljubitelja umetnosti ili neke aktivnosti, sa aktivnom ulogom u edukaciji šire populacije o toj temi. Amaterizam, kako je kod nas odomaćen termin, ili volonterski angažman u umetnosti i kulturi nosi u sebi naglašenu satisfakciju za učesnika – volontera ali i za zajednicu u kojoj se obogaćuje život i uspostavljaju nove mreže i odnosi. Neki od narednih primera svedoče o tome a mnogo više se može saznati na websajtovima ovih organizacija.

Voluntary Arts Network (Mreža amaterskih umetnika) čiji je cilj povećanje učešća u umetničkim projektima na postavkama volonterstva. Ova mreža okuplja oko 300 lokalnih grupa koje se bave ili promovišu različite vrste umetnosti – folklor, dramu, književnost, muziku, vizuelne umetnosti, zanate, ručni rad i primenjenu umetnost, organizaciju festivala, izložbi itd.

- <http://www.voluntaryarts.org>

- Želite da čujete priču? Na web sajtu www.storybee.org profesionalni pripovedači i glumci pričaju priče prema uzrastu dece i sve je dostupno i besplatno zahvaljujući volonterskom doprinosu.
- Volite muzeje i želite da volontirate u nekom. BAFM – Britanska asocijacija prijatelja muzeja <http://www.bafm.org.uk/index.htm> i Asocijacija nezavisnih muzeja okupljaju male i velike muzeje. Neke od njih u potpunosti vode volonteri dok je u drugima volonterski rad deo standardnih aktivnosti. Dokument ovog udruženja koji daje uputstva i save- te za uključivanje volontera u rad muzeja nalazi se na <http://www.aim-museums.co.uk/images/cms/focus-papers/focus18.pdf>

Obzirom na značaj volonterskog doprinosa u radu malih muzeja, tema predstojeće konferencije Udruženja je „Volontiranje u nezavisnim muzejima“ gde će biti reči o ulozi volonterstva, selekciji i okupljanju volontera, motivisanju i zadržavanju volontera.

MALARIJA, DIZENTERIJA, APATIJA – tri najčešće ubice.

Pokrenite se, postanite volonter za OXFAM. Koncerti, festivali, različita dešavanja... Oxfam traži volontere koji „imaju vremena da spasu svet“. Pogledajte Oxjam – Oxfamov muzički festival koji se svake godine dešava u periodu od oktobra do marta sa nizom dešavanja širom Velike Britanije. Veliko finale je u martu 2009. i svi muzičari, autori muzike ili izvođači ali i svi koji vole muziku i žele da organizuju ili posete neki koncert, mogu da se prijave. Specifičnost Oxjam-a je što su u pitanju stotine malih dešavanja u klubovima, salama i na ulici gde se sakuplja novac za programe smanjenja siromaštva u svetu. Ali, pored ovoga, možete pronaći i još desetine volonterskih pozicija gde Oxfam poziva na učešće.

- http://www.oxfam.org.uk/get_involved/volunteer/index.html

- http://www.oxfam.org.uk/get_involved/volunteer/latest.html

Podrška radu sa volonterima

Australijska vlada je napisala univerzalni program koji se odnosi na veoma popularno volontiranje tokom nekih sportskih ili kulturnih događaja. U sastavu tog programa se može pronaći i upitnik za volontere – zašto žele da volontiraju na određenoj manifestaciji, kakva su njihova očekivanja, ali i da ocene koliko su zadovoljni nakon volontiranja, tj. koliko su njihova očekivanja ispunjena.

http://www.ausport.gov.au/participating/all/volunteers/volunteer_management_a_guide_to_good_practice

Amaterska pozorišta su još jedan vid umetnosti gde volonteri čine važan deo.

Pozorišna grupa iz Sijetla poziva volontere koji su zainteresovani da doprinesu razvoju pozorišne umetnosti i obogaćivanju kulturnog života u zajednici. Volonteri obavljaju sledeće poslove: pomažu u organizaciji i realizaciji predstava, rade kao razvodnici, garderoberi, pružaju informacije, pomažu u administraciji, sređuju arhivu i održavaju rekvizite, učestvuju u prikupljanju sredstava, učestvuju u razvoju i realizaciji obrazovnih progama, pomažu u prevodima itd. Za zainteresovane se organizuje kratka obuka dva puta u sezoni.

- <http://www.stgtpresents.org./support/volunteer.asp>
- <http://www.theparamount.com/support/volunteer.asp>
- <http://www.volunteer-drama-romania.org/>

Na hiljade sličnih grupa pozivaju volontere da im se pridruže!

„Volim da volontiram“

Ko još nije čuo raspevanu melodiju koju pevaju sportisti, muzičke zvezde i medijske ličnosti? Univerzijada 2009. za interesovanima nudi **jedinstveno životno iskustvo!!!**

Na Univerzijadi ne mogu svi da učestvuju kao sportisti, ali ovaj neponovljivi sportski događaj se ne sme propustiti. Zato, postani volonter! To je i vaša ulaznica za Univerzijadu Beograd 2009!!!

Web prezentacija www.volimdavolontiram.org namenjena je onima koji bi želeli da postanu deo tima od 10.000 ljudi koji će sve svoje snage ujediniti i usmeriti ka najboljoj organizaciji Univerzijade do sada. Traže se timski duh, kreativnost, istrajnost, požrtvovanost, želja za pobedom i iskrenost. Sektori u kojima je moguće volontirati su smeštaj, sportski objekti i takmičenja, akreditacije, pratioci ekipa – atašei, međunarodni odnosi, logistička podrška, transport, protokol, ceremonije, press centar, turistička i kulturna promocija, info centar, ITC sektor, marketing i sponzori, univerzitetsko selo, medicinska i zdravstvena podrška, broadcasting, ishrana, PR sektor...

Za volontere je obezbeđen niz „benefita“ tj. popusta na korišćenje sportskih programa, besplatan prevoz, internet, uniforma, priznavanje prakse i kredita na nekim fakultetima, besplatne karte za pozorište, popust u pojedinim restoranima itd. Posebne nagrade biće obezbeđene za najvrednije volontere koji će biti izabrani na osnovu podataka u volonterskom kartonu. Ovih dana počinju i prve obuke za buduće volontere.

Nije kasno da se prijavite. Ako volite da volontirate...

A pored Univerzijade tu je još stotine malih klubova za decu i odrasle, sportskih manifestacija za „treće doba“, ili liga malih i velikih klubova u vašem gradu ili regiji...

Još neki načini volontiranja

„Virtuelni“ volonteri – Volontiranje preko Interneta
Pristup Internetu omogućava da znanje i veštine iskoristimo za podršku rešavanju određenih problema ili tema koje nas interesuju, pa makar to bilo i na drugom kraju planete. Želite da se uključite u kampanje protiv nejednakosti i za pravedniju raspodelu prirodnih resursa u Boliviji i Argentini, interesuje vas da pomognete deci sa ulice u Zambiji, hoćete da podržite globalnu kampanju o nelegalnoj trgovini zaštićenim vrstama? Ukoliko ostajete kod kuće, najbolji način za to je da se aktivirate preko globalne mreže.

Šta sve mogu da rade on-line volonteri? Neki od primera uključuju sledeće aktivnosti:

- Upravljanje organizacijama ili projektima: mogu da pišu projektne predloge, razviju strategiju za prikupljanje sredstava, savetuju po raznim pitanjima, ponjavaju aplikacije za sredstva...
- Dizajn: izrada grafičkih rešenja, prelom publikacija, ilustrovanje časopisa...
- Koordinacija i povezivanje: mogu da budu moderatori on-line foruma i diskusija, članovi Savetodavnih odbora, koordinatori kampanja...
- IT usluge: izrađuju i održavaju web sajtove, pokreću blogove, izrađuju flash animacije, vrše optimizaciju programa za pretragu na Interenetu (Search Engine Optimisation)...
- Istraživanje: učestvuju u prikupljanju podataka, anketnom ispitivanju ili intervjuisanju, pronalaze primere dobre prakse itd.
- Pišu članke, prevode, priređuju dokumente i promotivne publikacije
- Budu supervizori i metnori, razvijaju curriculum obuke i drže kurseve on-line...

Ako imate ideju vodič za virtuelno volonerstvo nalazi se na adresi:

- <http://www.serviceleader.org/new/virtual/2003/04/000109print.php>

a način da započnete pretragu je i UN program

- www.onlinevolunteering.org

Da ilustrujemo:

Dva volontera su svoje znanje iskoristila da pomognu Asocijaciji za zaštitu prirode u Kamerunu kako bi se uspostavio GIS sistem (Geografski informativni sistem) i napravila strategija za zaštitu ugroženih vrsta i šumskih ekosistema.

- <http://www.africanconservation.org/>

Tim od 7 volontera je na engleski preveo sa portugalskog, španskog, ajmara i drugih jezika materijal preko 300 gras-

sroots organizacija mreže „Shine the light“, koja radi programe za decu ulice u Latinskoj Americi. Preveden je kompletan web sajt, i materijal sa 5 DVD-a namenjen treninzima, obuci i kampanjama članova mreže koji uključuje filmove i rep album čiji su autori deca sa ulice u Brazilu.

- <http://www.shinealight.org/>

Primeri kako su mega rudnici uticali na život lokalnih zajednica su prikupljeni i opisani u info paketu za globalnu kampanju protiv velikih projekata eksploatacije rude u Argentini i Latinskoj Americi koji je osmislilo 10 online volontera. Oni su na tri jezika priredili saopštenja za novinare, naučne studije, izveštaje, učestvujući u argumentovanim diskusijama i forumima.

- <http://www.asociacionmapu.org/>

154 online volontera je pomoglo da se napravi globalni paket za obuku za koordinatora u lokalnim zajednicama koji se koristi na preko 30 jezika. Organizacija Community Empowerment Collective (CEC), radi na osnaživanju siromašnih zajednicama u zemljama u razvoju.

A kod nas, na adresi Umetničke grupe VEGA www.vega.org.rs naćićete poziv za volontere koji bi pomogli u izradi vizuelnog identiteta organizacije i dizajnu web stranica – on line.

Javite ako znate još neki primer online volontiranja u Srbiji!

Radni kampovi

Radni kamp je jedinstven oblik volonterskog rada, predviđen za sve ljude između 18 i 65 godina i koji govore engleski ili jezik zemlje u koju idu. Osim malobrojnih kampova koji pretpostavljaju određene veštine ili znanja (kao što su umetnički – muzički, rad sa decom i odraslima sa invaliditetom ili teškoćama u razvoju), ne postoje ograničavajući uslovi. Postoje i programi za mlađe volontere, od 14 do 18 godina, tzv. tinejdžerski kampovi. Učesnici iz različitih zemalja radom na kampovima daju svoj doprinos pre svega lokalnim zajednicama. Svaki radni kamp je drugačiji zbog broja učesnika (obično od 6 do 30 volontera), njihovog porekla i, naravno, njihovih ličnosti.

Jedan od glavnih ciljeva radnog kampa je stvaranje kontakata između učesnika iz inostranstva i lokalnog stanovništva, čime se doprinosi boljem razumevanju naroda i kultura, prijateljstvu i miru. Volonteri su tako i učesnici u svakodnevnom životu. Time dobijaju potpuno drugačiju sliku zemlje u kojoj borave, posmatranu iz ugla samih stanovnika, i u mogućnosti su da bolje upoznaju njihovu kulturu i običaje. Pored ovog zacrtanog cilja, volonteri pomažu u zaštiti i unapređenju životne sredine, obzirom da je većina kampa ekološkog tipa.

Već punih 18 godina posredstvom stalnog volonterskog programa Volonterskog servisa Srbije koji postoji u okviru Mladih istraživača Srbije, svi koji žele imaju mogućnost da se uključe u grupne ili individualne programe radi doprinosa rešavanju nekog problema od javnog interesa. Ovi programi su međunarodnog karaktera, što znači da, bilo u Srbiji ili inostranstvu, učesnici upoznaju kulture, običaje i jezike ostalih učesnika, rade i žive sa njima i time razvijaju svoju toleranciju i znanje, smanjujući rizik društva za rasne, nacionalne, verske ili druge konflikte. Programi kratkoročnog volontiranja traju do tri meseca, a duži su dugoročne volonterske pozicije.

OVE GODINE Volonterski servis Srbije
VAS POZIVA DA UČESTVUJETE NA
21 MEĐUNARODNOM VOLONTERSKOM KAMPU
U SRBIJI I PREKO 2500 KAMPOVA ŠIROM SVETA.

www.mis.org.rs

„MISLI VELIKO, učini bar malo – pokreni lavinu“

ili *Povratak ibisa na Obedsku baru*

Kako volonterski radni kamp izgleda u praksi najbolje je videti na primeru jednog od najuspešnijih dugoročnih projekata Mladih istraživača Srbije, organizovanog u specijalnom rezervatu prirode Obedska bara kojim se uspešno štiti priroda i promoviše volonterstvo.

Projekat „Povratak ibisa“ je započeo kao istraživačka priča kada je grupa studenata biologije pokrenula višednevna istraživanja biodiverziteta Obedske bare. Uočivši promene u ekosistemima, krenulo se u revitalizaciju vlažnih livada u istočnom kraku potkove Obedske bare. Da bi ovaj poduhvat učinili uspešnijim i atraktivnijim, a i u cilju promovisanja vrednosti volonterskog rada, 1997. godine organizovan je prvi međunarodni ekološki volonterski kamp. Do sada je organizovano 11 kampova na kojima je učestvovalo preko 200 volontera iz velikog broj zemalja: od Japana, Koreje i Sjedinjenih Država do Turske, Španije i drugih zemalja Evrope.

Volonteri koji dolaze na Obedsku baru postaju pravi „ambasadori Srbije u svetu“ a to nije samo fraza: iskustva koja jedan volonter stekne tokom deset dana boravka na Obedskoj bari su nezaboravna i inspirišu na širenje priče o „Sremskoj lepotici“ kako mnogi nazivaju Obedsku baru i gostoprimstvu tamošnjih seljana.

U proteklih 11 godina postigli smo značajne rezultate i na vlažnim livadama: osim očišćenih hranilišta za price, ogroman napredak postignut je u saradnji sa lokalnim stanovništvom, upravljačima i donosiocima odluka, u cilju što pozitivnijeg odnosa prema prirodi i boljeg upravljanja zaštićenim dobrom.

Kampovi na Obedskoj bari se nastavljaju, a sa njima i novi – na Zasavici, Palić – Ludašu, Deliblatskoj peščari itd.

VolonTurizam

Volonturizam kombinuje putovanje u svrhu odmora sa volonterskim angažmanom na području koje se posećuje. Kombinacijom reči volonterstvo i turizam nastaje kovanica koja integriše najbolje vezano za oba pojma – kulturu, umetnost, prirodu, odmor sa mogućnošću da se učestvuje u poboljšanju te destinacije – prirode, naselja ili života ljudi tamo. Neki od naziva su još i etički odmor, turistička filantropija itd. Ukoliko napravite Google pretragu, naćićete more organizacija, neprofitnih ali i turističkih agencija koje su uključene u organizovanje i promociju volonterskih putovanja, a ovde smo dali samo par primera:

- www.VolunTourism.org/
- www.geovisions.org
- www.godifferently.com/voluntourism.asp
- www.handsupholidays.com

Iako je generalno govoreći ovaj koncept široko prihvaćen među mladim i obrazovanim, društvenim aktivistima i pristalicama odgovornog turizma, sve više putuju i volontiraju čitave porodice pa čak se organizuju i putovanja na medeni mesec ovog tipa, ili studentska putovanja i ekskurzije. Pored niza dobrih strana, postoji i nekoliko aspekata koje treba ozbiljno razmatrati kad se prave ovakvi programi.

Da li je program zaista izabran prema potrebama područja ili se više vodi računa o željama i interesovanjima volonteri-
sta? Kako se vrši i da li se uopšte vrši selekcija potencijalnih
volontera? Šta se dešava u zajednici ako se volenturisti vre-
menom presele na atraktivnije destinacije i time se trajno
projekat prekida?

Iako se prilike za ovakvo volontiranje umnožavaju, većinom
je to jednosmeran transfer volontera iz razvijenih u manje
razvijene zemlje, što je uslovljeno činjenicom da ovakva pu-
tovanja koštaju ne samo u troškovima avionskih karata i sl.
već da se smeštaj, hrana, ekskurzije i donacija za projekata
naplaćuju volonteru.

Jedna od organizacija koja je globalno poznata po organizova-
nju volontiranja ovog tipa je **Habitat for Humanity**, koji ra-
di na unapređenju uslova stanovanja siromašnih širom sveta.
Kroz svoj program **Globalno selo** (Global Village) Habitat
for Humanity, organizuje volontere na rekonstrukcijama i
građenju stambenih jedinica u preko 50 zemalja sveta. To je
kratak boravak – nedelju ili dve, tokom koga volonteri zajed-
no sa korisnicima programa grade ili adaptiraju kuće socijal-

no ugroženih i siromašnih porodica. Pored direktnog kon-
takta sa porodicom koja postaje vlasnik kuće, volonteri upo-
znaju zajednicu i zemlju u kojoj borave, i na čemu se naroči-
to insistira, stiču nove veštine i otkrivaju svoje reakcije na na-
pore rada na građevini (mada nikakvo prethodno iskustvo ni-
je potrebno), koji na kraju donosi mnogo zadovoljstva.

Tokom Programa Globalno selo u 9 zemalja Evrope i Cen-
tralne Azije, učestvovalo je oko 7,5 hiljada volontera i vo-
lonterских grupa. Prosečna cena takvog putovanja i boravka
uz rad je oko 700-1150€ što uključuje sve troškove boravka
i donaciju.

Još jedna specifičnost Habitat for Humanity programa je da
korisnici imaju „obavezu“ daljeg učešća u programu volon-
terske gradnje. Kamata se tako plaća „u znoju“ ili radom da
bi se nastavila podrška sličnim porodicama u stvaranju pri-
stojih uslova stanovanja.

Više informacija na:

- <http://www.habitat.org/eca/gv/default.aspx>

Različiti akteri promocije volonterskog rada

Javne institucije

Uobičajeno je, čak podrazumevajuće da se volonterski rad identifikuje sa civilnim ili nevladinim sektorom.

Volonterski rad u javnom sektoru je relativna nepoznanica i nedovoljno razvijena praksa. Najveći deo primera koji su predstavljeni u publikaciji potiču iz civilnog sektora. To naravno nije preduslov za uspešnost volonterskog programa i u ovom delu se bavimo primerima uključivanja volontera u rad javnog i profitnog sektora.

Volontiranje ne samo da donosi direktnu korist korisnicima, nego i za volontere stvara prijatno okruženje u kome mogu da daju svoj doprinos zajednici. Volontiranje u bilo kojoj instituciji daje mogućnost volonteru da prema svojim afinitetima, hobijima, zanimanjima odabere oblast i instituciju u kojoj će, pomažući drugima, ujedno i učiti nešto što ga interesuje. Jako je važno da volonter uživa u poslu koji mu je dodeljen, jer će tako svoju pozitivnu energiju i entuzijazam preneti i drugima. Ono što je važan princip u ovom vidu volontiranja, a i u svakom drugom, je da *volonter ne treba da zameni zaposlene, već da svojim angažovanjem dodatno obogati već postojeći rad neke kulturne, političke ili obrazovne ustanove.*

Na adresi www.volunteer.gov/gov/ možete naći niz vladinih organizacija koje pozivaju volontere da se uključe u njihov rad. Ova web prezentacija pronalazi mesta za volontere prema interesovanjima i iskustvu prijavljenih i zainteresovanih. Pored ostalih sad se traže volonteri za podršku aktivnostima Agencije za upravljanje zemljištem, Biroa za ribarenje i divlju floru i faunu, šumarsku službu itd.

Tako, na primer, u nacionalnim parkovima i zaštićenim prirodnim dobrima traže se ljudi koji vole prirodu i žele da održavaju određeno područje, da budu vodiči i rade na obrazovanju i informisanju posetilaca u vizitorskim centrima, održavaju internet prezentacije, sređuju arhivu, prikupljaju sredstva, pomažu u vođenju kampova ili pak imaju znanja vezana za zaštitu bilja, pojedine zaštićene vrste itd. Pored oblasti zaštite prirode, volonteri u javnom sektoru rade u zdravstvu, prosveti, obrazovanju odraslih i osoba sa

smetnjama u razvoju, u državnim muzejima, programu za starije sugrađane, itd.itd.

Primer iz Teksasa

Čitav program posvećen uključivanju volontera u državne organizacije i institucije u Teksasu, gde je svest o doprinosu volontera veoma razvijena može se naći na

- <http://www.servicelider.org/new/visa/index.php>

Prisutna su četiri modela u selekciji, obuci i superviziji volontera – centralizovani, decentralizovani, model koji se oslanja na rad nevladinih ili lokalnih organizacija i hibridni koji kombinuje aspekte različitih modela.

Volonteri se pozivaju da budu u svojstvu ombudsmana za prava starijih sugrađana, da budu savetodavci koji će pomagati u informisanju o pravima iz oblasti socijalne zaštite, uslovima za njihovo ostvarenje i kako podneti zahtev. U kancelariji Javnog tužioca američke države Teksas, primaju volontere u Odeljenju za zaštitu dece, Odeljenju za zaštitu potrošača i Odeljenju za podršku žrtvama zločina. Iako su to uglavnom mladi ljudi koji žele da ovo iskustvo bude dragocena dopuna njihovom školovanju – i to najčešće studenti prava, volonteri mogu da budu svi zainteresovani sugrađani.

- www.oag.state.tx.us/agency/questions.pdf

Bazari zdravlja

Jedna od popularnih manifestacija koje uključuju volonterski rad stručnjaka u javnim institucijama je „Bazar zdravlja“. Ova okupljanja sa ciljem promocije zdravlja, podizanja svesti i individualne odgovornosti građana prema sopstvenom zdravlju, imaju i ulogu u promociji značaja i uloge koju ima lokalna zajednica u unapređenju zdravlja.

Građani besplatno mogu da izmere pritisak, nivo šećera, holesterola i triglicerida u krvi, telesnu masu, kao i da se konsultuju o faktorima rizika i prevenciji nastanka oboljenja. Promovišu se zdravi stilova života, podrška u oslobađanju od štetnih navika (zloupotreba alkohola, lekova, duva-

na, fizička neaktivnost, prekomerna i nepravilna ishrana), podsticanje navika koje unapređuju zdravlje (redovne fizičke aktivnosti i pravilna ishrana), zaštita od zaraznih bolesti i edukacija o važnosti preventivnih zdravstvenih pregleda. Organizatori ovih ad hoc akcija su najčešće Sekretarijati za zdravstvo opštinskih samouprava, pa se time stvara uspešna sprega između javnog zdravstva i samouprave, pomognuta volonterskim angažovanjem državnih i privatnih domova zdravlja i drugih organizacija koje učestvuju u zdravstvenoj prevenciji.

Za čitače i njihove pomagače

„Pokloni vreme da pozajmljuješ knjige!“

U SAD je veoma zastupljeno volontiranje u bibliotekama. Na hiljade volontera u ovim institucijama radi sa korisnicima biblioteka. Neke od aktivnosti u kojima učestvuju su:

- pomažu starijim osobama da nauče da koriste Internet i kompjutere koji se nalaze u sklopu biblioteka
  - pomažu pri organizovanju književnih večeri ili drugih dešavanja
  - organizuju, u sklopu ovih institucija, različite radionice za decu
  - pomažu u sređivanju dokumentacije i arhive biblioteka
  - donose nepokretnim i bolesnim članovima biblioteka željene knjige na kućnu adresu
  - čitaju knjige ljudima oslabljenog ili izgubljenog vida, što je veoma potrebno obzirom na mali broj knjiga napisanih Brajevom azbukom
  - prave ili održavaju web prezentacije biblioteka (što je takođe i dobar primer on-line volontiranja)
- www.csv.org.uk

Volontiranje u bibliotekama je toliko dobro razvijeno da se formiraju posebni saveti i veća čiji je zadatak rešavanje problema upravljanja u ovoj oblasti. Tako je, na primer, u osnivanju Saveta u državi Kolorado učestvovalo sedam najvećih biblioteka. Značaj upravljanja volonterima u bibliotekama je veliki jer neko mora da intervjuiše, obuci, priprema za vo-

lonterski rad, da prati i procenjuje njihov rad, da rešava tehničke ili probleme u radu volonterskog tima, obavljanju zadatka itd. Ovi menadžeri koji rade sa volonterima su plaćeni za svoj rad, to su u većim bibliotekama profesionalci koji rade sa punim radnim vremenom, a u manjim bibliotekama ulogu direktora volonterskog sektora preuzima neko od stalnih radnika biblioteke koji ima iskustva u oblasti upravljanja. Oni obavljaju ove aktivnosti uz svoj redovan posao i dobijaju, nadoknadu koja se dodaje njihovoj stalnoj plati. Ovakav program nema značaj samo za volontere, koji uz pomoć menadžera efikasnije funkcionišu, već i za korisnike biblioteka kojima volonteri pomažu, a i pojavljuju se nova radna mesta za menadžere koji bi možda mogli sebe da pronađu u ovakvom vidu rada.

Problem je što naša zemlja nema toliko velike biblioteke da bi u njima postojao jedan ceo sektor zadužen samo za volontere, ali ovaj primer može da podstakne na akciju da pronađu među zaposlenima nekoga ko ima dovoljno znanja za rad sa volonterima ali, što je još bitnije, da u svojoj instituciji otvore mesta za volontere.

Specifičnost ovih programa je što se uključuju ljudi koji vole da čitaju, vole biblioteke kao simbole kulturnih centara gradova i sela u kojima žive i žele da ih što više unaprede i poboljšaju. Ovakav vid volontiranja bi mogao da zaživi, naročito ako bi, kao i u drugim zemljama, volonteri kao nagradu dobijali besplatne članarine ili besplatne sate na Internetu, što bi pasioniranim ljubiteljima biblioteka i čitanja sigurno bio dovoljan podsticaj. A možda bismo tako spasili i biblioteke.

Pomoć u Ministarstvu – priča o volonteru u Katmanduu

Organizacija za volonterski angažman u zemljama u razvoju, pronašla je u bivšem upravniku škole i prethodno profesoru, idealnog volontera za poziciju u Ministarstvu obrazovanja i sporta Nepala, koji je nakon penzionisanja pristao da volonterski radi na razvoju obaveznog sistema školovanja koji bi trebalo da se sa 5 popne na 8 razreda. U Sektoru za donatorsku pomoć gde trenutno radi, ovaj volonter nije je-

dini, dok obavlja zadatke vezane za komunikaciju sa najvećim razvojnim agencijama iz UN sistema, Svetskom bankom i drugim razvojnim institucijama.

- www.vso.org.uk/volunteering/case_studies/peter_story.asp#0

Uz volontere i porez nije bauk!

Kanadska uprava prihoda već više od 20 godina uspešno vodi program volonterske pomoći građanima koji imaju teškoća sa popunjavanjem svojih poreskih prijava. Volonteri koji su obučeni da odgovore na sva uobičajena pitanja i pomognu pri popuni dokumentacije pomažu starijima, imigrantima, pogotovu onima čije znanje engleskog jezika još uvek nije dovoljno dobro, ili svima koji iz bilo kog razloga ne mogu da sami popune sve formulare. Nakon kompletne obuke volonteri su na raspolaganju u periodu od februara do aprila kad se i podnose poreske izjave.

- <http://www.cra-arc.gc.ca/E/pub/tg/tis28/tis28-08e.pdf>

Mreža ovakvih volontera aktivna je i u Sjedinjenim državama, Australiji itd.

Narodna kancelarija predsednika Republike je u Srbiji jedina državna institucija koja realizuje program volontiranja studenata. Ovim programom, kroz niz aktivnosti kojima se Narodna kancelarija bavi, omogućava se mladima da pokažu, razviju i steknu nove veštine i znanja. Volonteri se uključuju u direktnu komunikaciju sa građanima koji se obraćaju Narodnoj kancelariji radi rešavanja nekog problema, i uz superviziju mentora učestvuju u njegovom rešavanju.

U toku rada na predmetima, volonteri imaju mogućnost da se upoznaju sa načinima ostvarivanja saradnje sa državnim organima i nevladinim sektorom i da aktivno učestvuju u pripremi i realizaciji projekata. Za četiri godine, u Narodnoj kancelariji volontiralo je skoro 600 studenata završnih godina Filozofskog fakulteta, Pravnog fakulteta, Fakulteta političkih nauka i Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. Studenti se prijavljuju na svojim fakultetima popunjavanjem formulara koji fakultet prosleđuje Narodnoj kancelariji. Prvu selekciju formulara budućih volontera vrše pro-

fesori pomenutih fakulteta, dok se drugi krug selekcije primljenih formulara obavlja u Narodnoj kancelariji. Krajnji odabir studenta-volontera zavisi od intervjuja koji sa studentima obavljaju stručni saradnici u Narodnoj kancelariji, a prednost imaju studenti završnih godina studija.

Volontiranje u Narodnoj kancelariji predsednika Republike traje četiri meseca, minimum osam sati nedeljno. Osnovne obaveze volontera su rad sa strankama na prijemnom odeljenju i rad u odeljenjima uz superviziju mentora i u zavisnosti od interesovanja i fakulteta koji studiraju.

Jedan od najvažnijih ciljeva i zadataka Narodne kancelarije jeste približavanje institucije predsednika Republike Srbije građanima. Prilikom prijema građana, neposrednom komunikacijom, građani stvaraju sliku o Narodnoj kancelariji i njenoj efikasnosti, nadležnostima i rezultatima. Stoga je veoma važna i odgovorna uloga volontera kao prvih u lancu komunikacije ovog državnog organa i građana.

Po završetku volontiranja, studenti dobijaju uverenje o svom volonterskom angažovanju. Studenti koji se posebno istaknu u svom radu dobijaju i preporuku direktora Narodne kancelarije. U prvoj i poslednjoj nedelji volontiranja, u saradnji sa Nacionalnim demokratskim institutom za volontere organizuje se obuka iz oblasti komunikacijskih veština i veština pregovaranja nakon čega se dobija poseban sertifikat. U toku volontiranja zainteresovani volonteri mogu prisustvovati obukama koje drže zaposleni u Narodnoj kancelariji, najčešće je to pisanje projekata, aktivizam, aktivno traženje posla itd. Takođe, zaposleni u Narodnoj kancelariji organizuju posete volontera sudovima i drugim institucijama u Beogradu.

Korporativno volonterstvo

Koncept društveno odgovornog poslovanja postaje prisutan i u Srbiji gde jedan broj kompanija teži da, vodeći se i dalje sticanjem profita kao osnovnim ciljem, promoviše poslovnu politiku koja nužno uvažava odgovoran odnos prema zajednici. Pored sponzorskog i donatorskog progama, veliki broj preduzeća deo svog uspešnog imidža počinje da razvija i na volonterskom učešću zaposlenih. Koji su razlozi za to?

Ovakvim akcijama se pre svega jača „pozitivna slika“ o poslovanju firme, stiže se ugled kod klijenata i poslovnih partnera i ostvaruje prednost nad konkurencijom. Pored eksternih efekata od izuzetnog je značaja rast zadovoljstva i lojalnosti zaposlenih, poboljšan timski rad i unapređenje raznovrsnih veština.

Novi pristup u realizaciji programa za volontiranje zaposlenih (employees volunteering programmes) je utemeljen na modernoj slici volontera ili volonterke koji imaju veštine i znanja da iniciraju i sprovedu promenu u okruženju. Takođe, mnogi programi ovog tipa imaju poseban fokus na volontiranje kao odgovor na razaranja i potrebe nakon prirodnih ili izazvanih nesreća, ili na volonterstvo u službi prepoznavanja i poštovanja različitosti, istovremeno preuzimajući odgovornost i vođstvo u rešavanju određenog društvenog problema. Evo nekoliko primera:

Wachovia je finansijska i brokerska kompanija koja ima jedan od uspešnih programa za promovisanje volonterskog rada. Pored niza konvencionalnih načina motivisanja zaposlenih na volonterstvo, sledeći su novina:

- Grantovi za volonterski rad – kad zaposleni volontira više od 24 sata u istoj organizaciji ili projektu ta organizacija dobija donaciju od 100 \$ iz fonda kojim upravlja Wachovia Fondacija
- Odsustvo za volontere – Četiri sata mesečno ili šest dana godišnje zaposleni mogu da volontiraju u toku svog radnog vremena i to na projektu ili problemu koji sami izaberu.

Zaposleni u Wachoviji su volontirali preko 703.000 sati gradeći kuće, podučavajući decu i odrasle i doprinoseći nizu drugih kampanja i programa. Pored toga, niz donatorskih programa i prikupljanja sredstava je urađen kroz Wachovia volontere, organizaciju koja ima 37 lokalnih organizacija. Više o programu naći ćete na:

- www.wachovia.com/file/Contributing_to_Communities.pdf

- 2004 u cilju proslave 20-te godišnjice, kompanija *Cisco* je postavila sebi izazov – da zaposleni doprinesu kolektivnih 175.200 sati volonterskog servisa (ekvivalentno 20 godina njihovog postojanja). Ukoliko se izpuni cilj, dodatnih 2 miliona evra će biti donirano različitim razvojnim projektima. Cilj je premašen za trećinu za samo nekoliko meseci do kad je volontirano preko 220.000 sati.

- *Happy* je mala kompanija za obuku u oblasti informacionih tehnologija, menadžmenta i ličnog razvoja. Već pet godina pokušavaju da naprave pozitivan uticaj na svoju sredinu. Cilj za ovu godinu je 10% profita kao pomoć zajednici – 4% u novcu i 6% u vremenu volontiranja. Mesečno pet dana iz „banke vremena“ se ulaže u volonterski rad da se unaprede znanja iz IT-a i upravljanja u malim organizacijama civilnog sektora. Happy je takođe podržavao zaposlene koji žele da putuju u afričke zemlje u razvoju da tamo pomažu u razvijanju sličnih centara.

- http://www.bitc.org.uk/resources/case_studies/afe1066iosshappy.html

- Modna kompanija *Ralph Lauren* kroz svoj program GIVE (Get Involved Volunteer Exceed) podstiče svoje zaposlene da volontiraju i da se uključe u rešavanje problema u zajednici. Polo volonteri ove kompanije se uključuju u rad preko 30 nevladinih organizacija i rade na projektima u lokalnim zajednicama.

- <http://about.polo.com/philanthropy/givecampaign.asp>

Fondacija Points of Light promoviše razvoj volonterstva u poslovnom sektoru i podstiče organizovanje Saveta za korporativno volonterstvo – centara i organizacija koje okupljaju mrežu kompanija i biznisa koji imaju ili žele da razviju program za volontiranje zaposlenih. Aktivnosti na koje se fokusiraju uspešne mreže su unapređenje znanja i veština u definisanju volonterskih programa, redovni sastanci i razmena informacija (mesečni, do barem kvartalni sastanci),

dobro poznavanje potreba zajednice i komunikacija sa različitim akterima, mrežne aktivnosti koje podstiču razmenu iskustava i znanja. Postojanje takvih Saveta nije skupo i većina uspeva da uspešno radi zahvaljujući posvećenosti svojih volontera, uz godišnji budžet uglavnom ispod 5.000\$. Mnoštvo dokumenata, procedura, vodiča, saveta, primera o različitim aspektima uspostavljanja programa može se naći na adresama:

- <http://www.pointsoflight.org/networks/business>
- <http://www.pointsoflight.org/networks/business/cvc/>
- http://www.pointsoflight.org/downloads/pdf/networks/business/membersonly/Building_Blocks_for_Small_Businesses.pdf

Pa šta čekamo...?

Izlistali smo mnoge prepoznatljive i nove volonterske programe... Mnogi od principa i mehanizama vezanih za postavljanje volonterskih struktura i promociju vrednosti u Srbiji tek treba da budu uspostavljeni. Od velike važnosti je i istinsko razumevanje i otvorenost institucija za volonterski doprinos jer se volonterski programi najbolje razvijaju u partnerstvima. Javna debata o idejama volonterstva, povezana i pomognuta razgovorom o građanskom aktivizmu i učešću, može da bude proces koji vodi ka zajedničko definisanim pravcima razvoja volonterskog pokreta u Srbiji.

Koji su ključni elementi stvaranja povoljnog okvira za angažman volontera i razvoj volonterskih programa!? Od čega početi...?

Iskustva drugih zemalja gde je volonterski pokret razvijen, daju neke ideje:

- Vrednosti volontiranja su prihvaćene i promovisane (solidarnost, dobrovoljnost, promocija ljudskih prava, lično usavršavanje, interkulturalno učenje i razmena...). U nekim društvima volontiranje je izvesno postalo društvena norma. Takođe, volontiranje se uči a najbolje je ako ima dobru vezu sa obrazovnim sistemom;
- Volontiranje je promovisano kao izraz društvene odgovornosti. Volonteri mogu i prave promenu – u sopstvenom i životima drugih ljudi, u prirodi, okolini, doprinose rešavanju mnogih problema;
- Ne postoje ograničenja ko može da bude volonter. Volonterstvo je mehanizam za društvenu uključenost i ublažavanje socijalnih razlika. SVAKO može da bu-

de volonter a ta raznovrsnost je veliko bogatstvo volonterskog pokreta. Uverenje da je učešće svakog pojedinca važno, bez obzira na godine, poreklo, obrazovanje, životnu priču... čini ovu ideju jedinstvenom.

- Volontiranje ne vode vladine institucije, ali je za kvalitetan volonterski pokret važno postojanje podržavajućeg društvenog okvira. To nikako ne podrazumeva isključivo pravni okvir i birokratsko regulisanje, već pre svega suštinsko razumevanje i vrednovanje volonterskog doprinosa. Važno je da država osmisli programe, alate i mehanizme finansiranja, olakšice i stimulacije volonterskih programa. Da podrži potencijal u doprinosu rada insitucijama društva. To su koraci ka društvenoj afirmaciji volontera.
- Bogata ponuda volonterskih programa dozvoljava da se adresira široka oblast društvenih problema, izraze različita interesovanja i veštine i da se tako privuče i veliki broj zainteresovanih za volonterstvo. Specijalizovani servisi, agencije, mesta razmene, ali i podrške, saveta i obuke za razvoj volonterstva su preko potrebni za razvijen volonterski rad.

I zaista, kvalitetna i raznovrsna ponuda volonterskih programa uz naglašeno društveno vrednovanje volonterskog doprinosa, možda su minimum koji može da privuče, motiviše i zadrži pojedinca da se angažuje i učestvuje u rešavanju društvenih problema i podsticanju razvoja društva kroz volontiranje. Primeri koji su ovde predstavljeni, nude se kao inspiracija za dalje korake.

Definicija i afirmacija...

vs. birokratija i regulacija!

Komparacija legislativnog regulisanja volonterizma u Evropi

Andrej Bojić / Milan Milenković

Za razvoj volonterizma neophodno je da on bude prepoznat od strane državnih institucija koje trebaju da kreiraju mere za razvoj podsticajnog okruženja za volontere. Potrebno je stvoriti okruženje u kome će se rad volontera videti i u kome će biti naglašen njihov doprinos razvoju društva. U tom pogledu primećuje se razlika između dve grupe zemalja. Na jednoj strani su zemlje Zapadne Evrope, a na drugoj, zemlje Centralne i Jugoistočne Evrope, odnosno zemlje sa postkomunističkim nasleđem. Kod prvih postoje brojni programi koji podstiču volonteri rad, dok je u postkomunističkim zemljama postojanje takvih programa, uglavnom, marginalizovano. Na kraju, da bi bio uspešan volonteri rad mora biti stimulisan valjanim pravnim i administrativnim sistemom. Kada je reč o pravnoj regulativi volonterizma, većina autora se, polazeći od preporuka UN, slaže da je volonteri rad veoma osetljiv na krutu institucionalizaciju i regulaciju i da je potrebno da zadrži fleksibilnost i nezavisnost kao jedne od svojih ključnih karakteristika.

Volonteri rad je u različitim zemljama različito pravno regulisan. U nekima postoji poseban zakon koji uređuje ovo pitanje, dok je u nekim zemljama volonteri rad regulisan nizom sistemskih zakona i odluka.

U našem regionu volonteri rad je, uslovno rečeno, duže vreme zakonski regulisan u Mađarskoj, Rumuniji i Sloveniji, a od nedavno i u Hrvatskoj, Makedoniji i Bosni i Hercegovini. U Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji pokrenute su inicijative da volonterizam dobije društveno – državno priznanje. Sa inicijativama se najviše otišlo u Srbiji. Dakle, budući da u regionu ovih šest zemalja imaju donete zakone o volontiranju, stim što je u Rumuniji zakon koji je donet 2001. do danas pretrpeo dosta izmena, tako da se očekuje donošenje novog u čijoj izradi će, ovog puta, učestvovati i NVO koje se bave ovom tematikom, dok u zemljama iz našeg nepo-

srednog okruženja dominira slični zakonski model, mi smo napravili komparaciju sa nekim zemljama zapadne i istočne Evrope, da bi smo videli kako je volonteri rad regulisan u onim zemljama u kojima postoje posebni zakoni, ali i u onim u kojima je volontiranje regulisano sistemskim zakonima. Pritom smo se više bavili analizom zemalja koje su u skorijoj prošlosti prošle ili ušle u tranziciju, te su po tome sličnije Srbiji. Analizirali smo Italiju, Dansku, Poljsku, Češku, Sloveniju i Hrvatsku. Kod zakonskog regulisanja volonterizma mogu se uočiti dve glavne grupe država. Jednu grupu čine zemlje u kojima je do nedavno bio komunistički režim, dok drugu grupu čine zemlje zapadne Evrope. Ono što ih razlikuje nije samo postojanje, odnosno nepostojanje direktnih zakona kojima se uređuje status volontera, već i prihvaćenost volontera u društvu. Stiče se utisak da u post – komunističkim zemljama još uvek, i pored postojanja zakonske regulative, volonterizam nema onaj značaj koji bi trebao da ima na osnovu koristi koju ima po jedno društvo. Utisak je da kod prve grupe zemalja, nevezano za postojanje zakona, volonterizam još uvek ima u sebi jake postkomunističke relikte.

Danska

U Danskoj ne postoji poseban zakon koji uređuje status volontera. Ovaj nedostatak uzrokuje primenu neodgovarajućih propisa, čija primena naročito otežava dugoročno volontiranje. Položaj volontera je određen različitim zakonima kojima se uređuje zdravstveno osiguranje, poreski propisi itd. Danska je u pogledu pravnog regulisanja položaja volontera veoma zanimljiva. Naime, iako ne postoji jedinstven pravni okvir, država je još početkom 80-ih godina prošlog veka prepoznala društveni značaj volontera. 1983. godine je osnovan Danski odbor za volonteri rad koji ima za

cilj da uključi građane i privatna udruženja u socijalni sektor. 1992. godine se osniva Danski volonterski centar koji pruža neophodnu podršku u koordinaciji volonterskih organizacija. *The Social Service Act* iz 1998. godine obavezuje regionalne i lokalne jedinice da pruže podršku razvoju volonterizma na lokalnom nivou. Dve godine kasnije danska vlada je osnovala odbor koji je imao za cilj da identifikuje prepreke u danskom zakonodavstvu kako bi se doneo zakon koji će regulisati volonterizam u kraljevini. Iz ovoga se može zaključiti da je, i pored odsustva posebnog pravnog okvira, volonterizam u Danskoj razvijen, gotovo, kao u zemljama u kojima je ovo pitanje pravno uređeno.

„Ministarstvo rada i socijalnog staranja definiše volonterski rad kao organizovanu aktivnost koju obavljaju volonteri, a motivisana je solidarnošću. Ona mora biti neprofitna, dobrovoljno izvedena, za dobrobit drugih, pružena van porodice volontera.“¹ Volonterske organizacije su odvojene od privatnih preduzeća i javnih institucija. Međutim, iako ne postoji poseban zakon o volontiranju, u Danskoj **postoji državna podrška**. Ona se javlja kroz finansijsku podršku. Na osnovu zakona iz 1998. godine Vlada godišnje osigurava određeni novčani iznos koji dodeljuje lokalnim vlastima, koje ga prosleđuju volonterskim organizacijama. Zakonom je propisana dužnost saradivanja lokalnih, regionalnih i državnih vlasti, kao i povezanost volontera s javnim sektorom. **Obavezno zdravstveno osiguranje nije propisano zakonom**. Ukoliko organizator ne osigura volontera, on treba da se sam osigura. Pravo na socijalno osiguranje zavisiće od činjenice da li volonterski rad utiče na zakonski status studenta, nezaposlenog ili neki drugi temelj koji mu omogućava pravo na socijalnu zaštitu. **Naknada troškova koji nastaju za vreme volontiranja zavisi od organizatora volonterskih usluga**. Nema obaveze organizatora volonterskih usluga na naknadu tih troškova i ne postoje poreske olakšice za volontere. Volonteri koji volontiraju u programu EVS-a, primaju određeni novac za hranu i stanovanje. Za

svaki volonterski rad koji traje duže od tri meseca traži se boravišna i radna dozvola, ukoliko je volonter stranac.

Danas, uprkos postojanju političke volje za stvaranje zakonskog okvira za volonterizam veliki otpor pružaju sindikati radnika. Dakle, u slučaju Danske, borba za zaštitu radnih prava dolazi u sukob sa razvojem volonterizma.

Izvori:

Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004

Evropski volonterski centar – <http://www.cev.be>

Italija

Za razliku od Danske, u Italiji postoji nekoliko zakona kojima se uređuje status volontera. Prvi zakon o volontiranju je donet 1991. godine i od tada postoji snažna državna podrška svim oblicima volontiranja. Volonteri imaju finansijsku podršku od države ukoliko volontiraju u sklopu služenja civilnog vojnog roka (u zemlji ili inostranstvu), te ako volontiraju u javnim institucijama. **Po zakonu, volonteri moraju biti zdravstveno osigurani od strane organizatora volontiranja**. „Važeći Zakon o volontiranju donet 1991. godine predstavlja zakonsku osnovu po kojoj pojedine regionalne vlasti regulišu pitanje volonterizma na svom području. Ovaj zakon, kao i ostali regionalni zakoni koji su usledili priznali su volonterski rad kao sastavni deo civilnog društva. Njime se definišu glavne stavke volonterskih aktivnosti i reguliše međusobni odnos između vlade i volonterskih grupa. Zakon striktno određuje da se volonteri **ne smatraju zaposlenima**. Ta činjenica oslobađa volonterske organizacije bilo kakvog obaveznog socijalnog doprinosa za volontere i plaćanja poreza državnim i lokalnim vlastima. **Zakon zahteva od volonterskih organizacija da osiguraju budžet i zdravstveno osiguranje za svoje volontere**. Nikakvo plaćanje nije dopušteno, osim naknade razumnih troškova nastalih u vezi volonterskih aktivnosti.“² Vlada saraduje sa volonterskim

¹ Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004, str. 115

² Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004, str. 112

organizacijama i javnim institucijama koje mogu da podnesu svoje predloge kojim bi modifikovali zakon. Novi ustavni zakon koji je donet 2001. godine uveo je promene u italijanski pravni sistem dajući nova ovlašćenja regionalnim vlastima, te uvodi promene na području volontiranja.

Na osnovu Zakona o socijalnoj saradnji socijalne ustanove mogu angažovati volontere koji će raditi besplatno, ali njihov broj ne sme biti veći od 50 % ukupnog broja zaposlenih. Volonteri koji ulaze u primenu ovog zakona imaju pravo na naknadu razumnih troškova i osigurani su od nesreće.

Italijanska Vlada pruža mogućnost volontiranja u stranim državama. Zakon o međusobnoj saradnji i razvoju volonterskih službi pruža mogućnost italijanskim građanima, iznad osamnaest godina s odgovarajućim kvalifikacijama mogućnost učestvovanja u međunarodnim volonterskim projektima s prosečnim trajanjem od dve godine. Volonteri moraju proći posebni trening koji im omogućava da bolje shvate svrhu svog zadatka u stranoj zemlji. Ti volonteri su plaćeni. „U pogledu nadoknade postoji razlika između volontera koji volontiraju u Italiji i onih koji volontiraju izvan nje. Volonteri koji volontiraju u Italiji **primaju od države 433€ mesečno.**

Organizacija koja prijavljuje projekte u taj iznos ne uključuje troškove za stan i hranu. U tom slučaju naknada iznosi 15€ po danu.

Volonteri koji volontiraju u inostranstvu primaju mesečno 433€ od države plus 15€ za svaki dan proveden u inostranstvu. Troškovi za hranu i stan se takođe mogu nadoknaditi, u iznosu od 15€, ako ih prima sama organizacija, a 20€ ako direktno prima volonter.

Država po određenim uslovima odobrava organizaciji 100% naknadu svih putnih troškova, osnovno osiguranje od nesrećnog slučaja i odgovornosti prema trećoj osobi, te troškove edukacije.³ Od 2001. godine Zakonom o civilnom služenju vojnog roka regulisana je volonterska služba civilnog vojnog roka. Da bi se izbegle preterane poteškoće oko

dobijanja viza za volontere italijanska Vlada je donela uredbu kojom strani volonteri dobijaju tzv. volontersku vizu. Značajna je i odluka po kojoj volonteri koji dugoročno volontiraju u Italiji ne moraju imati radnu dozvolu.

Italija je, dakle, dobar primer zemlje u kojoj se uz postojanje političke volje može na valjani način zakonski regulirati položaj volontera, a da se pritom ne izgubi neophodna fleksibilnost i nezavisnost volonterskog rada.

Izvori:

Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004

Evropski volonterski centar – <http://www.cev.be>

Zakon o volonterizmu br. 266/1991.

Hrvatska

Zakon o volonterstvu usvojen 25. maja 2007 godine.

Ovim zakonom Republika Hrvatske je uredila osnovne pojmove vezane za volontiranje, temeljna načela volontiranja, uslove volontiranja, prava i dužnosti volontera, organizatora volontiranja, uslove sklapanja ugovora o volontiranju, donošenje Etičkog kodeksa volontera, izdavanje potvrde o volontiranju, državnu nagradu za volontiranje kao i nadzor nad izvršenjem ovoga Zakona. Telo nadležno za sprovođenje ovoga Zakona je telo državne uprave u čijoj je nadležnosti „međugeneracijska solidarnost“. U ovom sazivu vlade RH to je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. **Osiguravanje volontera** zavisi od volonterskog ugovora koji sklapaju volonter i organizator volontiranja, stiču što se naglašava da volonter ima pravo na adekvatne i sigurne uslove rada u skladu sa prirodom volonterskih aktivnosti koje obavlja, Organizator volontiranja je obavezan da volontera osigura od profesionalne bolesti i posledica nesreće na poslu u slučaju volontiranja u uslovima opasnim po život i zdravlje volontera, kad je tako ugovoreno.

³ Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004, str. 114

Zakon kaže da **volontiranje isključuje plaćanje ili sticanje bilo kakve imovinske koristi**, osim onih troškova koji su neophodni za sam proces volontiranja, npr. putni troškovi, posebna odeća potrebna za volontiranje, plaćanje smeštaja za volontera/ku ukoliko volontiranje to zahteva i sl.

Osim Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti postoji i savetodavno telo Vlade RH – Nacionalni odbor za razvoj volonterstva – čiju prvu sednicu saziva pomenuto Ministarstvo. Ovaj odbor predlaže mere za promovisanje i unapređivanje volonterizma, donosi Etički kodeks volontiranja, i odlučuje o državnim nagradama za volontere i organizatore volontiranja. Državna nagrada za volontiranje je najviše priznanje koje Republika Hrvatska dodeljuje za volontiranje, doprinos promovisanju volonterizma i druge volonterske aktivnosti.

Izvori:

Zakon o Volonterstvu – <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=13190>

Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004

Slovenija

Slovenija nema jedinstveni zakon o volontiranju iako ima dugu tradiciju volontiranja, posebno u ruralnim sredinama, tako da je volontiranje jako zastupljeno. Volonterski rad u Sloveniji neformalno se obavlja između pojedinaca, a u organizovanom smislu putem različitih organizacija, kao što su Crveni krst, crkva, državne institucije itd. Slovenija je priznanje volonterskog rada uredila kroz reformu obrazovanja 1995. godine, uvođenjem volontiranja kao izbornog predmeta, najpre u srednje, a zatim i u osnovne škole. Volontiranje je obavezno u srednjim školama, a takođe je zastupljeno i na nekim fakultetima i ti projekti su finansirani od države. **Slovenija nema posebnih zakonskih odredbi koje se tiču osiguranja volontera.** Osiguranje volontera u slučaju nezgode, bolesti i za odgovornost prema trećem licu za vreme volontiranja zavisi od organizatora. Ako orga-

nizator ne osigurava volontera, volonter mora sam da se osigura.

U slučaju socijalne zaštite za volontere takođe nema posebnih zakonskih odredbi. Primenjujući opšti pravni okvir, slovenački volonteri imaju pravo na naknadu za nezaposlena lica, a u slučaju odlaska u inostranstvo radi volontiranja to pravo se suspenduje do njihova povratka.

Novčana naknada za volontiranje zavisi od organizatora volonterskog rada stim što se oporezuju svi troškovi koji organizator ima prema volonteru. Po slovenačkim poreskim zakonima, predmet oporezivanja su troškovi volontera za hranu, smeštaj, putni troškovi i džeparac volontera. Izuzetak su troškovi koji nastaju u vezi obuke, opreme za obuku, lekovi, itd. U nedostatku zakonskih odredbi koje se tiču naknade troškova koji nastaju u vezi volonterskih aktivnosti, naknada tih troškova zavisi od organizatora i volonterskih aktivnosti.

Srednjoškolci su obavezni na neki oblik volonterskog rada, dok se volontiranje u osnovnim školama smatra „dobrom praksom“. Nekolicina fakulteta su takođe uveli programe volontiranja. Volonterski rad se obavlja u različitim poljima kao što su socijalna i zdravstvena zaštita, te u obrazovnom obliku npr. pomaganje deci s problemima u učenju, izbeglicama, romskoj deci itd. Volonteri u srednjim školama volontiraju nedeljno kroz jednu akademsku godinu. Ovaj program je finansiran od strane Ministarstava znanosti, prosvjete i sporta i Nacionalnog edukacijskog instituta. Tim projektom podstaknuta je saradnja između vlade, obrazovnih instituta, kao i nevladinih organizacija.

Izvori:

Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004

Evropski volonterski centar – <http://www.cev.be>

Poljska

Nacrt zakona je rađen 2002. i 2003. godine i nakon brojnih dopuna potpisan je od strane Ministra rada i socijalne po-

moći. Tada je predstavljen u Parlamentu i konačno usvojen 2003. godine. **Na snagu je stupio 29. juna 2003. godine, pod nazivom Zakon o radu za opšte dobro i volontiranje.** U zakonu su nabrojana 24 polja delovanja, od socijalne pomoći do zaštite prava potrošača. Volonter koji obavlja delatnost opisanu Zakonom o radu za opšte dobro i volontiranje je, po samoj toj činjenici, **osiguran opštim zdravstvenim osiguranjem.** Tako, ukoliko obavljaajući svoju delatnost doživi nesreću ima pravo na naknadu. Ukoliko volonter radi manje od trideset dana, organizacija za koju deluje je dužna da ga osigura u slučaju nesreće. Za polja delovanja koja nisu eksplicitno pomenuta u Zakonu, osiguranje volontera za slučaj nesrećnog slučaja, bolesti ili odgovornosti trećoj osobi zavisi od same organizacije. Prema zakonu, volonter ima pravo na sigurno i čisto radno mesto i mora unapred biti upozoren na potencijalni rizik.

Kada je reč o nadoknadi trškova, u Poljskoj nije dovoljno transparentno regulisano oporezivanje volonterskog rada, pa samim tim i nadoknada troškova volontera nije u potpunosti zakonski regulisana. Do sada je oporezivanje rešavano od slučaja do slučaja, pri čemu glavnu reč ima Ministarstvo finansija. Uobičajena praksa je da manji iznosi nisu oporezivi. Međutim, organizacija mora osigurati sredstva potrebna za prevoz i nadoknadu drugih troškova vezanih za volontiranje i pokriti troškove edukacije.

Ministarstvo rada i socijalne pomoći čini dosta na promociji volontiranja i pružanja informacija o uslovima volontiranja. Pored toga što služi kao pouzdan izvor o ovom pitanju Ministarstvo je preduzelo i niz konkretnih akcija u cilju upoznavanja što većeg broja ljudi o ovoj temi. Obzirom da je u Poljskoj 2004. godine volontiralo oko 5.4 miliona ljudi, što čini 18,3% ukupne populacije Vlada je prepoznala značaj volontiranja kao potrebu osnaživanja civilnog društva u Poljskoj i eksplicitno naglasila da je potrebno ojačati volontiranje u cilju prevazilaženja opšte apatije i male participacije Poljaka u vladinom akcionom planu „Strategija podrške razvoju civilnog društva za period 2007-2013. godine“.

Izvori:

Evropski volonterski centar – <http://www.cev.be>
Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam i javne institucije*, Podgorica 2004

Češka

Češko određenje pojma volonter se ne razlikuje od definicije volontera u većini drugih zemalja. Međutim, sam pojam u Češkoj, kao i u većini ostalih postkomunističkih zemalja ima negativnu konotaciju. To je dovelo do toga da, danas, volontiranje u Češkoj nije šire prihvaćeno, iako Češka vlada ulaže značajne napore da takvo stanje promeni. Nakon međunarodne godine volontera stanje se popravilo što je rezultiralo usvajanjem **Zakona o volontiranju u 2003. godini.** Na prvi pogled se može steći utisak da je taj zakon fleksibilniji od ostalih zakona kojima se reguliše ista oblast. Ali to zapravo nije tako. Češki zakon propisuje brojne obaveze kako za akreditovane volonterske organizacije, tako i za organizacije koje primaju volontere. Na samom početku zakon pravi razliku između kratkoročnog i dugoročnog volontiranja kao i između volontiranja u Češkoj i volontiranja u inostranstvu. Organizator volonterskog rada može biti samo ona organizacija koja je dobila akreditaciju od države. Te organizacije **uživaju snažnu, može se reći, potpunu finansijsku podršku vlade.** Država akreditovanim organizacijama pokriva troškove u širokom rasponu od troškova edukacije volontera preko putnih troškova do određenih doprinosa za penzijsko osiguranje. Zanimljivo je da se period volontiranja uračunava u svrhe državne penzije volontera. Međutim, ukoliko volonter radi preko organizacije koja nije akreditovana on nema nikakvu podršku od države. Neakreditovana organizacija se smatra poslodavcem i kao takva se smatra subjektom oporezivanja. Korisnik volonterskih usluga je pravno lice koje angažuje volontere i to ne moraju biti samo nevladine organizacije, već pod određenim uslovima volontere mogu angažovati i bolnice, crkve, lokalne i regionalne jedinice, itd. U Češkoj Republici **volonteri moraju biti zdravstveno osigurani.** Pre slanja volontera da obavlja volonterski rad orga-

nizator volontiranja ga mora osigurati u slučaju povrede na radu, ali i u slučaju materijalne štete. Volonter je odgovoran samo za štetu koju je sam namerno prouzrokovao.

Izvori:

Zakon o volontiranju (Zakon o dobrovolnicke službe),
Češka Republika,
Asocijacija za demokratski prosperitet ZID, *Volonterizam
i javne institucije*, Podgorica 2004

Opšti zaključak koji se može izvesti iz ove analize, kada je u pitanju zakonsko regulisanje, ali i odnos društva i države prema volontiranju jeste da postoje značajne razlike između dve grupe zemalja koje su navedene u uvodu. Dok kod zapadnih zemalja, uključujući i Sloveniju postoji snažno razvijena svest o ulozi volontiranja u razvoju jednog društva, kod zemalja sa komunističkim nasleđem, iako su vlade, u manjoj ili većoj meri, prepoznale značaj volonterizma, to nije slučaj i sa većim delom građana. Takođe, u zemljama Centralno Istočne Evrope zapaža se trend zakonskog regulisanja volonterizma kroz *lex specialis*, koji bi obuhvatio sva pitanja i odnose koji se tiču volontiranja.

Pravni okvir volonterizma u Srbiji

Živka Vasilevska

Uvodne napomene

Volonterski angažman, tj. dobrovoljni i besplatni rad u korist drugih ili za opšte dobro, od velikog je značaja za rešavanje brojnih problema koji postoje u svakoj zajednici, kao i za jačanje solidarnosti članova zajednice. Svest o višestrukoj koristi od ove vrste filantropije, koja se izražava kroz doniranje svog vremena i svog rada, jača kako u svetu, tako i kod nas. Pored porasta broja organizacija koje organizuju ili koriste volonterski rad, na ovo ukazuje i povećana pažnja koja se posvećuje analiziranju pravne regulative i predlaganju promena koje bi omogućile povoljnije pravne okvire za volontiranje.

Potreba za razmatranjem pravnih okvira za volontiranje nesumnjivo postoji i u Srbiji, gde razvoj trećeg sektora, uključujući i njegov doprinos širenju ove vrste domaće filantropije, nije praćen odgovarajućim merama države da stvori povoljnije pravno okruženje za rad nevladinih organizacija i za volonterski angažman pojedinaca.

Stoga je cilj ovog teksta da se pokaže da li je i kako volontiranje regulisano propisima koji važe u Republici Srbiji i do kakvih problema može da dovede postojeća regulativa i da na taj način doprinese donošenju specifične zakonske regulative u ovoj oblasti, koja bi mogla da bude jedan od značajnih koraka u uspostavljanju i funkcionisanju struktura za razvoj volonterizma u našoj zemlji. Ukratko će biti prikazani i dosadašnji napori na predlaganju zakonske regulative u ovoj oblasti.

Pokušaji definisanja i regulisanja volonterizma

Volontiranje kao dobrovoljna i besplatna pomoć drugima, posebno ljudima u nevolji, ili kao dobrovoljno i besplatno angažovanje za opšte dobro, ima korena u tradicijama različitih zajednica i moglo bi se smatrati da je, na različitim nivoima društvenog razvoja, bilo jedan od kohezionih faktora tih zajednica.

U modernom društvu značaj takvog angažovanja posmatra se i sa aspekta doprinosa ekonomskom razvoju, smanjivanju siromaštva, izgradnji mira i prevazilaženju kriznih situacija, pomoći u slučaju prirodnih katastrofa, zaštiti životne sredine, i dr.¹ Prepoznavanje doprinosa koji volonteri čine društvu uslovalo je i razmatranje pravnih pitanja koji su od uticaja na volontere i volontiranje na međunarodnim ekspertskim skupovima, sa ciljem da se formulišu smernice koje bi bile od koristi prilikom pripreme zakonske regulative, pre svega u zemljama Centralne i Istočne Evrope.² Na tim međunarodnim ekspertskim skupovima volonteri su definisani kao „pojedinici koji pružaju usluge drugoj osobi ili za dobrobit druge osobe, slobodnom voljom i bez nadoknade“.³ Konstatovano je da „volontiranje može da ima različite oblike, od neformalnog, spontanog i unilateralnog do formalnog, dugoročnog odnosa u kojem postoje pojedinačni primaoci ili posredničke organizacije. Pored toga, volonteri mogu delovati u grupama, kao što su porodice, u okviru međunarodnih programa, sopstvenom inicijativom, ili na zahtev drugih. Stoga ... može biti teško, pa čak i opasno ukoliko se zakonski regulišu svi zamislivi oblici volonter-

¹ Videti: Volunteering and the United Nations System, UN volunteers, 2001.

² Videti: Katerina Hadži-Miceva: Definisane i regulisane volontiranja – Najbolja međunarodna praksa i regionalni primeri, Neprofitni sektor (Bilten Centra za razvoj neprofitnog sektora) br. 29, Beograd, jun 2005.

³ Citirano prema istom tekstu.

skog rada“.⁴ Od posebnog je značaja preporuka da „svako zakonodavstvo treba da uzme u obzir ogromnu raznovrsnost volonterskog rada. Iznad svega, regulisanje pojedinih aspekata volonterskog rada ne bi smelo niti da zabrani niti da ograničava druge oblike volonterskog angažmana“.⁵

Međutim, i pored pozitivnog stava u pogledu volontiranja, pravna regulativa u mnogim zemljama, uključujući i Srbiju, ne ohrabruje ovakvo angažovanje, a ponegde ga i u znatnoj meri obeshrabruje.

U našoj zemlji, organizovano i besplatno pružanje usluga drugima, pre svega licima u stanju socijalne potrebe ili u aktivnostima od značaja za zajednicu, bilo je zastupljeno u proteklom periodu u različitim oblicima – od dobrotvornih društava za pomoć bolesnima i nemoćnima, do dobrovoljnog učešća u javnim radovima velikog obima (dobrovoljne omladinske radne akcije u kojima je, po nekim podacima, omladina dala više od 80 miliona radnih dana).⁶

Sada su volontiranje i volonterski angažman u aktivnostima koje su od koristi za zajednicu u Srbiji prisutni, pre svega, u nevladinom sektoru. Aktivnosti nevladinih organizacija doprinele su boljem razumevanju i prihvatanju volonterizma kao značajne komponente uspešnog društvenog razvoja. Znatna broj nevladinih organizacija, kao i određene državne ustanove (pre svega iz oblasti socijalnog staranja i prosvete), stekle su određena znanja i veštine potrebne za korišćenje volonterskog rada kao značajnog resursa za ostvarivanje svojih ciljeva. Takav razvoj doveo je i do toga da se nevladine organizacije angažuju i na analiziranju postojeće pravne regulative i inicijativama za predlaganje odgovarajućih pravnih okvira za volontiranje. Dosadašnje aktivnosti i rasprave u NVO zajednici ukazuju na veliki stepen saglasnosti o tome da zakon

koji bi regulisao volonterski rad treba da obezbedi pravnu zaštitu volonterskom angažovanju i da ga jasno diferencira od plaćenog rada i radnog odnosa, da obezbedi zaštitu volontera u obavljanju volonterske aktivnosti, kao i zaštitu korisnika njihovih usluga od eventualne štete koja bi od te aktivnosti mogla da proizađe, da obezbede povoljan poreski tretman ovakvih aktivnosti, i sl.

Pojam volontera i volontiranja

Preporuke i zaključci međunarodnih ekspertskih skupova i rasprave u okviru NVO sektora u Srbiji su, između ostalog, doprineli i utvrđivanju široko prihvaćene definicije volontera, koja glasi:

*„Volonter je pojedinac koji daje usluge u korist drugog lica, po slobodnom izboru i bez naknade“.*⁷

Ovako utvrđena definicija podrazumeva:

- volonter može da bude samo pojedinac, a ne pravno lice;
- volonter pruža usluge, a ne daje stvari ili novac;
- korisnik usluga može da bude fizičko ili pravno lice, kao i javnost u celini, tj. opšti interes (na primer – zaštita životne sredine, saniranje posledica elementarnih nepogoda ili prirodnih katastrofa);
- usluge se pružaju po slobodnoj volji, bez ikakve prinude i bez postojanja zakonske obaveze;
- za pružene usluge se ne dobija naknada za rad; naknada eventualnih razumnih troškova u vezi sa volontiranjem (na primer, prevoz ili ishrana u toku rada) ne smatra se naknadom za rad.

⁴ Isto.

⁵ Isto.

⁶ Srećko Mihailović: Omladinske radne akcije, Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, Beograd, 1985. Bez obzira na neka pitanja koja bi se mogla postaviti u vezi sa elementom dobrovoljnosti, a koji se pominju i u navedenom radu, u mnogim slučajevima i po mnogim karakteristikama rad na tim akcijama se može smatrati volonterskim radom.

⁷ Legal Issues Affecting Volunteers and Volunteering in Europe – Izveštaj sa međunarodnog susreta eksperata, održanog u Varšavi od 23. do 26. januara 2002. godine.

Pružanje usluga od strane volontera može da bude formalno (organizovano učešće u realizaciji nekog projekta) ili neformalno (neposredno pružanje pomoći između fizičkih lica, na primer kad sused pomaže susedu). Ovo poslednje ne traži nikakvu posebnu regulativu i neće biti predmet daljeg razmatranja.

Znači, ovde će biti razmotrena neka pravna pitanja koja se odnose na volontiranje kao *organizovano davanje usluge u korist drugog lica ili u opštem/javnom interesu, po slobodnom izboru i bez naknade*. Ukoliko nije drugačije precizirano, termin volontiranje u daljem tekstu ima ovo značenje.

Ovo razjašnjenje je neophodno i zbog toga što se, kada razmatramo pravnu regulativu za volontiranje u Srbiji – u smislu kako smo ga napred definisali – pojavljuje i problem koji je vezan za same **termine** „volonter“ i „volontiranje“.

Naime, ovi termini su široko prihvaćeni u komunikaciji nevladinih organizacija i samih volontera, kao i onih državnih ustanova i službi koje su zainteresovne za korišćenje volonterskog rada. U propisima koji važe u Srbiji termin *volonter* se, međutim, pominje jedino u smislu *neplaćenog rada kao načina da se stekne određena praksa koja je propisana kao uslov za polaganje stručnog ispita u pojedinim profesijama*. Za volontiranje koje mnogo više odgovara napred pomenutoj definiciji koristi se termin *dobrovoljni rad* – i to vrlo retko, s obzirom da ne postoji propis koji bi na opšti način regulisao taj rad. Zapravo, za volontera (u smislu u kom se taj termin ovde koristi), u zakonima i ne postoji jedan termin, već se isti određuje kao „*dobrovoljni vatrogasac*“, „*dobrovoljni čuvar*“, „*dobrovoljni humanitarni radnik*“.

Iako smo već odredili da se u ovom tekstu termini koriste onako kako je uobičajeno u nevladinim organizacijama, smatramo da je neophodno da se, naročito prilikom predlaganja izmena postojeće zakonske regulative, ima u vidu i ovaj problem.

Pravni okvir za volontiranje u Srbiji

Da bi se prikazalo kako je volontiranje regulisano propisima koji važe u Srbiji, moraju se uzeti u obzir tri grupe propisa.

Volontiranje, u smislu u kom ga ovde razmatramo, ima elementa po kojima je slično sa *radnim odnosom* – volonterski rad je organizovan, volonter ima određeni „opis posla“ i obaveze koje treba da poštuje i koje mogu da podsećaju na obaveze iz radnog odnosa (na primer, poštovanje dogovora o vremenu trajanja volonterskog angažmana i uputstava o načinu izvršavanja određenog zadatka), postoji mogućnost da volonter pretrpi neku povredu u vezi sa volontiranjem, i sl. Zbog toga je važno da se utvrdi da li propisi iz oblasti radnog prava, tj. oni koji regulišu radne odnose, zapošljavanje i prava za slučaj nezaposlenosti, socijalno osiguranje i zaštitu na radu mogu da se primene na volontiranje i kakve bi mogle da budu posledice njihove primene.

Iako je već pomenuto da *dobrovoljni rad* nije regulisan na opšti način, treba proveriti da li regulativa koja o tome postoji rešava neka bitna pitanja od značaja za volonterski rad, koja su to pitanja i kako su rešena.

Na kraju, odnos između volontera i pravnog subjekta koji je organizator volonterskog rada je, van svake sumnje, ugovorni odnos, u kojoj obe strane imaju određena prava i obaveze, a iz kog mogu da nastanu i neke obaveze prema trećem licu (uključujući i naknadu eventualne štete), pa su propisi *obligacionog prava* od bitnog značaja za razmatranje ove teme.

Propisi o radnom odnosu

Najznačajniji zakon iz ove oblasti – **Zakon o radu** propisuje da se prava, obaveze i odgovornosti po osnovu rada uređuju tim zakonom i posebnim zakonom, u skladu sa potvrđenim međunarodnim konvencijama, kao i da se odredbe ovog zakona primenjuju na zaposlene, tj. *fizička lica koja su u radnom odnosu kod poslodavca*. Radni odnos zasniva se ugovorom o radu, koji zaključuju zaposleni i poslodavac, i koji mora da bude zaključen u pisanoj formi. Elementi koje mora da sadrži ovaj ugovor takode su propisani Zakonom, a njime su regulisana i druga pitanja u vezi sa radnim odnosom, uključujući i pravo na zaradu.

Neke odredbe ovog zakona primenjuju se i na lica koja ne spadaju u kategoriju zaposlenih, tj. na rad van radnog odnosa (odredbe o privremenim i povremenim poslovima, o ugo-

voru o delu, ugovoru o zastupanju ili posredovanju, o stručnom osposobljavanju i usavršavanju i o dopunskom radu). Reč volonter se u ovom zakonu ne pominje, a Zakon omogućava i zaključivanje ugovora sa licem koje želi da obavi pripravnički staž ili da se stručno usavrši i stekne posebna znanja i sposobnosti za rad u svojoj struci, odnosno da obavi specijalizaciju. Poslodavac može ovom licu da obezbedi i naknadu zarade i druga prava, u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom. Brojni kolektivni ugovori sadrže odredbe o nekim pravima ovih lica, koristeći termin „volonter“.

Na kraju, ali ne najmanje važno, kaznenim odredbama Zakona o radu predviđene su kazne za poslodavca koji sa licem koje radi nije zaključio ugovor o radu ili drugi ugovor u smislu tog zakona.

Iz ovog kratkog pregleda nekih odredaba Zakona o radu može se zaključiti sledeće:

- ovaj zakon *ne reguliše* volontiranje kao organizovano davanje usluge u korist drugog lica ili u opštem/javnom interesu, po slobodnom izboru i bez naknade, niti bi to trebalo da bude predmet ovog zakona, jer ovako shvaćeno volontiranje nije radni odnos;
- neke odredbe Zakona o radu su formulisane tako da dopuštaju tumačenje da nikakav rad nije moguć bez nekog od ugovora koji su njime predviđeni, odnosno da poslodavac kod koga se zatekne lice koje radi bez nekog od tih ugovora može biti kažnjen za prekršaj.

S obzirom na to, bilo bi dobro da se, prilikom izmena Zakona o radu, u isti unese odredba kojom bi se jasno predvidelo da dobrovoljno i organizovano davanje usluge u korist drugog lica ili u opštem/javnom interesu, po slobodnom izboru i bez naknade, nije radni odnos.

Neki drugi zakoni takođe dopuštaju rad pripravnika – volontera radi sticanja uslova za polaganje stručnog ispita (zakoni o uređenju sudova i tužilaštava, zdravstvenoj zaštiti, i t.d.). Međutim, ti propisi neće biti predmet našeg daljeg razmatranja, jer

se ne radi o dobrovoljnom radu radi pomoći drugima ili u opštem interesu, već o besplatnom radu radi ispunjavanja zakonskih uslova za polaganje stručnog ispita. Takođe, iako je po nekim elementima sličan volonterskom radu, ovde neće biti razmatran društveno korisni rad koje je posledica izrečenih sankcija ili se odvija u skladu sa propisima o služenju vojnog roka.

Propisi o zaštiti na radu

Za razliku od Zakona o radu, koji pravo na bezbednost i zaštitu zdravlja na radu, kao i neke posebne vidove zaštite (zaštita na poslovima na kojima postoji povećana opasnost od povređivanja, zaštita žena i omladine, zaštita materinstva), garantuje samo zaposlenom licu, Zakonom o zaštiti na radu predviđeno je da pravo na zaštitu na radu imaju i „*lica koja se po bilo kom osnovu nalaze na radu*“, kao i „*učesnici dobrovoljnih i javnih radova organizovanih u opštem interesu*“.

Ovako postavljene odredbe Zakona o zaštitu na radu nesumnjivo obuhvataju ne samo lica koja obavljaju praksu bez zasnivanja radnog odnosa, već i lica koja se nalaze na radu po nekom drugom osnovu, uključujući i volontere. Naravno, treba imati u vidu da bi ostvarivanje nekih od ovih prava moglo biti vezano i za plaćanje određenih doprinosa od strane „poslodavca“, pa bi u predlaganju eventualnih izmena zakona trebalo imati u vidu i tu činjenicu.

Propisi o pravima za slučaj nezaposlenosti

Propisi o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti regulišu da će lice koje je nezaposleno i vodi se na evidenciji nezaposlenih,⁸ a koje obavlja rad bez zaključenog ugovora o radu ili ugovora o privremenim i povremenim poslovima, biti brisano iz evidencije nezaposlenih, a može izgubiti i pravo na novčanu naknadu za slučaj nezaposlenosti, kao i sa tim povezanih prava na zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje nezaposlenog i na zdravstveno osiguranje članova porodice koji nisu osigurani po drugom osnovu.

---

⁸ Nije redak slučaj da su ta lica zainteresovana za volontiranje tokom koga mogu da steknu dodatna znanja i veštine, kao i poznanstva i preporuke, koji bi im mogli koristiti u traženju posla.

Problem koji se javlja u vezi sa ovim propisima je sličan onom koji postoji i u vezi sa Zakonom o radu – radi se o mogućnosti tumačenja da nezaposleni volonter tretira kao lice koje „obavlja rad bez zaključenog ugovora o radu ili ugovora o privremenim i povremenim poslovima“ i da zbog toga izgubi neko od prava po osnovu nezaposlenosti. Stoga bi bilo dobro da se i ovim propisima precizira da nezaposlena lica koja volontiraju ne gube prava po osnovu nezaposlenosti.

Propisi o zdravstvenom i invalidskom osiguranju

Zakonom o zdravstvenom osiguranju predviđeno je da su „licima koja, u skladu sa zakonom, obavljaju određene poslove na osnovu ugovora o volonterskom radu, ugovora o dopunskom radu i ugovora o delu“, za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti, obezbeđena prava iz zdravstvenog osiguranja utvrđena tim zakonom. Osnovicu na koju se plaća doprinos za ovo zdravstveno osiguranje za lica koja ne primaju naknadu za rad utvrđuje Zavod za zdravstveno osiguranje, a plaća je poslodavac.

Za lica koja, u skladu sa propisima, obavljaju određene poslove po osnovu ugovora o volonterskom radu, Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju obezbeđena su prava za slučaj invalidnosti i telesnog oštećenja prouzrokovanih povredom na radu ili profesionalnom bolešću. Doprinos osiguranja za navedene slučajeve za lica na volonterskom radu plaća organizacija u kojoj se obavlja volonterski rad.

Jasno je da se ove odredbe odnose samo na volonterski rad u smislu rada bez zasnivanja radnog odnosa radi sticanja uslova za polaganje stručnog ispita ili stručnog usavršavanja, odnosno specijalizacije. Međutim, neka od navedenih rešenja bi mogla da budu prihvatljiva i za slučajeve volonterskog rada kao organizovanog pružanja usluga u korist drugog lica ili u opštem interesu, po slobodnom izboru i bez naknade. Čini se da bi najpovoljnije bilo rešenje koje bi, u okviru opštih propisa o zdravstvenom i invalidskom osiguranju, na sve volontere proširio rešenje koje se, za sada, odnosi na dobrovoljne vatrogasce (o tome će biti reči u daljem tekstu).

Propisi o oporezivanju naknada u vezi sa radom

Prema Zakonu o porezu na dohodak građana, ovaj porez plaćaju fizička lica koja ostvaruju dohodak i on se plaća na prihodu iz svih izvora, sem onih koji su posebno izuzeti tim zakonom. Zaradom se, između ostalog, smatra i pokrivanje rashoda poreskog obveznika novčanom nadoknadom ili neposrednim plaćanjem, čime je bila obuhvaćena i naknada troškova po osnovu službenih putovanja licima koja nisu zaposlena kod isplatioca, pa su takve isplate volontrima bile oporezive po stopi od 20%. Međutim, izmenom ovog zakona ovi troškovi su izuzeti od oporezivanja ako se radi o isplati licima koja nisu zaposlena kod isplatioca „*ako dobrovoljno, odnosno po pozivu saraduju u humanitarnim, zdravstvenim, vaspitno-obrazovnim, kulturnim, sportskim, naučno-istraživačkim, verskim i sličnim delatnostima, sindikalnim organizacijama, privrednim komorama, političkim strankama, savezima i udruženjima, nevladinim organizacijama, kao i u drugim nedobitnim organizacijama, i ako po osnovu te saradnje ne ostvaruju naknadu za radno angažovanje*“. Ova izmena nesumnjivo obuhvata i naknade koje se isplaćuju volonterima, kao i neke druge slučajeve isplate putnih troškova od strane nevladinih organizacija. Vredi naglasiti da je ovde zakonodavac, pored toga što je obezbedio povoljniji poreski tretman ovih troškova, na neki način i definisao volonterski rad kao dobrovoljnu saradnju u određenim vrstama organizacija za koju se ne ostvaruje naknada za rad.

Propisi o dobrovoljnom radu

Kako je napred pomenuto, za volontiranje kao organizovano pružanje usluga drugima ili u korist drugog lica po slobodnom izboru i bez naknade u određenim propisima koji važe u Srbiji koristi se termin *dobrovoljni rad*. Međutim, ne postoji propis koji bi na opšti način regulisao taj rad, već se on nekako usputno pominje u nekim propisima. Tako, u Zakonu o socijalnoj zaštiti i obezbeđivanju socijalne sigurnosti građana pominje se „*dobrovoljni humanitarni rad*“. Međutim, Zakon ne propisuje nikakva pravila u vezi sa tim radom, već samo predviđa da se, programima invalidskih, socijalno-humanitarnih, stručnih i drugih organizacija i udruženja građana, doprinosi unapređenju socijalno-ekonomskog i dru-

štvenog položaja, rehabilitaciji i socijalizaciji invalida i drugih lica u stanju socijalne potrebe, kao i unapređenju *profesionalnog i dobrovoljnog humanitarnog rada*. Isti zakon predviđa i to da podsticanje, organizovanje i koordiniranje profesionalnog i *dobrovoljnog humanitarnog rada* u oblasti socijalne zaštite spada u stručne poslove u sprovođenju te zaštite.

Neki podzakonski propisi iz ove oblasti takođe pominju dobrovoljni humanitarni rad, i to, na primer, u smislu obaveze socijalnog radnika da animira *dobrovoljne učesnike u radu* na podizanju uslova i kvaliteta života porodica hendikepirane dece kojima je to potrebno, ili u smislu „odnosa profesionalnog socijalnog rada i *dobrovoljnih socijalnih aktivnosti*“ kao dela programa za polaganje stručnog ispita.

Pored propisa iz oblasti socijalne zaštite i socijalnog rada, dobrovoljni rad se pominje u još nekim propisima, kao što su oni o protiv-požarnoj zaštiti (dobrovoljni vatrogasci i njihove organizacije), o lovnim područjima (dobrovoljni rad na uređenju lovnog područja), o nacionalnim parkovima (dobrovoljni čuvari), o tehničkom pregledu radio-stanica (dobrovoljne alpinističke i spasilačke ekipe).

Međutim, ovi propisi samo priznaju činjenicu postojanja dobrovoljnog rada i, uglavnom regulišu sasvim druga pitanja. Jedino su za dobrovoljne vatrogasce predviđena i prava na osiguranje za slučaj povrede ili smrti prilikom gašenja požara.

Prema Zakonu o zaštiti od požara, članovi vatrogasnih društava koji su po nekom drugom osnovu socijalno osigurani, a koji pri gašenju požara, spasavanju ljudi i imovine ugroženih požarom, elementarnim i drugim nepogodama, pri otklanjanju posledica elementarnih i drugih nesreća, odlasku na vežbe, na vežbi i na povratku sa vežbe protivpožarne zaštite, kao i za vreme stručnog usavršavanja, koje organizuje vatrogasno društvo ili vatrogasni savez, poginu, budu povređeni ili se razbole, *imaju prava iz zdravstvenog, odnosno penzijskog i invalidskog osiguranja kao da su pretrpeli nesreću na svom redovnom poslu*. Članovi dobrovoljnih vatrogasnih društava koji nisu socijalno osigurani po drugom osnovu, osigurani su u zdravstvenom i invalidskom osiguranju ako pod navedenim okolnostima poginu, budu povređeni ili se razbole, a ta bolest nastupi neposredno ili kao isključiva posledica te aktivnosti.

Kako je već navedeno, osnovni nedostatak postojeće regulative koja se odnosi na dobrovoljni rad je to da ovaj rad nije nigde regulisan na opšti način, već se samo pominju neki aspekti tog rada u pojedinim oblastima. Najpotpuniju regulativu o dobrovoljnom radu sadrži Zakon o zaštiti od požara, iz razumljivih razloga – radi se o volonterskom angažmanu na opasnom poslu. Međutim, neka rešenja iz tog zakona bi se sigurno mogla primeniti i na ostale slučajeve volonterskog rada (pored pomenutog osiguranja za slučaj smrti, povrede na radu i profesionalne bolesti, ovo bi se moglo odnositi i na rešenje o priznavanju prakse stečene kroz volonterski rad kao stručne prakse u slučaju zapošljavanja na sličnim poslovima).

Volonterski rad kao obligacioni odnos

S obzirom na to da je volonterski odnosno dobrovoljni rad skoro potpuno neregulisan važećim zakonima, kao i na činjenicu da se radi o uspostavljanju međusobnih odnosa između volontera i organizacije koja koristi ili organizuje volonterski rad, kao i između volontera, te organizacije i neposrednog korisnika volonterskih usluga, na ovaj odnos i različite situacije koje u vezi sa njim mogu da nastanu, svakako bi se mogle primeniti i odredbe Zakona o obligacionim odnosima.

Jedno od osnovnih načela ovog zakona, kojim se uređuju ugovorni i drugi obligacioni odnosi, je da su *strane u obligacionim odnosima slobodne da, u granicama prinudnih propisa, javnog poretka i dobrih običaja, svoje odnose urede po svojoj volji*. Strane u obligacionom odnosu dužne su da izvrše svoju obavezu i odgovorni su za njeno ispunjenje. Zakon takođe predviđa da ugovorna obaveza mora biti moguća, dopuštena i određena, odnosno odrediva. Zaključivanje ugovora ne podleži nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno. Kako gore pomenute, tako i brojne druge odredbe Zakona o obligacionim odnosima, po našem mišljenju, pružaju dovoljno prostora za uređivanje odnosa između volontera s jedne strane i nevladine organizacije ili drugog pravnog lica koje obavlja poslove od javnog interesa, s druge strane. Naravno, ovo pod uslovom da se odredbe Zakona o radu ne tumače

kao prinudni propis koji zabranjuje da neko besplatno radi po nekom ugovoru koji nije u tom zakonu izričito naveden. Mi smatramo da takvo tumačenje odredaba Zakona o radu ne bi bilo osnovano, jer pomenuta rešenja iz nekih drugih zakona, naročito Zakona o zaštiti na radu i propisa koji pominju dobrovoljni rad, jasno ukazuju da naš pravni sistem dopušta mogućnost da neko dobrovoljno i besplatno radi u korist drugoga ili za opšte dobro. Drugim rečima, Zakon o radu jeste prinudni propis o radnom odnosu i vrsti i formi ugovora na osnovu kojih poslodavac može da angažuje radnika, ali se on ne odnosi na dobrovoljni i besplatni rad.

U stručnim raspravama o primeni pravila o obligacionim odnosima na volonterski rad najčešće se iznosi mišljenje da bi ugovor o volonterskom radu bio sličan *ugovoru o delu*, odnosno da se radi o posebnoj vrsti ugovora o delu. Međutim, barem sa stanovišta propisa koji važe u Srbiji, na ovakav stav bi se mogla izneti barem dva ozbiljna prigovora:

Prvo, prema članu 199. Zakona o radu, poslodavac može da zaključi sa nekim licem ovaj ugovor samo radi obavljanja poslova „koji su van delatnosti poslodavca, a koji imaju za predmet samostalnu izradu ili opravku određene stvari, samostalno izvršenje određenog fizičkog ili intelektualnog posla“, ili ako se radi o „umetničkoj ili drugoj delatnosti u oblasti kulture“. Brojne aktivnosti za koje nevladine organizacije angažuju volontere ne bi se mogle smatrati poslovima van delatnosti poslodavca – na primer, ako humanitarna organizacija angažuje volontere za određene humanitarne aktivnosti, ekološka organizacija za neku akciju zaštite i unapređenja životne sredine, i sl.

Drugo, bitan element ugovora o delu je naknada za izvršeni posao. Naime, prema članu 600. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom o delu „poslenik (preduzimač, izvođač radova) obavezuje se da obavi određeni posao, kao što je izrada ili opravka neke stvari ili izvršenje nekog fizičkog ili intelektualnog rada i sl., a naručilac se obavezuje da mu za to plati naknadu“. U teoriji preovlađuje mišljenje da ugovor kojim se neko lice obavezuje da obavi neki posao bez naknade nije ugovor o delu, već neka druga vrsta ugovora.

Od ostalih imenovanih ugovora iz Zakona o obligacionim

odnosima, najpribližniji suštini volonterskog odnosa bio bi ugovor o nalogu, koji je regulisan čl. 749 – 770. tog zakona.⁹ Pravila koja se odnose na ovaj ugovor (izvršenje naloga onako kako glasi, pravila u vezi sa odstupanjem od naloga i uputstava, lično izvršavanje naloga, i dr.) primenjiva su i na odnos između organizatora volonterskog rada (kao nalogodavca) i volontera (kao nalogoprimca).

Naravno, da postoje i neke bitne razlike između ugovora o nalogu i volonterskog odnosa, pre svega u tome da poslovi koji se preduzimaju (tj. usluge koje se besplatno pružaju), uglavnom, nisu za račun organizatora volonterskog rada, već u korist trećih lica ili za opšte dobro. Međutim, i pored toga se čini da bi se ugovor o volonterskom radu mogao smatrati ugovorom sličnim ugovoru o nalogu, pogotovu ako se imaju u vidu ograničenja koja, u vezi sa ugovorom o delu, postavlja ju i Zakon o radu i Zakon o obligacionim odnosima.

Iz ovog, vrlo sumarnog, pregleda nekih odredaba Zakona o obligacionim odnosima moglo bi se zaključiti da *odredbe tog zakona dopuštaju ugovorno regulisanje odnosa između volontera i organizatora volonterskog rada*. Forma takvog ugovora nije propisana, što znači i da takav ugovor ne mora da bude u pisanoj formi.

Međutim, i pored toga što za ovaj ugovor nije propisana posebna forma, bilo bi *preporučljivo* da se o volonterskom radu sastavi pisani ugovor. Od ovog pravila bi se moglo odstupiti u slučajevima jednokratnih i kratkotrajnih akcija za koje se angažuje veći broj volontera, ali bi i u tim slučajevima bilo preporučljivo napraviti spisak lica koja su kao volonteri učestvovali u akciji, sa osnovnim podacima o vremenu, mestu i sadržaju aktivnosti. Pored činjenice da pisani ugovor dokumentuje o kakvom se odnosu radi, prednost takvog postupanja je i u tome što pisana isprava olakšava utvrđivanje međusobnih prava i obaveza, omogućava evidenciju i dokumentovanje aktivnosti organizacije, i t.d. Ipak, dok su propisi koji se odnose na rad i zapošljavanje takvi kakvi su sada, jedna od osnovnih funkcija pisane dokumentacije o volonterskom radu trebalo da bude i jasno razlikovanje tog rada od „rada na crno“, za čije su suzbijanje navedenim propisima predviđene vrlo stroge sankcije.

Zakonodavne inicijative

Kako je već pomenuto, u Srbiji je volontiranje u različitim aktivnostima koje su od koristi za zajednicu prisutno, pre svega, u nevladinom sektoru. Nevladine organizacije su sticale i širile znanja i veštine potrebne za organizovanje i korišćenje volonterskog rada kao značajnog resursa za ostvarivanje svojih ciljeva i na taj način doprinosile i boljem razumevanju i prihvatanju volonterizma kao značajne komponente uspešnog društvenog razvoja. Takav razvoj nužno je doveo i do pokretanja rasprava o zakonskoj regulativi volonterskog rada i pokretanja inicijativa za predlaganje odgovarajućih pravnih okvira za volontiranje. Zahtevi nevladinih organizacija se, pre svega, odnose na:

- zaštitu i vrednovanje volonterskog rada;
- jasno razlikovanje volonterskog rada od plaćenog rada i radnog odnosa, kao i od nedozvoljenih oblika plaćenog rada („rad na crno“);
- zaštitu volontera i korisnika volonterskih usluga od eventualne štete;
- povoljni poreski tretman volonterskih aktivnosti.

Međutim, angažman nevladinih organizacija nije se zaustavio samo na raspravama i zahtevima za pravno regulisanje volonterizma. Koristeći upravo volonterski rad i angažman svojih članova i aktivista, a delimično i donatorska sredstva, grupa vojvodanskih nevladinih organizacija okupljenih u **Inicijativi IZVoR** organizovala je pripremu *Prednacrtu zakona o dobrovoljnom radu (volontiranju)*. Pripreme su počele organizovanjem radionica na kojima su ispitivane potrebe i zahtevi volontera i njihovi stavovi u pogledu zakonske regulative. Radionice su obuhvatile različite regione u Srbiji. Nakon toga je formirana radna grupa koju su činili pravni eksperti (univerzitetski profesori i eksperti iz oblasti međunarodnog neprofitnog prava), predstavnici nevladinih organizacija i predstavnici određenih pokrajinskih se-

kretarijata. Radni tekst prednacrtu koji je pripremila radna grupa bio je predmet rasprave na regionalnim skupovima u više od 10 gradova širom Srbije, na kojima su, pored predstavnika nevladinih organizacija, učestvovali i predstavnici lokalnih samouprava i drugih zainteresovanih institucija iz lokalnih zajednica. Zatim je Prednacrt zakona upućen nadležnim organima AP Vojvodine, koji su izrazili spremnost da isti bude dostavljen Narodnoj skupštini od strane skupštine APV kao ovlašćenog predlagača. Međutim, zbog raspisivanja izbora 2008. godine, ova procedura nije sprovedena do kraja, odnosno pripremljeni zakonski projekat nije dostavljen Narodnoj skupštini.

Prednacrt zakona o dobrovoljnom radu (volontiranju) pripremljen u organizaciji Inicijative IZVoR sadrži odredbe o tome šta je volontiranje, ko može da bude volonter, o maloletnom licu kao volonteru, formi i sadržaju ugovora o volontiranju, prestanku ugovora, pravima i obavezama volontera, naknadi eventualne štete, kao i odredbe o tome da se zaključivanjem ugovora o volontiranju ne gube prava po osnovu nezaposlenosti i odredbe o volonterskoj knjižici (kao javnoj ispravi koja sadrži podatke o trajanju volonterskog angažmana, vrsti volonterske usluge i obuci koju je volonter stekao tokom volontiranja). Ovaj tekst, prema prevladajućim ocenama koje su se mogle čuti tokom pomenutih rasprava, zadovoljava zahteve organizatora volonterskog rada i volontera za jednostavnom i jasnom regulativom, koja ne bi izazivala prevelike dodatne troškove i administriranje i time destimulisala ovu vrstu filantropije.

Početakom 2009. godine **Ministarstvo rada i socijalne politike** ponudilo je na javnu raspravu *Radni tekst Nacrtu zakona o volontiranju*, pripremljen od strane radne grupe koju je formiralo to ministarstvo. Nacrt sadrži odredbe o pojmu volontiranja, volonteru, organizatoru volonterskog rada i korisniku volontiranja, načelima volontiranja, uslovima za

⁹ Pojam ovog ugovora utvrđen je članom 749, koji glasi:

„(1) Ugovorom o nalogu obavezuje se nalogoprimalac prema nalogodavcu da za njegov račun preduzme određene poslove.

(2) Istovremeno se nalogoprimalac ovlašćuje na preduzimanje tih poslova.

(3) Nalogoprimalac ima pravo na naknadu za svoj trud, osim ako je drukčije ugovoreno ili proizlazi iz prirode međusobnog odnosa.“

volontiranje, ugovoru o volontiranju, pravima i obavezama volontera i organizatora volontiranja, Agenciji za volontiranje, evidenciji o volontiranju i o nadzoru.

Nažalost, čini se da rešenja ponuđena u ovom tekstu ne uvažavaju u dovoljnoj meri činjenicu da je volontiranje privatno-pravni (a ne javno-pravni) institut, odnosno da je volontiranje područje privatnog i autonomnog delovanja pojedinaca i da intervencija države u ovoj oblasti treba da bude ograničena na regulisanje onih pitanja za koja postoji prepoznatljiv i opravdan javni interes da se uredi zakonom.

Takođe, nije se vodilo računa da se ova, sada neregulisana oblast, ne „prereguliše“, odnosno da se za subjekte koji se javljaju kao organizatori volonterskog rada i za same volontere ne postave obaveze koje bi, suvišnim administriranjem ili na drugi način, otežavale ili usporavale ostvarivanje osnovnog cilja zbog koga se angažuju volonteri. Naprotiv, čini se da mnoga od Nacrtom predloženih rešenja mogu znatno da otežaju ostvarivanje tog cilja, postavljajući nesrazmerne i neopravdane obaveze i troškove, kako za volontere i organizatore volonterskog rada, tako i za državu i njen budžet.

Ovo poslednje se naročito odnosi na odredbe o Agenciji za volontiranje, koje otvaraju i niz drugih pitanja koja mogu imati ozbiljne posledice po organizatore volonterskih aktivnosti. Posebno su problematične odredbe o upisu u registar, koje je neophodno da bi se steklo „svojstvo organizatora volontiranja“, a da pri tom nisu predviđeni uslovi za taj upis, posledice organizovanja volonterskih aktivnosti bez tog upisa, kao ni sadržaj registra i postupak upisa. Brojne druge odredbe Radnog teksta takođe sadrže nejasna i/ili neadekvatna rešenja, od kojih su neka takva da, umesto podsticajnog, mogu da imaju negativni efekat, sa potencijalom da potpuno uguše volonterski rad.

Zaključak

- Propisi koji važe u Srbiji priznaju činjenicu dobrovoljnog rada u korist drugog ili za opšte dobro, ali ne postoji propis koji bi takav rad regulisao na opšti način. Volonteri i volontiranje se u propisima koji važe u Sr-

biji spominju samo u smislu obavljanja obavezne prakse bez zasnivanja radnog odnosa i bez naknade za rad, radi sticanja uslova za polaganje stručnog ispita.

- U nedostatku propisa koji bi na opšti način regulisao dobrovoljno, organizovano i besplatno pružanje usluga drugima ili u opštem interesu, na odnos između volontera i organizatora volonterskih usluga mogu se primeniti pravila Zakona o obligacionim odnosima.
- Neka rešenja iz Zakona o radu i Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti formulisana su tako da bi njihovo usko tumačenje moglo da ima negativne posledice i za organizatora volonterskog rada i za samog volontera. Stoga je potrebno da se, odgovarajućim izmenama ovih zakona, onemogući takvo tumačenje tih odredaba. Drugim rečima, potrebno je da se te odredbe preformulišu tako da bude jasno da se predviđene sankcije odnose na tzv. „rad na crno“, a ne na volonterski rad.
- Dugoročno, najbolje rešenje bi, možda, bilo donošenje zakona kojim bi se na opšti način regulisao volonterski/dobrovoljni rad, tako što bi se isti jasno razlikovao od radnog odnosa i od rada van radnog odnosa koji se obavlja radi ispunjavanja obaveze ili uslova koji je utvrđen nekim drugim propisom, i regulisala neka druga pitanja od značaja za volontere, organizatore volonterskog rada i korisnike volonterskih usluga. Pri koncipiranju takvog zakona bi, međutim, trebalo voditi računa da se ova, sada neregulisana oblast, ne „prereguliše“, odnosno da se za subjekte koji se javljaju kao organizatori volonterskog rada i za same volontere ne postave obaveze koje bi, dodatnim troškovima, suvišnim administriranjem ili na drugi način, otežavale ili usporavale ostvarivanje osnovnog cilja zbog koga se angažuju volonteri. Bilo bi vrlo korisno i racionalno da se, prilikom rada na regulisanju ovih pitanja, u većoj meri uvažavaju znanja i iskustva nevladinog sektora.

Ko se bavi volonterstvom u Srbiji?

Na putu smo da saznamo...

Ko se bavi volonterstvom u Srbiji?

Na Putu smo da saznamo...

Dušica Trnavac

Svako poglavlje u ovoj knjizi započinje nekom izjavom o volonterstvu. Tako će biti i ovog puta.

Volonterstvo ili dobrovoljni rad je način na koji se građani mogu uključiti u društvo i doprineti promenama u načinu života, kako sopstvenog, tako i života lokalne zajednice.

Volonteri su jedan od važnijih činilaca svake države, a postoji mnogo primera da volonteri i volonterstvo doprinose izgradnji socijalnog i ljudskog potencijala, da povećavaju uključ enje građana u socijalni razvoj, da doprinose pomirenju i obnovi i da služe kao sredstvo u tzv. „doživotnom učenju“ realizacijom svojih ideja i programa... Pored ovoga, volonterstvo i volonteri, u svakoj državi predstavljaju ogroman potencijal znanja i veština zbog poznavanja lokalnih problema i ljudi koji jačaju socijalne veze u društvu.

Volontiranje je u nekim zemljama uređeno na sledeći način:

- **ustanovljenim oblicima volonterskog rada (kroz organizacije civilnog društva, javne institucije, servise i sl.),**
- **zakonskim okvirom, i**
- **prepoznavanjem volonterstva od strane državnih i javnih institucija, politikom koja treba da doprinese strateškom kreiranju uslova za razvoj volonterstva.**

U nameri ostvarenja cilja „*doprineti javnom poštovanju i vrednovanju volonterskog rada, kao i prepoznavanju mogućnosti i potencijala koje volonterski rad uključuje kao značajan resurs za razvoj društva i svakog pojedinca u njemu*“, u okviru projekta „*Definišimo i afirmišimo volontere*“, sprovedi smo između ostalih i aktivnost: anketiranje volonterske javnosti među organizacijama civilnog društva (OCD).

Naime, u trenutku kada je veoma aktuelan proces zakonskog regulisanja volonterskog rada u Srbiji, zapitali smo se: *Da li iko zna kolika je i kakva volonterska javnost u Srbiji?*

Koliko je organizacija koje se bave volonterstvom u Srbiji? Na koji način? Kakvi su njihovi volonterski programi? Koliki su uticaji tih programa na promene? Ko su zainteresovane strane u volonterskim programima? Koliko je organizatora volontiranja u Srbiji?

Kakve su potrebe za uključ enjem volontera? Kavi su metodi i mehanizmi upravljanja volonterima? Šta je i koga potrebno „zaštiti“, motivisati, uključ iti?

Ko su korisnici volonterskih programa u Srbiji?

Ako ne znamo ko i kako, ako ne razumemo prirodu, specifičnosti i osobenosti tradicije volonterstva u Srbiji, ako ne pitamo one koji se volonterstvom bave u praksi – na koji način ćemo urediti „volontiranje u Srbiji“?

I, šta posle „Zakona o volontiranju“?

Kolika je „ciljna grupa“ Zakona o volontiranju?

Možda svi građani Srbije – svi mogu biti volonteri ukoliko žele!

Ali, ko će im ponuditi i stvoriti prostor za njihov lični i dobrovoljni doprinos razvoju društvu u celini? Država, lokalne zajednice, organizacije civilnog društva, javne institucije...

Koje i na koji način?

O ciljnoj grupi i metodologiji anketiranja

Ono što želimo da istaknemo na početku je da smo u periodu od 27. 01. do 25. 02. 2009. sproveli ANKETIRANJE organizacija civilnog društva u Srbiji, putem upitnika.

Nije bilo u pitanju istraživanje, niti smo u ovu aktivnost ušli sa određenim hipotezama i očekivanim rezultatima.

Jedini cilj ovog anketiranja bio je da započnemo proces evidentiranja, za sada samo, organizacija civilnog društva koje se na neki način bave volonterstvom. Rezultati do kojih smo došli omogućili su nam da postavimo prvu elektronsku bazu „volonterskih organizacija“, koja je otvorena za sve one do kojih iz nekog razloga nije došla informacija o našim namerama. Takođe, verujemo da će se ta baza menjati. Voleli bismo da se uvećava, što brojem novih organizacija civilnog društva, ali i javnih institucija i drugih zainteresovanih organizatora volonterskih programa u Srbiji.

Nismo želeli da vršimo selekcije, da proglašavamo kriterijume po kojima bi organizacije ispunjavale uslov da budu – i volonterske organizacije. Nismo, jer smatramo da je to deo zajedničkog dogovora, a pre nego što bi se dogovarali potrebno nam je da znamo sa kim se dogovaramo i sa kojim ciljem.

Jednostavno, pitali smo: **Da li se organizacija izjašnjava kao volonterska?**

Pozitivno su se izjasnile 42, od ukupno 62 organizacije koje su se odazvale našem pozivu.

Informacija je bila prosleđena na preko 1000 adresa. Mehanizmi komunikacije bili su složeni, a trudili smo se da obuhvatimo što je moguće veću javnost OCD u Srbiji.

Izdvojićemo neke od mnogih puteva u procesu informisanja i pozivanja OCD da učestvuju u anketiranju:

- Sve Kontakt organizacije civilnog društva za implementaciju Strategije za smanjenje siromaštva u Republici Srbiji, koje su prosleđile poziv svim OCD po svojim klasterima (što obuhvata više od 500 organizacija u Srbiji).
- Federacija nevladinih organizacija Srbije, FENS (putem elektronske liste).

- Centar za razvoj neprofitnog sektora, CRNPS (putem elektronskog informatora „Nedeljni pregled vesti o nevladinim organizacijama“).
- Ekološke organizacije (putem elektronske liste volvox-scg@yahoo.com i direktorijuma Regionalnog ekološkog centra, RECa).
- Sektor mladi (kroz infrastrukturu Ministarstva omladine i sporta, preko 150 organizacija).
- Dosadašnje partnere MIS-a u volonterskim projektima i inicijativama (Radna grupa kroz projekat „Definišimo i afirmišimo volontere“, „Palas grupa“ sa IZ-VoR inicijativom, Crvenim krstom i dr., ukupno preko 50 organizacija).
- Savez izviđača Srbije (oko 120 organizacija).
- Balkanski fond za lokalne inicijative, BCIF (putem elektronske liste).
- Interni komunikacioni kanali Mladih istraživača Srbije.

Baza volonterskih organizacija uključila je samo one organizacije koje su se izjasnile kao volonterske. Profile tih organizacija i kratke informacije o specifičnostima njihovog bavljenja volonterstvom naći ćete u nastavku ovog poglavlja.

U elektronskoj bazi možete naći znatno širi prikaz profila organizacije, sa informacijama o godinama postojanja organizacije, primarnoj ciljnoj grupi, broju članova, poljima delovanja.

Svrha posebnog dela upitnika (*O volontiranju u vašoj organizaciji*) bila je da se dođe do uvida u nivoe uključenja volontera u rad organizacija i u vrstu volonterskih programa. Te informacije mogu biti korišćene u analizi potrebnoj za razvoj politike volontiranja u Srbiji kao osnova (uz neophodnu nadogradnju) u odnosu na početna pitanja – *Koji su oblici volonterskog rada u Srbiji?* i *Šta je to što jednu organizaciju može deklarirati kao volontersku?*

Rezultati ankete u vezi sa volontiranjem u organizaciji

Ovde želimo da vam predstavimo brojučano odgovore na postavljena pitanja u anketi. **Prvi broj** je rezultat odgovora 42 organizacije koje su se izjasnile kao volonterske, dok su (brojevi i izjave) u zagradi odgovori 20 organizacija koje se nisu izjasnile kao volonterske.

■ Volonterima u organizaciji nazivaju:

- 30 (6) – Članove/aktiviste
- 25 (6) – Učesnike aktivnosti
- 12 (0) – Neplaćena lica

Druge osobe, koje:

- rade na pripremi i realizaciji posebnih projekata.
- učestvuju u našim dobrotvornim, humanitarnim akcijama od opšte koristi za sve.
- poneke stručne saradnike i počasne članove.
- se prijave na program volontiranja.
- za svoje angažovanje ne dobijaju novčanu nadoknadu a u kontinuitetu doprinose radu organizacije i uključene su u realizaciju programa i projekta organizacije a ne samo jednokratnih akcija.
- (-) angažujemo za unapred definisane i specifikovane pozicije i poslove, koji nisu honorarisani, a neophodni su za realizaciju povremenih projektnih i/ili stalnih programskih aktivnosti.
- (-) dobrovoljnim radom doprinose realizaciji misije organizacije.
- (-) su regrutovane sa ciljem da volontiraju kod naših korisnika.
- (-) osobe povremeno honorarno angažovane.
- (-) su uključene u realizaciju projekata, pomažu u radu organizacij.

■ Način na koji volonteri učestvuju u radu organizacije:

- 39 (18) – Učestvuju u aktivnostima
- 18 (2) – Predlažu aktivnosti koje drugi osmišljavaju
- 33 (9) – Osmišljavaju i planiraju aktivnosti

- 21 (7) – Učestvuju u donošenju odluka
- 19 (5) – Učestvuju u strateškom planiranju organizacije
- 25 (9) – Predstavljaju i zastupaju organizaciju

Na neki drugi način:

- dobrovoljni rad studenata fakulteta političkih nauka.
- seminari, radionice, radni kampovi.
- zavisno od naših aktivnosti i sposobnosti naših volontera različiti su i načini njihovog učešća u radu našeg udruženja.
- volontiranje u organizaciji povremeno predstavlja stručno usavršavanje studenata ili angažovanje za potrebe odrađivanja stručne prakse na fakultetu.
- svi nabrojani vidovi učešća volontera/ki postoje u različitom obimu i to zavisi uglavnom od afiniteta, mogućnosti i inicijative samih volontera/ki.
- (-) volonteri su mladi koji su obično angažovani na deljenju humanitarne pomoći, lepljenju plakata, angažovanju vršnjaka, davanju inovativnih predloga.
- (-) prolaze različite obuke i obavljaju stručnu praksu (u okviru osnovnih i postdiplomskih studija)
- (-) stručno se usavršavaju.

■ Način i vremenski period na koji angažuju volontere:

- 34 (15) – individualno
- 11 (8) – kolektivno
- 14 (5) – za jednodnevne aktivnosti
- 17 (7) – kratkoročno (kraće od 1 meseca)
- 8 (5) – srednjeročno (kraće od 3 meseca)
- 25 (9) – dugoročno (duže od 3 meseca)
- vremenski period je različit u zavisnosti od vrste programirane aktivnosti

■ **Osnov po kom se organizacija izjašnjava kao volonterska:**

- 20 – Organizacija ima volonterski program/sektor
- 5 – Organizacija ima volonterski centar/servis
- 21 – Organizacija ima bazu volontera
- 12 – Organizacija učestvuje u međunarodnim volonterskim programima
- 31 – Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti

Nešto drugo što nije navedeno:

- volonteri kod nas učestvuju u akcijama svojim dobrovoljnim pristankom.
- volonterski rad i angažovanje volontera u zavisnosti od projektnih potreba.
- nemamo plaćeno radno angažovano lice zbog nedostatka finansijskih sredstava, pa stoga smatramo da smo volonteri tj. da volonerski vodimo organizaciju.
- sve naše aktivnosti su volonterske.
- sve naše aktivnosti su volonterske i na dobrovoljnoj osnovi.
- volonterski rad je osnov u osnivanju i dosadašnjem radu društva. Većina naših aktivnosti se i sada obavlja volonterski.

■ **Glavna područja volonterskog rada, kojim se bave organizacije koje su učestvovala u anketiranju su:**

- 20 (4) – omladina i studenti
- 14 (2) – zaštita životne sredine
- 14 (2) – kultura i umetnost
- 12 (5) – promocija, zaštita i unapređenje ljudskih prava i sloboda
- 12 (5) – obrazovanje i istraživanja
- 10 (4) – izgradnja i razvoj lokalne zajednice
- 8 (3) – širenje kulture mira i nenasilja
- 7 (5) – socio-humanitarni problemi (zdravlje, mentalno zdravlje, krizne situacije...)
- 6 (5) – humanitarni rad
- 3 (2) – problemi izbeglica i raseljenih lica
- 3 (1) – zakonodavstvo, zastupanje i javna politika (think

thank)

- 1 (0) – unapređenje i zaštita poslovnih, profesionalnih i strukovnih interesa
- 1 (0) – osobe sa hendikepom
- 1 (0) – promocija, zaštita i unapređenje dečijih prava
- 1 (0) – pružanje psiho-socijalne podrške marginalizovanim grupama dece i mladih
- 0 (3) – promocija i zaštita ženskih ljudskih prava

Na posebni deo upitnika (*O volontiranju u vašoj organizaciji*) nisu odgovorile samo 3 organizacije.

Najveći odziv smo imali među organizacijama za mlade, čak 27 organizacija. U oblasti rada sa decom, u anketiranju je učestvovalo 8 organizacija. 4 organizacije koje se bave pitanjima osoba sa invaliditetom, 7 ekoloških organizacija, 9 organizacije koje se bave izbeglim i raseljenim licima, 2 organizacije koje se bave starima. Od organizacija koje se bave pitanjima Roma, javile su nam se 2 organizacije. U anketiranju su učestvovala još 3 organizacije koje se ne mogu svrstati eksplicitno ni u jednu od prethodnih kategorija.

Našli smo kao veoma korisno i zanimljivo:

Da se u odnosu na ukupan broj organizacija koje su se izjasnile kao volonterske (42), još 20 organizacija odazvalo anketiranju, uredno popunilo upitnike i u velikom broju slučajeva se izjasnilo zašto sebe ne smatraju volonterskom organizacijom. To nam ukazuje na veliku zainteresovanost OCD za pitanje volonterstva i njegovih elemenata i pojavnih oblika bez obzira na to da li je ono deo programske orijentacije organizacije. Navešćemo par vrlo interesantnih komentara.

„...je profesionalizovana organizacija koja do sada nije praktikovala korišćenje volonterskog rada. U slučaju promena u budućnosti svakako smo voljni da o njima pošaljemo informaciju.“

„Organizacija od osnivanja (2005) ima više STALNIH volonterskih pozicija koje su od suštinske važnosti za naš rad. Organizacija obavlja ulogu posrednika između osoba zainteresovanih za volontiranje i organizacija/institucija zainteresovanih za angažovanje volontera. (Ovo je dugoročna, ali povremena i uzgredna aktivnost i zato, još uvek nije definisana kao volonterski centar/servis). U procesu je pokretanje dugoročnog volonterskog programa.“

„Organizacija u projektnim aktivnostima uglavnom planira angažovanje volontera.“

„Organizacija nije volonterska, ali podržava razvoj volonterske politike u zajednici.“

Ima organizacija koje se nisu izjasnile kao volonterske, ali imaju volonterski program.

„Planiramo da okupimo organizacije koje rade s mladima i formiramo mrežu volontera u Pčinjskom regionu. S obzirom da je naša organizacija sastavljena od bugarske manjine, mislimo da će biti zanimljivo da se sreću mladi različitog na-

cionalnog sastava. Vodili smo neke razgovore sa udruženjima iz Vranja, ali ono što primećujemo je slaba motivisanost. Naše neiskustvo i nedostatak podrške je takođe prepreka. Sem toga, formirali smo grupu od 15 mladih koje kroz projekat koji trenutno realizujemo učimo da se više angažuju u javnom životu. Naš predlog da srednjoškolci pre polaska na fakultet volontiraju u organizacijama čija je delatnost srodna njihovom budućem zanimanju naišla je na dobar prijem kod institucija kao što su pošta, radio, apoteka, Dom zdravlja. Ova aktivnost bi trebalo da se realizuje na proleće.“

„Psihosocijalna podrška romskoj deci u učenju i socijalnoj integraciji. Postoji od 2004. godine.“

„Formalno nemamo volonterski program, ali već 10 godina imamo volontere koji su uključeni u razne projekte koje udruženje realizuje. Volonteri su postali sastavni deo naše organizacije, ali nikada nismo kroz organizovani program bavili se volonterima i volonterizmom.“

Dobrodošli u volontersku zajednicu Srbije!

Začetak baze volonterskih organizacija u Srbiji

Mladi istraživači Srbije

Mesto: Novi Beograd

Kontakti: office@mis.org.rs, 011 311 66 53

Osoba za kontakt: Tanja Petrović, generalni sekretar

Misija i ciljevi organizacije:

Moto MISa je „MISLI VELIKO, učini bar malo – pokreni lavinu“.

Vizija – da budu pokretačka snaga za sve kojima je cilj da planeta bude mirnije, zdravije i pravedije mesto.

Misija je da putem obrazovanja, vođeni naučnim saznanjima, doprinesu:

- razvoju volonterizma i promociji njegovih vrednosti,
- zaštiti i unapređivanju životne sredine, promovišući principe održivog razvoja,
- stvaralaštvu i aktivnijem delovanju mladih.

Mladi istraživači Srbije rad sa mladima zasnivanju na sledećim ciljevima:

- promocija i razvoj volonterskog pokreta i promovisanje volonterskih radnih kampova kao vida doprinosa rešavanju problema u lokalnoj zajednici, boljem razumevanju naroda i kultura, prijateljstvu i miru,
- stvaranje uslova za poboljšanje položaja mladih i realizaciju omladinskih inicijativa, kao i zalaganje za adekvatnu verifikaciju i afirmaciju rezultata koje ostvaruju mladi,
- podizanje svesti o potrebi zaštite i očuvanju životne sredine kao izvorne vrednosti, u kontekstu održivog razvoja,
- popularizacija naučno-istraživačkog rada i stvaralaštva među mladima,
- pravovremeno obrazovanje i razvijanje životnih navika u skladu sa zdravom prirodom i u harmoniji sa socijalnom okolinom,

- razvijanje saradnje sa srodnim organizacijama u zemlji i inostranstvu, a posebno u regionu JI Evrope.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program, volonterski servis, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. Od 1990. godine Mladi istraživači Srbije imaju Volonterski servis Srbije koji se bavi programima kratkoročnog, srednjoročnog i dugoročnog volontiranja. Svake godine razmene oko 1000 volontera na programima u Srbiji i širom sveta. Godišnje organizuju oko 20 međunarodnih kampova u Srbiji na kojima učestvuju strani volonteri, a domaćim volonterima ponude oko 2500 volonterskih kampova u svetu. Servis se bavi i razmenom EVS volontera. Organizacija je poznata po uključivanju volontera u ekološke kampanje i projekte, radu na uvođenju volontiranja u školske institucije, realizaciji volonterskih programa za izgradnju prekogranične saradnje na Balkanu, prvim programima za volontiranje zaposlenih u Srbiji, kao i po učešću u razvoju volonterske politike na nacionalnom i evropskom nivou.

K-town group

Mesto: Kosjerić

Kontakti: ktowngroup@gmail.com, 064 220 43 34

Osoba za kontakt: Predrag Diković, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

K-Town Group je grupa građana Kosjerića, uglavnom mladih, koja je okupljena 1996. i od tada je uključena u različite aktivnosti u ovom mestu i regionu sa najjačim ciljem u afirmisanju kulture i umetnosti, ali i zaštiti i unapređenju ljudskih prava i sloboda.

Ciljevi K-Town Group su promocija, zaštita i unapređenje ljudskih i političkih prava i sloboda, razvoj ekoloških ljudskih prava, a posebno afirmisanje kulturnih potencijala zajednice kroz podsticanje individualne kreativnosti i samosvesti, kao i iniciranje i organizovanje različitih vidova kulturnih i umetničkih akcija u lokalnoj zajednici i regionu, edukacija stanovništva kroz tribine, seminare i predavanja iz raznih oblasti života i nauke, podsticanje razvoja institucija civilnog društva, širenje međuljudske tolerancije i razumevanja

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. 7. godina organizuje volonterske kampove.

Volonterski centar Vojvodine

Mesto: Novi Sad

Kontakti: office@volontiraj.rs, 021 549 197, 063 118 28 00

Osoba za kontakt: Jelena Poučki, izvršna direktorka

Misija i ciljevi organizacije:

Vizija – Stabilno društvo u kome se svi slobodno krećemo, imamo jednake mogućnosti za obrazovanje i pristup informacijama, a zasnovano na solidarnosti, miru, ljubavi, prihvatanju različitosti i životom u skladu sa prirodom.

Misija – Volonterski centar Vojvodine nastoji da volonterizam bude prepoznat i priznat kao sredstvo izgradnje pojedinca i društva organizovanjem volonterskih aktivnosti i širenjem vrednosti volonterizma među ljudima.

Ciljevi:

- Volonterizam prepoznat i primenjen kao sredstvo izgrađivanja pojedinca i društva.
- Doprinos poboljšanju sistema vrednosti u društvu.
- Informisanje i podsticanje celokupnog društva na očuvanje životne sredine i na život u skladu sa prirodom.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. Lokalni volonterski servis u Novom Sadu, postoji od 2006. godine.

Volonterski centar

Mesto: Niš

Kontakti: danet@bankerinter.net, 018 244 995

Osoba za kontakt: Jelena Golubov-Todorović, predsednica

Misija i ciljevi organizacije:

Misija organizacije je promocija i unapređenje volonterskog rada kroz pružanje psiho-socijalne podrške marginalizovanim grupama dece i mladih, organizovanjem humanitarnih akcija i drugih aktivnosti.

Cilj centra je da se mladi kroz konkretne akcije aktivnije uključe u rešavanje problema u lokalnoj zajednici i na taj način doprinesu poboljšanju uslova života u njoj.

Aktivizam će biti ispoljen kroz različite stvaralačke oblasti i kvalitetno provođenje slobodnog vremena volontera i dece i mladih iz marginalizovanih društvenih grupa. Deca i mladi iz osetljivih grupa se osnažuju za aktivno učestvovanje u društvu, kroz stvaralaštvo i kreativni razvoj.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti. Redovni volonterski programi namenjeni su marginalizovanim grupama dece i mladih u lokalnoj sredini, i postoje od 2005. godine.

Pokret gorana i volonterski centar Vojvodine

Mesto: Sremski Karlovci

Kontakti: office@pokretgorana.org.rs, 021 881 027, 451 788

Osoba za kontakt: Aleksa Jeftić, potpredsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Vizija – Društvo u kojem su zaštita životne sredine i volontizam osnovne vrednosti i sredstva za razvoj i unapređivanje pojedinaca i društva u celini. Društvo u kojem se rešavanje problema i zadovoljavanje potreba zajednice odvija kroz interaktivnu saradnju građana svih uzrasta različitih nacionalnih, verskih, političkih, kulturnih i ostalih uverenja.

Misija – Unapređivanje pojedinaca i društva, rešavanje problema i zadovoljavanje potreba zajednice organizovanjem aktivnosti za očuvanje prirodnih vrednosti i različitih vidova volonterskog rada, u kojima svoj doprinos mogu dati svi zainteresovani građani, nezavisno od njihove starosne dobi ili geografske pripadnosti.

Ciljevi:

1. Promovisanje i organizovanje aktivnog rada na očuvanju životne sredine
2. Razbijanje predrasuda, razvijanje svesti o toleranciji, solidarnosti, miru, zajedništvu, ličnom i društvenom napretku kroz organizaciju i promovisanje volonterskog rada
3. Edukacija dece i mladih i njihovo aktivno učešće u razvoju društva

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, volonterski centar/servis, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. Dugoročni programi su „EVS – Evropski volonterski servis“ od 2005. godine i „RIVERSEE“ od 2005. godine.

Volonterski centar Kragujevac

Mesto: Kragujevac

Kontakti: amnbonafides@ptt.rs, 034 373 260

Osoba za kontakt: Suzana Mladićević, koordinator

Misija i ciljevi organizacije:

Misija je da se građani udružuju radi promovisanja volonterskog rada i doprinosa rešavanju problema, zadovoljavanju potreba i poboljšanju kvaliteta života svih građana, a posebno ranjivih grupa i pojedinaca u lokalnoj zajednici, bez obzira na polnu, domicilnu, socio-ekonomsku, kulturnu, obrazovnu, nacionalnu, versku, političku, generacijsku i drugu pripadnost.

Ciljevi:

- Promovisanje volonterskog rada
- Podrška i doprinos u rešavanju problema i zadovoljavanju potreba dece i drugih ranjivih grupa i pojedinaca
- Unapređenje kvaliteta života u lokalnoj zajednici kroz afirmaciju i podsticanje učešća građana u razvoju lokalne zajednice
- Bolje povezivanje građana sa institucijama
- Povezivanje institucija u cilju pružanja kvalitetnijih usluga građanima.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, volonterski centar/servis, bazu volontera, i sprovodi volonterske aktivnosti. Volonterski program za 2008. godinu predviđa projekat „Stariji brat, starija sestra“, projekat inkluzije dece sa posebnim potrebama u dečijoj ustanovi „Nada Naumović“, aktivnosti besplatnog friziranja, frizera volontera u klubu mladih osoba sa invaliditetom.

Centar za omladinski rad

Mesto: Novi Sad

Kontakti: czor@czor.org, 021 662 16 01

Osoba za kontakt: Danijela Radić, izvršna direktorka

Misija i ciljevi organizacije:

Misija Centra za omladinski rad je razvoj, sprovođenje i promovisanje omladinskog rada i politike za mlade sa ciljem poboljšanja položaja mladih u društvu.

Ovo ostvarujemo kroz edukativne programe usmerene na lični i socijalni razvoj mladih, kao i kroz njihovo aktivno učešće u zajednici.

U cilju ostvarenja naše misije, saradujemo sa civilnim organizacijama i institucijama na svim nivoima.

Ciljevi organizacije:

- Obuka budućih omladinskih radnika i radnica kroz akreditovane kurseve i osnovne studije
- Osnaživanje volonterskih struktura i omladinskog liderstva kroz održive volonterske programe
- Povećanje učešća marginalizovanih grupa i kreiranje programa prema njihovim potrebama i narušenim pravima i slobodama
- Kreiranje nacionalne asocijacije praktičara i praktičarki omladinskog rada
- Zagovaranje za priznavanje i prepoznavanje zanimanja omladinski radnik/ca u zajednici

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. Dugoročan volonterski program „Izgradnja kapaciteta za volontere i omladinske lidere“, program Družilište.

Association des Etats Généraux des Etudiants de l'Europe - Beograd

---

Mesto: Beograd

Kontakti: beograd@aegee.org, 011 318 30 27

Osoba za kontakt: Ivana Slemenšek, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

AEGEE Europe (Association des Etats Généraux des Etudiants de l'Europe) predstavlja najveći multidisciplinarni Evropski studentski forum koji okuplja preko 250 univerziteta, iz više od 45 zemalja širom Evrope i preko 15 000 njihovih studenata. Osnovan je u Parizu 1985. godine i ima volonterski, nevladin i neprofitni karakter sa ciljem promovisanja ideje Evrope bez granica i univerzalnog visokog obrazovanja dostupnog svima. Jedan od osnovnih ciljeva AEGEE Beograda je oduvek bio da predstave Beograd u njegovom najboljem svetlu, kao evropsku metropolu koja, uprkos svim poteškoćama, ne zaostaje za ostatkom Evrope.

Volonterski program:

Organizacija učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. „Summer University“ i „Travelling Summer University“ program u kome učestvuju od svog osnivanja (1995), a na međunarodnom nivou on funkcioniše od 1987.

Društvo istraživača „Vladimir Mandić - Manda“

Mesto: Valjevo

Kontakti: istrazivaci@istrazivaci.rs, 014 224 911

Osoba za kontakt: Andrija Marjanović, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Misija Društva istraživača „Vladimir Mandić – Manda“ je da okuplja mlade ljude koji žele da usavršavaju sebe i okolinu, da primenjuju stečena znanja, boravkom u prirodi i delova-

njem u društvu, bavljenjem naučno-istraživačkim radom i kreativnim korišćenjem slobodnog vremena.

Opšti ciljevi:

- Iniciranje i podrška u organizovanju obrazovnih programa za mlade.
- Popularizacija naučno-istraživačkog rada i stvaralaštva među mladima.
- Podsticaj mladima da budu aktivni i uzmu učešće u organizovanom delovanju.
- Podizanje svesti o potrebi zaštite i doprinos očuvanju životne sredine i istorijsko-kulturnog nasleđa u kontekstu održivog razvoja.
- Promocija i podrška razvoju volonterizma kao doprinos rešavanju problema u lokalnoj zajednici, boljem razumevanju naroda i kultura, prijateljstvu i miru.
- Stvaranje uslova za poboljšanje položaja mladih i realizaciju omladinskih inicijativa kao i zalaganje za adekvatnu verifikaciju i afirmaciju rezultata koju ostvaruju mladi.
- Razvijanje saradnje sa, po delatnosti, srodnim organizacijama, kao i lokalnim zajednicama, u zemlji i inostranstvu.
- Razvijanje životnih navika boravka u prirodi kod mladih.
- Aktivno učešće u životu grada Valjeva i njegove afirmacije.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti.

PAAD centar za sociokulturološke izuzetnosti

Mesto: Novi Bečej

Kontakti: grupapaad@yahoo.com, 063 34 84 30

Osoba za kontakt: Saša Dujin, menadžer

Misija i ciljevi organizacije:

Afirmacija kulture i umetnosti mladih i razvoj građanskog društva uz poštovanje principa savremenih demokratskih društava kao što su pravda, interkulturalnost, mulikulturalnost, poštovanje na polnu, versku, nacionalnu, socijalnu, zdravstvenu, nacionalnu, seksualnu ili bilo koju drugu različitost

Volonterski program:

Organizacija učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti.

Omladinski parlament grada Novog Pazara

Mesto: Novi Pazar

Kontakti: omladinci_np@yahoo.com, 020 311 282

Osoba za kontakt: Safet Šaćirović, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Omladinski parlament grada Novog Pazara je organizacija koja reprezentuje srednjoškolce, studente i omladince grada Novog Pazara bez obzira na političko opredeljenje. Aktivno radi na podizanju političke svesti kod mladih ljudi.

Program parlamenta se zasniva na više ideja, ali osnovne su promocija demokratskog društva, promocija ljudskih prava, sloboda, tolerancije, uvažavanja različitosti, implementacija participativnih modela kao uslov razvoja civilnog društva i podrška marginalizovanim grupama mladih ljudi, a kroz organizovanje raznih oblika naučnih, kulturnih, sportskih, kao i drugih vidova samoostvarivanja učenika, studenata.

Cilj je da kod učenika, studenata razvijaju znanja, veštine i

stavove koji će im omogućiti nesmetano funkcionisanje i rad. Omladinski parlament se bavi i organizovanjem humanitarnih i dobrotvornih akcija. Organizovao je do sada niz akcija među kojima su bile najznačajnije one pod sloganom: „Pomozimo osobama sa invaliditetom“ i „Promene se dešavaju, izađimo im u susret“.

Moto je: „Evropa je spona među ljudima, možda i jedina“..

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti, ali nema dugoročan volonterski program.

Vega omladinski centar

Mesto: Novi Beograd

Kontakti: vegayc@gmail.com, 064 292 40 78

Osoba za kontakt: Dubravka Obradović, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Misija organizacije je da proširi socijalnu svesnost mladih ljudi, kao i njihovo razumevanje kultura koje ih okružuju i to kroz:

- inicijaciju projekata koji će da omoguće kreativnu socijalizaciju mladih, bilo kroz direktan angažman, diskusiju ili motivaciju za razvoj sopstvenih akcija;
- podrže društvenu, kulturnu i ekološku svesnost mladih ljudi i pomognu u boljem razumevanju kultura koje ih okružuju;
- pomognu razvoj kreativnosti i kritičkog mišljenja mladih ljudi kroz različite programe;
- podrže njihovu integraciju u međunarodnu zajednicu pružajući im mogućnost da uspostave kontakt sa mladim ljudima – širom sveta kroz programe razmene i volontiranja.

Ciljevi:

- Osnivanje Centra za istraživanje vizuelnih kultura (CIVK) koji će promovisati ideje kroz edukativne programe i produkciju vizuelnih radova;

- Osnivanje Centra za kulturnu razmenu koji će mladim ljudima omogućiti pristup informacionim servisima i pomagati im u stvaranju i realizaciji sopstvenih projekata;
- Pružanje informacija o Youth in Action programu i drugim mogućnostima aktivnog učestvovanja u društvu.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, volonterski centar/servis i učestvuje u međunarodnim volonterskim programima. Od marta 2008.godine, Vega omladinski centar je akreditovana za slanje i primanje volontera u okviru EVS akcije „Youth in Action“ programa EU.

Unija srednjoškolaca Srbije

Mesto: Beograd

Kontakti: unss@verat.net, 011 264 18 10

Osoba za kontakt: Milica Bojić, član UO

Misija i ciljevi organizacije:

Unija srednjoškolaca Srbije bavi se pitanjima koja se tiču učenika srednjih škola pružajući im mogućnost da se informišu, edukuju i afirmišu kroz kulturne, edukativne, sportske i druge aktivnosti, realizacijom različitih projekata. Unija srednjoškolaca Srbije motiviše mlade i podstiče njihov aktivizam, jača kapacitete učeničkih parlamenata, pruža priliku mladima da sami realizuju svoje ideje kroz projekte i promoviše razvoj kreativnosti i kvaliteta kulturnog života. UNSS zastupa srednjoškolce Srbije na nacionalnom, regionalnom i nivou Evrope.

Ciljevi:

- Prepoznavanje i institucionalizacija učeničkih prava.
- Zaštita prava srednjoškolaca.
- Demokratizacija učeničkih institucija.
- Osnaživanje i jačanje kapaciteta učeničkih parlamenata.

- Rad na obrazovanju srednjoškolaca kroz seminare i radionice.
- Motivacija i podsticanje aktivizma među mladima.
- Pružanje prilike srednjoškolcima da sami ostvare svoje projekte i zamisli.
- Afirmacija mladih i perspektivnih umetnika.
- Promocija pravih stvaralačkih vrednosti i kvalitetnog kulturnog života.
- Pomoć ugroženim srednjoškolcima.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti, ali nema dugoročan volonterski program.

Udruženje Građana Gradsko pozorište Ruma

Mesto: Ruma

Kontakt: gprtremafest@yahoo.com, 022 473 953

Osoba za kontakt: Zoltan Fridman,
koordinator projekata/sekretar/reditelj

Misija i ciljevi organizacije:

Gradsko pozorište Ruma, osnovano je 1994. god. sa ciljem da deluje kreativnim akcijama u oblasti kulture. Negovalo je klasičan pristup pozorištu da bi u susretu sa savremenim tendencijama, a naročito od osnivanja TREMA FEST-a 1998. godine, načinilo zaokret i proširilo svoje delovanje u sve oblasti građanskih inicijativa. Okuplja, u 6 sekcija, oko 100 aktivnih članova, saraduje i radi na edukaciji svojih umetničkih rukovodilaca, pokrenulo je nekoliko radionica, a u radu sa ciljnim grupama obrađuje teme od šireg značaja za lokalnu zajednicu. GPR neguje različite vidove teatarskih izraza, radi na animaciji pozitivnih građanskih akcija, planira osnivanje volonterskog centra, radi na umrežavanju i partnerskim regionalnim projektima. Okuplja zainteresovane grupe, pojedince i autore oko projekata i afirmiše njihov rad. Saraduje i pomaže srodnim organizacijama kulture. Ak-

tivno učestvuje u raznim humanitarnim akcijama i aktivnostima od značaja za lokalnu zajednicu i region.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. Dugoročni volonterski programi su 4. međunarodni volonterski radni kamp i 12. Art Trema fest; Volonterska praksa i preporuke mladih u volontiranju u lokalnoj zajednici; Participacija mladih, aktivizam i volonterizam u lokalnoj zajednici; u pripremi realizacija akreditovanih programa Volonterski rad u školi – aktivni učenici, aktivni građani i Volonterski menadžment u Saradnji sa UG Ukrštanje N. Sad.

Omladinsko Udruženje „GENERACIJA“

Mesto: Kanjiža

Kontakt: jene@panonnet.net, 024 874 077

Osoba za kontakt: Jene Apci, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

- pospešivanja i negovanja kulture kod omladine i svih građana;
- pospešivanja organizacija kulturnih, naučnih, muzičkih i zabavnih programa, kulturnih, naučnih i ekonomskih tribina, sportskih i drugih takmičenja seminara;
- uključivanja u evropske kulturne trendove, pospešivanja informisanosti i obrazovanja omladine;
- pospešivanja tolerancije među narodima i narodnostima;
- saradnje sa sličnim udruženjima i organizacijama u zemlji i inostranstvu;
- informisanja građana o kulturnim i javnim događajima putem publikacija ili na drugi način;
- izgradnje civilnog društva;

- organizovanja ostalih neprofitnih aktivnosti u vezi sa kulturnim i javnim životom;
- pospešivanja zaštite životne sredine;
- efikasne zaštite interesa omladine Kanjiže.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti.

Studentska unija Univerziteta u Novom Sadu

Mesto: Novi Sad

Kontakt: suunsovci@gmail.com, 021 635 08 21

Osoba za kontakt: Siniša Perić, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

U ostvarivanju svoje vizije, Studentska unija Univerziteta u Novom Sadu promovise svoju akademsku i društvenu orijentaciju među mladim ljudima i akademskom zajednicom. U tom smislu SUUNS je dinamična 'policy-making' organizacija, iz čijih će se stavova jasno očitavati kultura i vrednosti za koje se zalažu ne samo u sferi obrazovanja već i u društvu u celini. Zadatak je kreiranje obrazovnih politika na nivou pokrajinskih resora i stručnih radnih grupa koje će skupština usvajati a izvršni organi Unije promovisati kod ključnih aktera u oblasti visokog obrazovanja.

Ciljevi organizacije:

- zalaganje za zaštitu prava studenata na slobodno udruživanje i organizovanje;
- zalaganje za poboljšanje uslova studentskog života i rada;
- zalaganje za zaštitu studentskih interesa i unapređenje kvaliteta nastave;
- zalaganje za unapređenje kulturnih vrednosti;
- zalaganje za razvijanje demokratskih institucija;
- promovisanje opštih prava čoveka i građanina;
- razvijanje tolerancije među ljudima

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti. U okviru Youth in Action programa Evropske komisije, učestvujemo u EVS-u, Evropskom volonterskom servisu, od 2006. godine.

Fraktal

Mesto: Beograd

Kontakt: office@ngofractal.org, 011 324 33 72

Osoba za kontakt: Sonja Skarep, menadžer kancelarije

Misija i ciljevi organizacije:

Misija: rad na unapređenju komunikacije, jačanju poverenja i saradnje ljudi iz različitih društvenih i kulturnih sredina, osoba sa različitim religijskim i etničkim zaledem.

Mišljenja su, da misija treba da bude kratka i konkretna, ali dovoljno opsežna za sve kompleksnosti prošlosti i sadašnjosti, i nepoznate izazove koje donosi budućnost.

U suštini, ova misija daje odgovor na pitanje kako osigurati proces tranzicije od konflikta do saradnje i konačno integracije u regionu zapadnog Balkana.

Ciljevi:

- Obrazovanje, podizanje svesti i uključivanje u direktne aktivnosti mladih u regionu na temu evropske perspektive zapadnog Balkana.
- Praktična primena transformacije konflikta na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou.
- Podsticanje i osnaživanje civilnog demokratskog učesća, samozastupanja i aktivizma, sa posebnim fokusom na srpsku zajednicu na Kosovu.
- Davanje doprinosa povratku i reintegraciji interno raseljenih lica (IRL) na Kosovo.
- Naglašavanje i promovisanje regionalnih zajedničkih ciljeva, interesa i problema, kao što su: zaštita životne sredine, održivi razvoj, energetske izvori, migracija, ekonomsko tržište i sl.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera, učestvuje u međunarodnim volonterskim programima i sprovodi volonterske aktivnosti, ali nema dugoročan volonterski program.

Udruženje građana „Iskra - Loznica“

Mesto: Loznica

Kontakt: iskraloz@yahoo.com, 015 877 378

Osoba za kontakt: Nada Đurić, potpredsednica

Misija i ciljevi organizacije:

Misija UG „Iskra“ je angažovanje za zdrav život u zdravom okruženju, bolji i kvalitetniji život svih građana.

Ciljevi:

- promovisanje zdravih stilova života među stanovništvom, posebno osetljivim grupama gde spadaju – deca i mladi, zatim Romi, oboleli od raka, side..., deca u kolektivnom smeštaju, žene, stari;
- unapređenje svih preventivno-zdravstvenih i edukativnih aktivnosti za zaštitu od zaraznih nezaraznih ili hroničnih masovnih oboljenja isključivo u saradnji sa nadležnim organima;
- informisanje građana i popularizacija zdravstvenih problema radi omasovljavanja i podizanja kvaliteta borbe protiv njih;
- promovisanje održivog razvoja i znanja o biodiverzitetu, podizanje ekološke svesti stanovništva;
- angažovanje na ostvarivanju ekoloških prava i zakonitosti u društvu svih građana;
- angažovanje na ostvarivanju osnovnih ljudskih i građanskih prava različitih kategorija stanovništva;
- promovisanje prava na različitost i tolerancija na različitost;
- zagovaranje i implementacija multidisciplinarnog pri-

stupa u rešavanju problema osoba koje pripadaju osetljivim grupama ili pokazuju probleme u prilagođavanju u užem i širem socijalnom okruženju;

- angažovanje za razvoj lokalne zajednice;
- stvaranje baze podataka od značaja za ove aktivnosti i kategorije stanovništva i informisanje građana.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti.

Udruženje za lokalni razvoj „Kamenica“

Mesto: Kamenica

Kontakt: miticdej@gmail.com, 018 652 577

Osoba za kontakt: Dejan Mitić, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Održivi lokalni razvoj kroz identifikaciju i iskorišćenje lokalnih kapaciteta.

Volonterski program:

Organizacija angažuje volontere u zavisnosti od projektnih potreba, ali nema dugoročan volonterski program.

Odred izviđača „ZAVIČAJ 1093“ Vranje

Mesto: Vranje

Kontakt: koce@beotel.net, 017 417 963

Osoba za kontakt: Jovan Kocevski, starešina odreda

Misija i ciljevi organizacije:

Misija izviđaštva je da doprinese obrazovanju mladih ljudi, kroz sistem vrednosti zasnovan na skautskom Zavetu i Zakonu, da pomogne izgradnji boljeg sveta u kome su ljudi ostvareni kao pojedinci i imaju konstruktivnu ulogu u društvu.

Cilj delovanja Oreda je da:

- doprinosi razvoju svojih članova na dostizanju njihovih punih fizičkih, umnih, duhovnih i društvenih mogućnosti kao pojedinaca, kao odgovornih građana i kao članova njihove lokalne, nacionalne i međunarodne zajednice;
- podstiče svoje članove da tragaju za sopstvenom duhovnošću i razvijaju odgovornost za razvoj samog sebe;
- razvija kod članova ljubav prema prirodi i životu u njoj, razumevanje njenih zakona i uči ih da je čuvaju i uključuje ih u sve akcije zaštite životne sredine;
- svestrano vaspitava svoje članove i razvija kod njih pozitivne osobine kao što su: radnost, skromnost, kreativnost, komunikativnost, tolerantnost, istrajnost, snalažljivost, hrabrost, iskrenost, poštenje, štedljivost i smisao za život i rad u manjim i većim grupama;
- razvija kod svojih članova poštovanje drugih ljudi, prijateljstvo među ljudima i narodima i poštovanje njihovog ličnog, verskog i političkog ubeđenja.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor i sprovodi volonterske aktivnosti. Kao dugoročan volonterski program izdvaja „Program edukacije vodnika, vođa četa i načelnika kao i školovanje instruktora i izviđačkih predvodnika za rad sa mladim kategorijama“.

Republičko udruženje Srbije za pomoć osobama sa autizmom

Mesto: Beograd

Kontakti: autizamsrbija@sbb.co.yu, 011 339 10 51

Osoba za kontakt: Vesna Petrović, predsednik UO

Misija i ciljevi organizacije:

Stalno traženje sistemskih rešenja koja će omogućiti ostva-

rivanje prava osoba sa autizmom na adekvatnu dijagnostiku, obrazovanje, pravo na rad, zdravstvenu zaštitu, smeštaj, pomoć njihovim porodicama.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti.

Inkluzivni pokret

Mesto: Beograd

Kontakti: office@inkluzivnipokret.org, 011 328 33 63

Osoba za kontakt: Uroš Čubrović, izvršni direktor

Misija i ciljevi organizacije:

Vizija – Jednake mogućnosti za sve, društvo bez diskriminacije.

Misija – Rušenjem barijera, stvaranjem primera dobre prakse i zalaganjem za stvaranje novih politika prema marginalizovanim grupama rušimo hendikepe.

Inkluzivni Pokret je pokret mladih entuzijasta koji se svim silama bore protiv diskriminacije i netolerancije. U momentu kada raste deklarativno zalaganje za društvo bez diskriminacije broj primera diskriminacije ostaje isti. Mlade osobe sa i bez hendikepa okupile su se radi osnaživanja i zajedničkog zalaganja za tolerantnije društvo. Razmenom stavova i iskustava, ove osobe su zajedno otvorile prostor za svoje svakodnevno učenje i tolerantnu razmenu ideja koje su temelj rada Inkluzivnog Pokreta. Do predloga projekata i realizacije aktivnosti dolazi se kroz dijalog svih, u kome nema tabu-tema i čiji je prvenstveni cilj jačanje svake individue. Do osnivanja Inkluzivnog Pokreta došlo je upravo zato što sobe koje su ga osnovale nisu uspele da pronađu u civilnom društvu drugo mesto gde bi na tolerantan način radili na antidiskriminaciji, uključivanju zapostavljenih ljudi u društvo, a istovremeno i jačali sebe.

Namera organizacije je da se nizom konkretnih primera izbori za inkluziju u društvu u Srbiji i to da ona ne bude samo na papiru ili da se o njoj priča, već da se sprovodi u sva-

kodnevnom životu.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti. Dugoročan volonterski program: „Program personalnih asistenata“, 2008. decembar.

Podružnica centra za samostalni život invalida Niš

Mesto: Niš

Kontakt: cilnis@nadlanu.com, 018 250 570

Osoba za kontakt: Katica Randelović, predsednica

Misija i ciljevi organizacije:

- Promovisanje filozofije samostalnog života invalida na socijalnom modelu pristupa invalidnosti i njenu primenu u ekonomskoj, socijalnoj i stambenoj politici.
- Podsticanje i sprovođenje aktivnosti koje ističu sposobnosti invalida i doprinose razvijanju njihovih potencijala i jačanju njihove ličnosti.
- Podsticanje potpune integracije invalidnih lica u sve segmente društvenog i ekonomskog života, a naročito u oblasti obrazovanja i zapošljavanja.
- Angažovanje na stvaranju uslova za organizovanje personalnih asistenata, što je jedan od osnovnih preduslova za samostalni život invalida.
- Angažovanje na ostvarivanju osnovnih građanskih i ljudskih prava invalida.

Volonterski program:

Organizacija se izjašnjava kao volonterska: „nemamo plaćeno radno angažovano lice zbog nedostatka finansijskih sredstava, pa stoga smatramo da smo volonteri tj. da volonterski vodimo organizaciju“.

NVO „Viktorija“ Kragujevac

Mesto: Kragujevac

Kontakt: viktorija@kg.sbb.co.yu, 034 370 334

Osoba za kontakt: Aleksandar Milenković, koordinator volontera

Misija i ciljevi organizacije:

Misija organizacije je socijalni, ekonomski i edukativni razvoj zajednice

Ciljevi organizacije su:

- Smanjivanje duhovnog i materijalnog siromaštva ljudi u lokalnoj zajednici.
- Ekonomsko osnaživanje socijalno osetljivih kategorija stanovništva, kroz obuke, edukacije, zapošljavanje i samozapošljavanje.
- Razvoj volonterizma ljudi svih životnih dobi.
- Psiho-socijalna podrška starima i osobama sa invaliditetom.
- Podrška mladima (posebno mladima u seoskoj sredini).

Volonterski program:

Organizacija ima bazu volontera i volonterski program od 1999. godine:

- Program promocije volonterizma (sačinili uz pomoć prof. Jelene Vlajković). Volonteri srednjoškolci i studenti angažovani su u aktivnostima pomoći u nastavi siromašnoj deci nižeg školskog uzrasta, pomoći starima, vršnjačkoj edukaciji međunarodnim razmenama i sl.
- NVO „Viktorija“ je jedinstvena u Srbiji po grupama za samopomoć starima, gde na volonterskoj bazi egzistira 30 grupa za samopomoć starih u kojima volonterizam starih daje dokaz tvrdnji da volonterizam nema granice.

Gerontološko Društvo Srbije

Mesto: Beograd

Kontakti: gdskrfska7@yubc.net, 011 241 57 34

Osoba za kontakt: Dragana Dinić, sekretar

Misija i ciljevi organizacije:

Gerontološko društvo Srbije je društvena organizacija dobrovoljno udruženih građana kojima je cilj da na volonterskoj osnovi, unapređuju gerontološku naučnu misao i stručnu praksu i dobrovoljni humanitarni rad u oblasti humanizacije životnih uslova starenja i starosti. GDS je stručno-naučna i socijalno-humanitarna organizacija.

Osnovni zadaci Društva su:

- da podstiče i afirmiše razvoj naučnih i stručnih disciplina, odnosno teorijske misli i naučno – istraživačkog i stručno – analitičkog rada od značaja za izučavanje pojava starenja i starosti, i njihovih socijalno – medicinskih, pravnih, socioloških, psiholoških i drugih relevantnih aspekata i implikacija;
- da doprinosi da razvojna i tekuća politika i pojedine društvene mere od značaja za proces starenja i starosti budu naučno i stručno zasnovane;
- da podstiče i metodološki usmerava stručnu praksu u oblastima od značaja za procese starenja i humanizacije životnih uslova u starosti;
- da doprinese unapređenju socijalno – humanitarnih aktivnosti i dobrovoljnog humanitarnog rada od značaja za oblast starenja i starosti;
- da unapređuje gerontološku kulturu i gerontološku etiku, i doprinosi gerontološkom prosvetivanju stanovništva i pojedinih društvenih grupa i utiče na formiranje humanog odnosa društva, društvenih grupa i pojedinaca prema životnim potrebama ostarelih ljudi;
- da doprinosi gerontološkom obrazovanju i gerontološkoj specijalizaciji pripadnika odgovarajućih profesija;
- da doprinosi obaveštavanju građana i šire javnosti o prirodi starenja i starosti i njihovim socijalno – medi-

cinskim, pravnim, sociološkim, psihološkim, ekonomskim i drugim aspektima i implikacijama;

Volonterski program:

Program postoji od osnivanja (1973).

Grupa 484

Mesto: Beograd

Kontakti: office@grupa484.org.rs, 011 263 14 45

Osoba za kontakt: Miodrag Srehstha, izvršni direktor

Misija i ciljevi organizacije:

Vizija – Svet u kome ljudi imaju jednake mogućnosti da ostvare svoja prava i potencijale gde god to žele živeti svoje etničke i kulturne različitosti.

Misija – Grupa 484 u Srbiji i regionu Jugoistočne Evrope zajedno sa migrantima, lokalnim stanovništvom, naročito mladima i organizacijama i pojedincima/kama koji sa nama dele iste vrednosti, gradi društvo jednakih mogućnosti u kom se poštuje različitost i prava svih.

Vrednosti grupe 484: Ravnopravnost (jednake mogućnosti za sve ljude); Tolerancija; Podrška / osnaživanje; Odgovornost; Kreativnost / inovativnost.

Volonterski program:

Organizacija ima bazu volontera, sprovodi volonterske aktivnosti i ima volonterski program, ali ne i dugoročan volonterski program.

Udruženje građana (prognanih, izbjeglih i interno raseljenih) naselja „Busije“ - Zemun

---

Mesto: Zemun

Kontakti: busije@eunet.yu, 011 377 41 17, 063 104 75 42

Osoba za kontakt: Ilija Vezmar, predsjednik

Misija i ciljevi organizacije:

- statusna i zdravstvena pitanja,
- školovanje i zapošljavanje,
- stambena i socijalna pitanja,
- pravna i humanitarna pitanja, svih prognanika, izbjeglica i interno raseljenih lica prvenstveno u naselju Busije i R. Srbiji.

Volonterski program:

Organizacija se izjašnjava kao volonterska jer su sve njihove aktivnosti volonterske.

Udruženje Sveti Spas Beograd

Mesto: Beograd

Kontakti: svetspas@eunet.yu, 011 268 61 61

Osoba za kontakt: Zlatko Mavrić, izvršni direktor

Misija i ciljevi organizacije:

Informisanje IRL i pružanje pomoći u povratku na mesta odakle su proterani, reintegracija i integracija u sredinu u mestu trenutnog boravka.

Volonterski program:

Organizacija ima bazu volontera, ali ne i dugoročan volonterski program.

Ekološki pokret „Ibar“ Kraljevo

Mesto: Kraljevo

Kontakti: ekoibar@yahoo.com, 036 426 245

Osoba za kontakt: Miroslav Pavlović, direktor

Misija i ciljevi organizacije:

Misija je uticanje na javnost SO Kraljevo i šire u stvaranju i podizanju ekološke svesti i promocija evropskih vrednosti i tekovina u oblasti ekologije i podržavanje procesa i pojava koji tome vode.

Ekološki pokret se zalaže za unapređenje razumevanja, međusobnog upoznavanja i saradnje pojedinaca, zajednica i država na evropskom prostoru i šire i podsticanje svestrane i slobodne komunikacije među njima.

Zalaže se za ulazak Srbije u Evropsku Uniju. To podrazumeva obnavljanje i normalizaciju pokidanih veza sa evropskim zemljama, posebno sa bivšim jugoslovenskim republikama.

Svoju viziju Ekološki pokret „IBAR“ vidi u saradnji između NVO, vladinih institucija i sektora biznisa i drugih koji su zainteresovani za životnu sredinu. Ekološki pokret „IBAR“ podržava slobodne razmene informacija i donošenje i primenu Zakona o učešća javnosti i dostupnosti informacija u donošenju odluka, kao i ako su ova dva prava nedostupna, da se ta prava traže u sudijskim odlukama (dostupnost pravosuđa). Sagledavajući značaj učešća javnosti kao najjače snage za delovanje na polju promena u životnoj sredini realizujemo kontinuiranu aktivnost kroz princip „Open house“ u Ekološkoj kući na obali Ibra.

Volonterski program:

Organizacija ima bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti.

Centar za eko-ruralni razvoj Aleksandrovo

Mesto: Aleksandrovo

Kontakti: cerra@gimelnet.rs, 023 817 162

Osoba za kontakt: Slobodan Cucić, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Naše bogatstvo je raznolikost naše tradicije, ali i želja da je sačuvamo, pokažemo i sa njom i od nje živimo, jer RURALNO se sve manje smatra kao sirovinaska baza, zaostalost i neperspektivnost a sve više kao ekološka vrednost, originalna znanja i kulturni identitet.

- Iz svega toga nastala je ideja o formiranju Centra za eko-ruralni razvoj Aleksandrovo od strane onih koji misle da ostanu i onih koji su se otisnuli u urbane sredine, ali sa duboko utkanim korenima odakle potiču i koje ne žele da preseku.

Razvoj i aktiviranje seoskog turizma na specifičnim turističkim tržištima, kao što je lov, ribolov, sportske i kulturne manifestacije, škola u prirodi i drugog.

- Podsticanje i promovisanje proizvodnje zdrave hrane koje tržište sve više traži i to naročito mesnih, mlečnih, voćnih i povrtarskih proizvoda.

Zaštita prirodnih resursa uz održavanje i unapređenje ekološko čistijih, lepših i bogatijih ruralnih prostora.

- Stvaranje demokratske kulture, tolerancije i uspostavljanje dijaloga između različitih ruralnih oblasti.
- Sprečavanje depopulacije stanovništva u ruralnim sredinama uz njihovo osiguravanje budućnosti i boljeg socijalnog položaja.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti. Dugoročni volonterski programi su:

- program podizanja rastišta sadnica (2006),
- program uređenja turističke destinacije (2007),
- program zaživljavanja rekreativnih sportova (2008).

Nepušački Edukativni Centar - RP

Mesto: Kragujevac

Kontakti: necrpkg@yahoo.com, 034 354 300

Osoba za kontakt: Milisav Pajević, predsednik UO

Misija i ciljevi organizacije:

„Nepušački edukativni centar– RP“ je nestranačko, nevladino i neprofitno udruženje građana čiji je cilj istraživanje, informisanje, obrazovanje i afirmacija građana – nepušača, razvijanje svesti o štetnosti pušenja kod nepušača i prikupljanje pomoći za socijalno ugrožene nepušače, ustanove i organizacije koje leče obolele od bolesti nastalih pušenjem i razvijanje ekološke svesti kod građana i zaštita prirode.

Volonterski program:

Organizacija ima bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti.

Ekološki pokret „Bela breza“

Mesto: Kruševac

Kontakti: belabreza@yahoo.com, 037 444 130

Osoba za kontakt: Viktor Domjan, glavni koordinator

Misija i ciljevi organizacije:

- Razvoj i jačanje ekološke svesti (deca, omladina, odrasli)
- Kontrolisanje i zaštita parametara životne sredine
- Promocija zdravih načina života
- Promocija duhovne ekologije
- Pokretanje inicijative i uključivanje stanovništva u akcije zaštite okoline

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti, ali nema dugoročan volonterski program.

Udruženje građana „Eko glas Jagodina“

Mesto: Jagodina

Kontakti: ekoglas@sezampro.yu, 064 819 70 28

Osoba za kontakt: Vladan Racić, predsednik UO

Misija i ciljevi organizacije:

- Zalaganje za zaštitu i unapređenje životne sredine angažovanjem svih potencijalnih snaga u društvu, kroz sistem školstva, kulture, privrede, nauke i dr.
- Negovanje humanosti, solidarnosti i prijateljstva među decom i među ljudima, rad sa decom ometenom u razvoju i njihovom uključivanju u društvene, kulturne, umetničke, ekološke aktivnosti, kroz rad u raznim vidovima radionica.
- Razvijanje i organizovanje kulturnih događanja za decu (razne multimedijalne i umetničke forme) koja su u malim sredinama potpuno zapostavljena.
- Zalaganje da mediji budu u funkciji obezbeđivanja pravovremenih i potpunih informacija o pojavama i problemima zagađenja životne sredine i posvećivanja medijskog prostora inkluziji, umetnosti i kulturi naročito mladih i neafirmisanih umetnika.
- Razvijanje ekološke svesti kod dece i građana i svesti o značaju uključivanja dece ometene u razvoju u društvene aktivnosti i dece marginalizovanih grupa.
- Rehabilitacija prirodnih pejzaža, gradskih parkova i zelenila i drugih prirodnih resursa.

Volonterski program:

Sve aktivnosti organizacije su volonterske i na dobrovoljnoj osnovi

Ekološko društvo Dragačevo

Mesto: Guča

Kontakti: ekoguca@EUnet.rs, 032 855 760

Osoba za kontakt: Dušan R. Ivanović, predsednik IO

Misija i ciljevi organizacije:

Ekološko društvo Dragačevo je udruženje građana, osnovano 1998. godine, sa programom: obnove, zaštite i razvoja prirodnog, kulturnog i duhovnog nasleđa. Do sada su realizovali brojne projekte, na zaštiti prirodnog, kulturnog i duhovnog nasleđa (predlog, obrada, zaštita i starateljstvo nad zaštićenim prirodnim dobrima, ekološka edukacija stanovništva, predlog, obrada i zaštita kulturnog i duhovnog nasleđa, očuvanje kulturno-umetničkih vrednosti i tradicije...), pružanje raznovrsnih usluga državnom, komercijalnom i nevladinom sektoru (savetodavne, kancelarijske, računarske, internet, mobilna telefonija, osiguranje, škola računara i stranih jezika...), razvoju preduzetništva, pomoć starim, ugroženim, izbeglim, raseljenim i prognanim licima, razvoju volonterskih programa...

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti. Volonterski rad je osnov u osnivanju i dosadašnjem radu Ekološkog društva Dragačevo. Većina naših aktivnosti se i sada obavlja volonterski.

Udruženje građana GM Optimist

Mesto: Gornji Milanovac

Kontakti: gmoptimist@gmail.com, 032 715 684

Osoba za kontakt: Bojan Milovanović, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Misija – Podizanje ekološke svesti kod stanovništva, kao i zalaganje za poboljšanje kvaliteta života pojedinca u egzistencijalnom i kulturnom smislu.

Ciljevi:

- konstantnim aktivnostima stvoriti ambijent za društveno korisno angažovanje mladih uopšte, a naročito mladih stručnjaka i time doprineti sprečavanju „odliva mozgova“;
- promovisanje volonterskog rada;
- saradnjom sa organizacijama u zemlji i inostranstvu, a na osnovu primera dobre prakse, doprineti poboljšanju stanja u oblastima delovanja GM Optimist-a;
- organizovanje aktivnosti kojima se daje konkretan doprinos rešavanju određenog problema iz oblasti delovanja organizacije.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti, ali nema dugoročan volonterski program.

Prijatelji dece opštine Indija

Mesto: Indija

Kontakti: ucitibiti@yahoo.com, 022 561 330

Osoba za kontakt: Zorica Petrović, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

Misija – Osveščivanje dece u jačanju lične odgovornosti i učešća i zadovoljavanju sopstvenih potreba, jačanje odgovornosti odraslih za potrebe dece, promene u korist dečijih prava i potreba.

Ciljevi – promovisanje Konvencije o pravima deteta među decom i odraslima, podsticanje participacije dece i mladih, podsticanje kreativnih i stvaralačkih sposobnosti, razvijanje solidarnosti i saosećanja sa drugima.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti, ali nema dugoročan volonterski program.

Savez mađarskih učenika Vojvodine

Mesto: Subotica

Kontakti: vamadisz@tippnet.rs, 024 523 965

Osoba za kontakt: Zoltan Šalata, predsednik

Misija i ciljevi organizacije:

- smanjivanje iseljavanja visoko obrazovanog mladog kadra mađarske nacionalnosti sa područja Vojvodine;
- podizanje nivoa obrazovanja na mađarskom jeziku i poboljšanje opštih uslova obrazovanja;
- pospešivanje saradnje sa domaćim nevladinim organizacijama;
- uključivanje mladih visoko obrazovanih manjinskih kadrova u tokove narodnog i međunarodnog stručnog života;
- jačanje nacionalne samosvesti (*nacionalnog identiteta*) mađara sa područja Vojvodine, i podsticanje na saradnju i miran zajednički život sa većinskim narodom.

Volonterski program:

Organizacija sprovodi volonterske aktivnosti i ima bazu volontera, ali nema dugoročan volonterski program.

Prijatelji dece Opštine Voždovac

Mesto: Beograd

Kontakti: pdvozd@gmail.com, 011 244 54 38

Osoba za kontakt: Božidar Delić, generalni sekretar

Misija i ciljevi organizacije:

Upoznavanje dece i odraslih sa Konvencijom o pravima deteta OUN, preduzimanje akcija za njihovo ostvarivanje, promene u korist dečijih prava.

Organizovanje lokalnih akcija, kampova, seminara, izložbi, interaktivnih i kreativnih radionica, programi tolerancije, multidisciplinarni programi, umrežavanje sa drugim NVO.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski sektor i bazu volontera, ali nema dugoročan volonterski program.

Prijatelji dece Zemuna

Mesto: Zemun

Kontakti: mickopdz@Eunet.yu, 011 261 76 25

Osoba za kontakt: Milan, Micko Ilijin, generalni sekretar

Misija i ciljevi organizacije:

- Razvijanje svesti dece o njihovim pravima i povećanje nivoa odgovornosti odraslih u njihovom ponašanju prema deci kroz lokalne akcije.
- Poboljšanje uslova za zdravo fizičko i mentalno odrastanje dece i srećno detinjstvo. Promovisanje Konvencije OUN o pravima deteta među decom i odraslima. Delovanje u ime zaštite prava dece u okviru porodice, vrtića, škole i lokalne zajednice. Podsticanje kreativnog rada i igre dece i mladih i aktivnog slobodnog vremena. Podržavanje i iniciranje kvalitetnih obrazovnih i kulturnih aktivnosti deci i mladima. Promaganje solidarnosti i saradnje dece.
- Obrazovanje odraslih za primenu Konvencije o pra-

vima deteta u predškolskoj ustanovi, školama i lokalnoj zajednici.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program (Volonteri prijatelja dece), bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti.

Inicijativa za inkluziju „VelikiMali“

Mesto: Pančevo

Kontakti: office@velikimali.org, 013 344 141

Osoba za kontakt: Valentina Zavišić, predsednica organizacije

Misija i ciljevi organizacije:

Misija organizacije je unapređenje kvaliteta ličnog i društvenog života dece sa smetnjama u razvoju i njihovih porodica, kroz individualizovan pristup i uvažavanje različitosti i mogućnosti.

Ciljevi organizacije VelikiMali su :

- Razvijanje socijalnog modela podrške deci sa teškoćama u razvoju i njihovim porodicama.
- Stvaranje uslova za kvalitetno uključivanje dece sa teškoćama u razvoju u vaspitno-obrazovni sistem i život lokalne zajednice.
- Razvijanje prihvatajućeg stava društva prema deci sa teškoćama u razvoju i ublažavanje njihove izolovanosti u društvu.
- Razvijanje i približavanje filozofije i prakse volontiranja kao modela društvenog aktivizma i razvoja građanskog društva.
- Unapređenje stručnih znanja i veština članova/ica, saradnika/ica i volontera/ki organizacije „VelikiMali“.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program, bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti.

Od 2002. godine u okviru programa za volontere volonteri/ke imaju mogućnost da se uključe u realizaciju aktivnosti sa decom sa smetnjama u razvoju, da budu podrška radu kancelarije VelikiMali i da volontiraju na različitim projekt-nim aktivnostima organizacije (npr. promotivne aktivnosti..). U okviru aktivnosti sa decom volonteri se mogu uključiti u grupne aktivnosti: Dani Igre, AntiDefekt štandovi za decu i mlade... i u pojedinačne aktivnosti sa decom sa smetnjama u razvoju. Važan pomak u programu za volontere predstavlja uključivanje mladih sa hendikepom u volonterske aktivnosti.

UDRUŽENJE ZA UJEDINJENE NACIJE SRBIJE

Mesto: Beograd

Kontakt: unaserbia@ptt.rs, 011 322 46 48

Osoba za kontakt: Milorad Kondić, predsednik IO

Misija i ciljevi organizacije:

Osnovna misija Udruženja za UN Srbije je promocija ideala Povelje UN i podrška ciljevima i aktivnostima Ujedinjenih nacija. Udruženje za Ujedinjene nacije Srbije deluje preko pet decenija u ostvarivanju ciljeva na obaveštavanju članstva i šire javnosti o sistemu UN, na organizovanju obrazovnih i drugih programa u skladu sa načelima i ciljevima Povelje UN, kao i na širenju svesti o značaju saradnje među narodima i državama u očuvanju mira, poštovanju ljudskih prava i opštem razvoju u svetu.

Ciljevi Udruženja su usmereni ka:

- podsticanju članstva Udruženja i šire javnosti na ostvarivanju ciljeva Povelje Organizacije Ujedinjenih nacija;
- zalaganju za očuvanje mira, za poštovanje ljudskih prava i sloboda, za zaštitu prirodne sredine, za ravnopravnu saradnju naroda i država i za razvoj i opšti napredak u svetu;
- promovisanje tolerancije, razumevanja, solidarnosti i

saradnje između svih ljudi sveta, bez obzira koje su rase, pola, nacionalnosti, religije ili političke orijentacije;

- podsticanje istraživanja, informisanje i obrazovanje o savremenim međunarodnim zbivanjima i radu sistema UN;
- doprinos upoznavanju sistema OUN i rada centara UN u svetu, kao i zemalja članica OUN i svetske prirodne i kulturne baštine;
- rad na osnivanju i unapređenju rada klubova za Ujedinjene nacije i saveza klubova za Ujedinjene nacije.

Volonterski program:

Organizacija ima volonterski program/sektor, bazu volontera i sprovodi volonterske aktivnosti. Dugoročni volonterski programi su:

- Godišnji program rada klubova za Ujedinjene nacije – od 1988. godine
- Program obrazovanja za toleranciju i ljudska prava – od 1995. godine
- Beogradski međunarodni model UN – od 2004. godine.

Izjave o misiji i ciljevima organizacije, kao i informacije o volonterskim programima preuzete su autentično iz upitnika.

Uredništvo „Definišimo i afirmišimo volontere“.

Opšte o volonterstvu.

Ponavljanje je majka učenja.

Opšte o volonterstvu.

Ponavljanje je majka učenja.

Jelena Ristić

Osnovni pojmovi

VOLONTERSTVO se odnosi na sve oblike volonterskih aktivnosti, formalne ili neformalne, u punom radnom vremenu ili ne, u svojoj zemlji ili inostranstvu. Vodi se slobodnom voljom osobe, njegovim izborom i motivacijom i ne podrazumeva finansijsku nadoknadu. Doprinosi razvijanju samog volontera, lokalne zajednice i društva u celini. Ujedno je i sredstvo koje pojedinci i organizacije mogu da koriste da odgovore na potrebe i upozorenja čoveka, društva i prirode. Formalne volonterske aktivnosti predstavljaju dodatnu vrednost organizaciji, ali volonter ne zamenjuje profesionalca, tj. zaposlenu osobu.

VOLONTIRANJE može da bude spontano (npr. komšijsko pomaganje) ili u okviru struktura neprofitnih organizacija. Često je (ali ne i uvek) na određeno vreme. Može da bude ograničeno na jedan dan, ali može biti i višegodišnje, i to u mnogim poljima rada.

VOLONTERSKA PRAKSA je razmena između pojedinca ili grupe pojedinaca i lokalne zajednice. Volonter ili grupa volontera nudi svoje vreme, energiju i trud zarad razvoja projekta koji je od koristi društvu, a kroz određeni projekat društvo nudi volonteru, ili grupi volontera, mogućnost za eksperimentisanje, učenje i lični i zajednički napredak.
(*Cotravaux, Francuska*)

VOLONTERSKA PRAKSA SA PUNIM RADNIM VREMENOM se odnosi na specifičan volonterski projekat koji podrazumeva puno radno vreme i ograničen vremenski period. Ovakva praksa se može sprovoditi u zemlji gde se živi ili u inostranstvu. Dobra je praksa obezbediti formalnim volonterima odgovarajuće osiguranje, obuke i mentorstvo, povraćaj troškova puta i sve nelične troškove tokom volontiranja, kao i smeštaj i džeparac, koji se dogovara između volontera i neprofitne organizacije.

VOLONTERSKE AKTIVNOSTI Polja aktivnosti uključuju socijalne – rad sa hendikepiranim osobama, starijim ili marginalizovanim grupama, anti-rasističke programe, rad sa izbeglicama, programe zaštite životne sredine, zatim obrazovne i mnoge druge.

Volonteri se aktivno uključuju u aktuelne procese socijalnih i političkih promena. Oni uče radeći u javnom ili nevladinom sektoru. Volonteri i njihove organizacije učestvuju u lokalnim projektima koji promovišu interkulturalno i socijalno učenje, volonteri se obavezuju na osnovu lične odluke, a ona se tiče njihovog ličnog razvoja i posvećenosti filozofiji volonterstva.

Izvori: Association of Voluntary Service Organisations (AVSO) i The European Volunteer Centre (CEV)

Volonterstvo u različitim zemljama ima zajedničke korene, ali se manifestuje u nesagledivoj različitosti.

KLJUČNI UNIVERZALNI PRINCIPI VOLONTERSTVA izrođeni su upravo iz različitosti:

- volonterske akcije se obavljaju dobrovoljno i bez prinude
- finansijska dobit nije motivacioni princip
- volontiranje doprinosi i nekom drugom, a ne samo volonteru

Koristeći ove principe kao vodilje, izdvajaju se **ČETIRI GLAVNA OBLIKA VOLONTERSTVA:**

- obostrana ili jednostrana pomoć
- filantropija ili rad za druge
- aktivno učešće
- zagovaranje ili lobiranje

Ovi oblici nisu isključivi i u praksi se često preklapaju. Da volontira može svako. Volonterstvo je po prirodi recipročno: ono doprinosi i onom ko volontira i onom za koga/za šta se volontira. Međunarodna godina volontera 2001. dovela je do međunarodnog konsenzusa da „mogućnosti za volontiranje budu otvorene i za muškarce i žene, imajući u vidu različite nivoe participacije u različitim poljima, i prepoznajući potencijalni pozitivan efekat volontiranja na osnaživanje žena“.

Volonteri doprinose svojim različitim veštinama i znanjima, koji dolaze do izražaja u zavisnosti od prirode njihovog angažovanja. Sposobnosti i odgovornosti volontera koji radi u stranoj zemlji (često kroz formalni program volontiranja neke organizacije) mogu biti drugačije i značajnije od npr. lokalnog volontera koji sedi u odboru lokalnog vodovoda. Volonter koji napusti svoju lokalnu zajednicu da bi radio u drugom delu zemlje vrlo verovatno će ponuditi široki spektar veština i drugačije poglede u odnosu na nekoga iz te lokalne sredine. Vrlo je važno izbalansirati stvari. Razvojni praktičari moraju voditi računa o najefektivnijoj mešavini volonterskih doprinosa baziranoj na pažljivom postavljanju ciljeva i željenih rezultata. Volonteri se vode nizom različitih motivacija okupljenih oko želje da pomognu drugima, ali neretko i da, tokom procesa, pomognu sami sebi. Finansijska dobit nije kriterijum za vrednovanje volonterskog rada, već dodatna vrednost radu da je altruizam. Njihov rad se često odlikuje željom da se približe i integrišu sa lokalnom zajednicom kojoj služe. Ova odlika volontera dopušta im osećaj slobode da uvide i ukažu na nepravilnosti i nedemokratske strukture.

Izvor: Osnovno o volonterizmu (UNDP), 12. oktobar 2003.

Važna dokumenta

Završni dokument jedanaestog bienala Međunarodne organizacije za volonterski doprinos (IAVE)

Preambula

Inspirisani Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. godine i Konvencijom o pravima deteta iz 1989. godine, u svetu punom promena volonteri treba da shvataju svoj rad kao sredstvo za socijalni i ekonomski razvoj, kao i za očuvanje životne sredine, i veruju da „svaka osoba ima pravo da se udružuje sa drugima zarad mirnodopskih razloga“.

Volontiranje:

- se bazira na ličnoj motivaciji i slobodnim izborima;
- je način da se podstakne aktivno građanstvo i uključenost zajednice u demokratske procese;
- je u formi aktivnosti pojedinaca ili grupe, uglavnom sprovedenih i vođenih od strane organizacija;
- podstiče ljudski potencijal i podiže kvalitet svakodnevnog života gradeći solidarnost među ljudima;
- daje odgovore na velike izazove našeg vremena, žudeći za boljim i mirnijim mestom za život; i
- doprinosi vitalnosti ekonomskog života, čak stvarajući posao i nove profesije.

Osnovni principi volontiranja

Volonteri:

- uvažavaju prava svakog čoveka, žene i deteta bez obzira na njihovu rasu, religiju, fizičko, socijalno ili ekonomsko stanje;
- poštuju dostojanstvo svakog čoveka i njegove kulture;
- nude drugima uslugu, bez nadoknade, zarad obostrane dobiti ili jednostrano, zarad dobiti drugog, tako što pripadaju nekoj volonterskoj organizaciji;
- osećaju potrebe zajednice i podstiču je da se uključi u pronalaženje rešenja sopstvenih problema;

- mogu, kroz volonterski rad, da se razvijaju kao osobe, da steknu nove veštine i znanja, razviju lični potencijal, samopouzdanje i kreativnost, i spoznaju da mogu da preuzmu aktivnu ulogu u rešavanju problema; i
- stimulišu društvenu odgovornost i promovišu solidarnost u porodici, zajednici, kao i među narodima.

Imajući u vidu osnovne principe, volonteri bi trebalo da:

- ohrabruju izraz individualne posvećenosti volonterstvu kroz grupne aktivnosti;
- aktivno doprinose jačanju kapaciteta svojih matičnih volonterskih organizacija tako što će biti potpuno informisani i tako što će raditi na ostvarenju organizacijskih ciljeva, prateći misiju i viziju organizacije;
- prihvate zajednički definisane zadatke, imajući u vidu raznolikost ličnosti pojedinaca, raspoloživo vreme i odgovornosti;
- rade u duhu uzajamnog razumevanja i poštovanja prema ostalim članovima organizacije;
- idu na odgovarajuće obuke; i
- poštuju poverljivost podataka

Poštujući ljudska prava i osnovne principe volontiranja, organizacije bi trebalo da:

- obezbede odgovarajuće osnove za volontersku aktivnost, definišu kriterijume volonterskog učestvovanja i da se staraju da propisane funkcije budu kontrolisane od strane svih;
- povere svakom volonteru odgovarajući zadatak, prethodno obezbedivši i odgovarajuću obuku;
- obezbede redovnu procenu i vrednovanje volonterskog rada;
- obezbede uslove za adekvatnu bezbednost i adekvat-

nu zaštitu protiv rizika kojima se izlažu volonteri tokom svog rada, kao i da traže odštetu u ime volontera ukoliko se šteta nanese;

- približe mogućnost volontiranja svima, tako što će obezbediti povraćaj troškova; i
- definišu uslove po kojima organizacija ili volonter mogu da ispune svoju obavezu.

Zvanična izjava

Okupljeni oko inicijative IAVE na svetskom kongresu, volonteri objavljuju svoju predanost volonterskom radu kao sili stvaranja i medijacije;

Volonteri se obavezuju da:

- poštuju sve narode i njihovu potrebu da unaprede svoj život, kao i da uvažavaju ali i uživaju građanska

prava;

- pomažu rešavanje društvenih problema i problema životne sredine;
- teže ka humanijem i pravednijem svetu, podstičući međunarodnu saradnju;

Stoga, volonteri pozivaju vlade, međunarodne institucije, privredni sektor i medije da ponude svoje partnerstvo kako bi zajedno stvorili povoljnu sredinu za efektivno volontiranje svih naroda kao simbol solidarnosti među narodima i nacijama.

Pariz, 14 septembar 1990.

Jedanaesti bienal Međunarodne organizacije za volonterski doprinos – The International Association for Volunteer Effort (IAVE)

Rezolucija Generalne skupštine UN, 10. januar 2002.

Preporuke Vladama za izgradnju sistema za podršku volonterstva

I. Opšti uslovi

1. U ovim preporukama termini volontiranja, volonterstva i volonterskog rada odnose se na veliki spektar aktivnosti uključujući tradicionalne forme volontiranja, formalnih servisa i drugih formi društvenog delovanja po slobodnoj volji a za opšte društveno dobro i bez finansijske nadoknade kao osnovnog motivišućeg faktora.
2. Aktivnosti Vlada i UN treba da budu povezane i uzajamno potvrđujuće, ali zarad preglednosti tretirane odvojeno.
3. Ne postoji univerzalan model dobre prakse, pošto ono što funkcioniše u jednoj zemlji ne mora da funkcioniše u drugoj.
4. Podrška volonterskim aktivnostima ne podrazumeva da Vlada smanji budžet za zaposlene.
5. Ne utiču samo propisane zakonske mere na učinak volontiranja, već i opšta društvena i ekonomska politika.

6. Zanemarujući faktor volontiranja u stvaranju i implementaciji politika, zapostavlja se važan resurs i omalovažava se tradicionalna saradnja koja može da ima značajan doprinos. Bitno je omogućiti podjednaku šansu muškarcima i ženama da volontiraju u svim sektorima, imajući u vidu njihov drugačiji oblik učešća u različitim poljima. Takođe je bitno prepoznati pozitivan efekat volontiranja na osnaživanje žena.

II. Podrška Vlade

1. Preporučuje se da Vlade podržavaju volonterske aktivnosti tako što će omogućiti povoljnu sredinu, uključujući odgovarajuće mere i politike i uzimajući u obzir lokalni kulturni kontekst.
A/RES/56/38 4
- (a) *Uticati na svest javnosti o vitalnom doprinosu volonterstva društvenom i ekonomskom funkcionisanju njihove zajednice, i to kroz javno informisanje i javne događaje.*
- (I) *Istaći značaj volontiranja, organizovati seminare i tre-*

- ninge za tvorce politika i za medije. Objaviti i učiniti dostupnim široj javnosti zvanične radove o statusu volontiranja i svim temama koje se tiču volontiranja. Bitni javni događaji i kampanje mogu biti organizovani povodom nacionalnih dana i Međunarodnog dana volontera 5. decembra. Treba razuveriti ljude o negativnim stereotipima o volontiranju.
- (II) Podstaći medije da preuzmu ulogu podržavaoca volonterstva tako što će uticati na podizanje svesti javnosti o volonterstvu.
- (III) Dati prostora za publikaciju rezultata različitih studija i istraživanja o doprinosu volontiranja kroz medije, u školama, nevladinim organizacijama i kroz druge kanale.
- (b) *Preuzeti opšte mere za podsticanje i pomoć, pripremu, obuke i afirmaciju volontera*
- (I) Obezbediti adekvatnu infrastrukturu za volontiranje, komplementarnu drugim vidovima podrške volontiranju. Ovim mogu da se pridruže kampanje za podizanje svesti građana, uspostavljanje „kontakt tačaka“ ili razvijanje pilot-projekata i promocije „on-line volontiranja“.
- (II) Olakšati u pomoći uspostavljanje volonterskih centara, koji pružaju važan stimulans formalnom servisu volontiranja kroz lobiranje, nadgledanje i podsticanje novih inicijativa. Nacionalni volonterski centri su vođe formalnog volonterskog pokreta jedne zemlje, dok regionalni i lokalni centri održavaju veze sa malim zajednicama i organizacijama. Zakonski i fiskalni okviri su važni faktori za održivost takvih centara, a i finansijska pomoć je poželjna.
- (III) Organizovati ili pomoći specijalizovane obuke i profesionalne kurseve za volonterske menadžere i trenere u oblasti formalnog volonterskog servisa, uključujući formalne standarde i položaje.
- (IV) Podsticati zaposlene u javnim preduzećima da volontiraju. Ovo daje primer društvu i pomaže da se osnaži osećaj kolektivne odgovornosti.
- (v) *Omogućiti fiskalne, zakonske i druge okvire za rad neprofitnih volonterskih organizacija*
- (I) Omogućiti pravni okvir. Cilj je da se građani podstaknu na volontiranje, i da im se omogući izbor između individualnog volontiranja ili volontiranja u okviru organizacije. Takođe se može olakšati pravnim okvirom volontiranja zaposlenih. Trebalo bi obezbediti smanjenje poreza za organizacije, kao i osiguranje protiv raznih rizika.
- (II) Olakšati i podržati partnerstva u volonterskim aktivnostima, uključujući zajedničko planiranje, implementaciju i praćenje.
- (g) *Podržati i organizovati istraživanja u različitim oblastima volontiranja, kao i istraživanja uticaja na društvo*
- (I) Utvrditi ekonomsku vrednost volontiranja da bi se istakao značaj i sveukupan doprinos društvu i, na taj način, podržati razvoj politika koje uzimaju u obzir različite nivoe učešća ljudi i žena, mladih i starih, u različitim poljima volonterskog rada.
- (d) *Osigurati građanima pristup informacijama koje se tiču volontiranja*
- (I) Pomoći osnivanje nacionalne baze podataka o mogućnostima za volontiranje u saradnji sa neprofitnim organizacijama
- (II) Širiti vesti kroz medije, škole i druge kanale, sa posebnom pažnjom da informacije budu dostupne i osobama sa posebnim potrebama.
- (đ) *Prepoznati povezanost opštih društvenih i ekonomskih mera sa mogućnostima i dobrom voljom ljudi koji volontiraju*
- (I) Uzeti u obzir uticaj opštih društvenih i ekonomskih mera na mogućnosti i dobru volju ljudi da volontiraju. To može da se odnosi na dužinu radne nedelje i potrebnih godina staža za penziju, što ima veliki uticaj na profil volontiranja. Trebalo bi revidirati pravne i fiskalne mere tako da ne utiču negativno na status volonter-

- skih organizacija. Stoga, treba smanjiti pravne i administrativne prepreke u vezi sa volontiranjem.
- (II) Dati pravu važnost aktivnom učešću građana u zajednici, približiti javne službe zajednici i otvoriti mogućnost za bolju uključenost građana kao npr. uključivanje roditelja u rad u školi ili uključivanje zajednice u kontrolu prirodnih resursa.
- (III) Prepoznati da olakšan saobraćaj, komunikacija i druga infrastruktura, kao i javna mesta, povećavaju mogućnost ljudi da se uključe u volonterske aktivnosti. Ovo je naročito bitno za geografski raširene populacije i za narode koji žive u siromaštvu, kao i za starija lica ili osobe sa invaliditetima. Poželjno je da se uticaj infrastrukture na nivoe volontiranja uključi u proces planiranja.
- (e) *Uključiti volonterstvo u planiranje nacionalnog razvoja, prepoznajući doprinosa volonterstva pri dostizanju ciljeva održivog razvoja.*
- (I) Shvatiti značaj volonterstva kao dodatnu vrednost naci-

onalnog plana razvoja tako što će duga tradicija volonterstva biti prepoznata i afirmisana.

- (ž) *Učešće svih grupa ljudi*
- (I) Razmotriti sva sredstva da se uključi što veći broj ljudi u volonterske aktivnosti, ali na način da se povežu različiti slojevi društva, uključujući mlade, starije osobe i osobe sa invaliditetima, kao i pripadnike manjina. Potrebno je olakšati aktivno učešće svih grupa ljudi, a naročito onih koji nemaju uopšte ili imaju slab pristup povoljnostima koje sa sobom nosi volonterski rad.
- (II) Promovisati volonterstvo u obrazovnim ustanovama i omladinskim centrima. Razviti specifične programe da bi se aktivirali mladi da volontiraju. Postaviti sistem kojim će se prepoznati i akreditovati volontiranje mladih. Raditi sa medijima kako bi se volonterstvo predstavilo na pozitivan način. Ovo može da ima značajan uticaj na mlade i može da predstavlja čvrstu investiciju u ljudske resurse jedne zemlje.

Izvodi iz dokumenta na međunarodnom nivou koje podržava European Volunteer Centre

European Volunteer Centre – CEV podržava sledeća dokumenta na međunarodnom nivou koja se tiču volonterske politike:

„Rezolucija o volonterstvu“ Evropskog parlamenta iz 1983., koja:

- prepoznaje opšti interes u volontiranju i prepoznaje da je razvoj adekvatne infrastrukture od najvećeg značaja za efektivne politike volontiranja;
- poziva Evropsku komisiju da sistematski pruži podršku volontiranju;
- zahteva evropski „zakon o volonterskom radu“ koji propisuje povraćaj troškova i socijalno osiguranje volonterima.

Deklaracija 38 o radu volonterskih servisa, dodata poslednjem članu Sporazuma u Amsterdamu 1999. godine, je:

- prepoznala vrednost doprinosa volonterskih servisa u razvoju društvene solidarnosti;
- propisala da će Evropska unija podržati evropsku dimenziju volonterskih organizacija, koje posebno naglašavaju razmenu informacija i iskustva, kao i učestvovanje mladih i starih u volonterskom radu.

Izjava Evropske komisije o „Promovisanju uloge volonterskih organizacija i institucija“, SOM (1997) 241, je:

- prepoznala politički, ekonomski i socijalni značaj volonterskog rada u „razvijanju kohezivnog i inkluzivnog evropskog društva koje se bazira na aktivnom građanstvu.“

Međunarodna godina volontera 2001.

Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 56/38 od 5. decembra 2001. godine i Nastavljajućom rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o međunarodnoj godini volontera A/57/L.8 od 26. novembra 2001., bilo je prepoznato da:

- volonterski rad omogućava ljudima da aktivno učestvuju u demokratskom procesu;

- volontiranje pozitivno deluje na volontera, naročito onog ko je isključen iz porodice, zajednice i društva;
- volontiranje doprinosi socijalnoj inkluziji;
- volontiranje je sredstvo celovekovnog učenja i sredstvo za suzbijanje nezaposlenosti;
- volontiranje je ujedinjujući faktor koji spaja u partnerstva različite sektore;
- ekonomska vrednost volonterskog rada je neizmerna.

Preporuke Evropskog volonterskog centra institucijama Evropske unije

1. Da aktivno promovišu, prepoznaju i afirmišu volonterstvo

Volonterstvo postoji u svim zemljama članicama Evropske unije, iako se nacionalni i regionalni tradicionalni oblici volontiranja znatno razlikuju. Volonteri u celoj Evropi imaju zajedničku aspiraciju da se aktivno uključe i da aktivno doprinesu rešenju društvenih problema.

Potrebno je imati zajedničku viziju o ciljevima i važnosti volonterstva u različitim zemljama članicama EU, kao i zajedničko shvatanje uloge različitih zainteresovanih strana u tome kako promovisati i vrednovati volontiranje.

EU, nacionalne vlade i druga tela trebalo bi da razvijaju svoje kapacitete tako da nadgledaju razvoj volonterstva i da ocene i afirmišu vrednost koju volonterstvo nosi. Stoga, EU i nacionalne vlade su pozvane da uključe u sistem nacionalnih finansija Priručnik Ujedinjenih nacija o neprofitnim institucijama, kako bi prikupljali informacije o volonterskom radu i njegovoj ekonomskoj vrednosti. EU mora da kroz različite politike prepozna volonterstvo u različitim oblastima. CEV poziva sve institucije da se aktivno uključe u CEV i da preuzmu ove preporuke.

Neke zemlje članice organizuju godišnje događaje (npr. Dan volontera ili Nedelju volontera) da bi promovisale volonterstvo. Međunarodna godina volontera 2001. je postavila okvir značajnim dostignućima i merama koje doprinose

jačanju globalnog volonterskog pokreta. Na dalje, 2005. je bila godina volontera u Velikoj Britaniji, što je ponovilo sličan efekat, ali na nacionalnom nivou. Posebnu pažnju treba posvetiti prepoznavanju veština i znanja stečenih neformalnim obrazovanjem. Uloga volonterstva u celovekovnom učenju mora biti prepoznata i treba podržati aktivnosti koje doprinose razvoju sistema za zvanično prepoznavanje i vrednovanje neformalnog obrazovanja.

2. Da podrže i olakšaju volontiranje

U mnogim zemljama javni i privatni sektori zajedno istražuju načine da pomognu i podrže volonterski rad kroz razvoj politika i implementaciju zakona. To podrazumeva pronalaženje neophodnog pravnog okvira, čime se definišu jasne uloge i finansijska podrška. U skorije vreme, kompanije su postale veoma aktivne na polju volontiranja, tako što otvaraju mogućnosti za volontiranje zaposlenih i uklanjaju moguće prepreke za to. Svuda je prepoznata potreba za infrastrukturom za podršku volonterstva i volontera. Takva infrastruktura bi trebalo da ima pravni okvir za volontiranje koji bi mogao da bude ojačan razvijanjem zajedničkih EU standarda. Istraživanja pokazuju veliku razliku među zemljama članicama EU u definisanju, zakonskim okvirima i razumevanju „volonterskog rada“. Pored toga, nemaju sve zemlje članice EU nacionalne volonterske centre ili tela koja pružaju podršku i pomoć volontiranju u opštem smislu.

Još je manje zemalja koje imaju infrastrukturu koja je potrebna da se volonterstvo podrži na lokalnom nivou. Na nivou EU trenutno nema planiranog budžeta za podršku infrastrukturi koja bi se bavila volonterstvom. Struktura je potrebna da bi se razmenjivale informacije i primeri dobre prakse, da bi se gradili kapaciteti, doprinosilo boljem razumevanju volonterstva, povezivale mlade organizacije i one nacionalne i da bi volonteri imali svoj glas u EU, kao i to da se doda evropska dimenzija bezbrojnim volonterskim aktivnostima širom Evrope.

3. Da aktivno podržavaju umrežavanje

Potrebno je mnogo rada da bi se ojačala osnova volonterstva na svim nivoima (lokalnom, nacionalnom i međunarodnom), naročito u odnosu na „glas“ volonterskih organizacija u Evropi. Institucije EU moraju da prepoznaju ključnu ulogu mreža organizacija, koje igraju važnu ulogu u povezivanju EU i lokalnih zajednica.

Zaključci Međusektorske radne grupe „Definišimo i afirmišimo volontere“

Poslednje zasedanje – Beograd, 20. februar 2009. godine

Tema: Platforma za razvoj politike volontiranja u Republici Srbiji

Međusektorska Radna grupa je formirana početkom projekta „Definišimo i afirmišimo volontere“, septembar/oktobar 2008. godine, kao početak realizacije projektne aktivnosti „*Saradnja Vlade i NVO sektora u razvoju volonterizma*“.

U narednim mesecima, održano je 4 mesečna sastanaka grupe, na kojima su diskutovane teme:

- „Razlozi za promociju volonterizma u Srbiji“,
- „Trenutno stanje i iskustva volonterskog rada u Srbiji“,
- „Prioriteti za regulisanje volonterskog rada“, i
- „Etički kodeks volonterskog rada“.

U radu grupe učešće je uzelo ukupno 33 predstavnika iz 20 organizacija i institucija:

Vladinih institucija (Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo rada i socijalne politike, Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, Narodna kancelarija Predsednika Republike, Nacionalna služba za zapošljavanje, Kancelarija za mlade GO Novi Beograd).

Nevladinih organizacija (Volonterski centar Vojvodine, Pokret gorana Vojvodine – Volonterski centar, UG Volonterski centar-Niš, Edukativni centar Kruševac, Građanske inicijative – program za mlade, K-town grupa-Kosjerić, Mladi istraživači Srbije, Čovekoljublje-Beograd, Crveni krst i Mreža Humanas).

Privrednog sektora (Univerzijada, JP Zelenilo-Beograd, JP Vojvodinašume, Erste banka).

Završavajući proces diskusija na poslednjem okupljanju Međusektorske radne grupe kroz ovaj projekat, složili smo se oko sledećeg:

ZAKLJUČCI

Dva su osnovna pravca na kojima bi trebalo postaviti proces razvoja politika za volontiranje u našoj zemlji:

1. Afirmacija volonterizma
2. Poboljšanje ponude i kvaliteta volonterskih programa

1. Afirmacija volontiranja

– U Srbiji je potrebno razvijati kulturu volontiranja, raditi na njegovoj popularizaciji i razvoju kvalitetnih volonterskih programa.

– Velika šansa za razvoj i afirmaciju volontiranja su Kancelarije za mlade, postojeće i one koje tek treba da budu otvorene.

– Potrebno je da obrazovne institucije uključe u nastavne planove temu volontiranja, da organizuju volonterske programe za učenike i da razviju sistem uvažavanja volonterskog rada.

– Najefikasnija je promocija kroz akciju. Konkretno volonterske aktivnosti su znatno uspješnije u mobilizaciji volontera od razgovora, tribina, okruglih stolova.

2. Poboljšanje ponude i kvaliteta volonterskih programa

Razvijati partnerstva između različitih društvenih aktera (NVOa, javnih institucija, profitnih preduzeća), kako bi bili uvećani ukupni resursi znanja, veština, vremena i infrastrukture, kako bi se lakše pronalazila sredstva za finansiranje volonterskih programa, a uticaj na promene koje volonteri ostvaruju imao jači efekat.

Razvijati lokalne volonterske centare za regrutaciju i obuku volontera koji bi bili usmeravani u određene institucije u zavisnosti od potreba lokalne zajednice.

Država treba da predvidi sredstva za finansiranje volonterskih programa, s posebnim osvrtom na razvoj programa u javnim institucijama.

Uvesti standarde volonterskih programa.

Evidentirati volonterske sate. Na zahtev volontera izdati potvrdu o ostvarenom volontiranju.

Volonterski etički kodeks ne bi trebao da se razlikuje od etičkog kodeksa koji inače važi u organizacijama.

PREPORUKE

Predlažemo da proces razvoja politike za volontiranje u našoj zemlji, imajući u vidu prethodno navedeno, obuhvati:

– *Nastavak prakse umrežavanja volonterskih organizacija.* Predlažemo da grupa formirana u projektu Mladih Istraživača Srbije bude osnova za razvoj ideje o formiranju nacionalnog tela (mreže) za razvoj volonterske politike.

– *Podsticanje javnih diskusija o volonterskim politikama.* Predlažemo Ministarstvu omladine i Sporta, kao jedinom državnom telu koje u svom programu podrške ima volonterske teme, da u nekom od budućih konkursa predvidi sredstva za projekte koji za cilj imaju pokretanje i vođenje javnih diskusija o volonterizmu i volonterskim politikama.

Učesnici u radu Međusektorske radne grupe „Definišimo i afirmišimo volontere“

LISTA UČESNIKA/CA

PROJEKAT: „Definišimo i afirmišimo VOLONTERE!“

Međusektorska radna grupa

Br

Ime i prezime

Organizacija/institucija

E-mejl

1	Tijana Mitovski	Nacionalna služba za zapošljavanja	tmitovski@nsz.sr.gov.yu
2	Radmila Bukumirić Katić	Ministarstvo rada i socijalne politike	radmila.katic@minrzs.gov.rs
3	Tamara Nikolić	Ministrastvo omladine i sporta	tamara.nikolic@mos.sr.gov.yu
4	Jelena Đorđević	Narodna kancelarija Predsednika Republike	jdjordjevic@narodnakancelarija.srbija.yu
5	Snežana Stanković	Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu	snezana.stankovic@vojvodina.sr.gov.yu
6	Aleksandar Mitrović	Kancelarija za mlade, GO Novi Beograd	mladi@novibeograd.org.yu
7	Igor Pucarević	Tim za podršku, MOS	strategija@mos.sr.gov.yu
8	Peđa Diković	K-town grupa, Kosjerić	ktowngroup@gmail.com
9	Marko Stojanović	Građanske inicijative – program za mlade	markos@gradjanske.org
10	Ilija Jovanović	Edukativni centar Kruševac	officeZec.org.yu, jovanovic_ilija@yahoo.com
11	Marija Savić	Volonterski centar Vojvodine	office@volontiraj.rs, rex.illusivi@gmail.com
12	Nataša Kunić	Pokret gorana Vojvodine – volonterski centar	workcamps@pokretgorana.org.yu
13	Jelena Golubov Todorović	UG Volonterski centar, Niš	oknis@eunet.yu
14	Damir Štajner	Univerzijada	damir.stajner@ub2009.org
15	Nataša Janković	Univerzijada	natasa.jankovic@ub2009.org
16	Ana Devetak	ERSTE bank	Ana.Devetak@erstebank.rs
17	Milica Rodić	JP „Zelenilo“ Beograd	zelenilo@zelenilo.rs
18	Miljan Veloić	JP „Vojvodinašume“	vsumezzs@eunet.rs
19	Mladen Kosorić	K-town grupa, Kosjerić	kosora@gmail.com
20	Vladan Petrović	Edukativni centar Kruševac	bro_day5@yahoo.com
21	Milan Milenković	Alumni grupa Narodne kancelarije	milanpici@yahoo.com
22	Andrej Bojić	Alumni grupa Narodne kancelarije	andrej.bojic@yahoo.com
23	Milan Vračević	Crveni krst Srbije	milutin@redcross.org.yu
24	Nataša Todorović	Crveni krst Srbije	natasa@redcross.org.yu
25	Jelena Pavlović	Čovekoljublje	jelena.pavlovic.59@gmail.com
26	Milica Mitrović	Volonterski centar Niš	milicamit@verat.net

27	Snežana Milajić	Ministarstvo rada i socijalne politike	snezanam@minrsz.gov.rs
28	Jelena Ristić	Mladi istraživači Srbije	vss@mis.org.rs
29	Tanja Petrović	Mladi istraživači Srbije	tanja@mis.org.rs
30	Milka Gvozdrenović	Mladi istraživači Srbije	milka@mis.org.rs
31	Aleksandar Petrović	Mladi istraživači Srbije	bebek2005@gmail.com
32	Emira Mešanović	Mreža mladih jugoistočne Evrope (SEEYN)	emira@seeyn.org
33	Dušica Trnavac	Mladi istraživači Srbije	dusica@mis.org.rs

